

ALUSTUKSIA

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
PUOLUEKOKOUKSELLE

V. 1939

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Kansanedustajien ja valitsijain väliset suhteet.

Jääsken sos.-dem. Kunnallisjärjestö esittää:

Puolueen jäsenistön ja samalla koko työväestönkin sivistystaso, mikäli se koskee yhteiskunnallisten asioiden ymmärtämistä, niin käytännössä kuin teoriassakin, on viime vuosikymmenen kuluessa varsin huomattavasti kehittynyt. Etenkin puolueen valioväki, yhdistysten toimitsijavoimat, joutuessaan työskentelemään esim. kunnallisissa hallintotehtävissä ja siellä käsittelemään lähipitäen samanlaisia asioita kuin valtioelimissäkin, ovat jo niin valveutunutta väkeä, etteivät he enää tyydy n.s. passiiviseen asenteeseen, mikä tähän asti on ollut yleistä yhdistyksissä vaalien välivuosina, vaan haluavat omalta osaltaan päästä vaikuttamaan valtion asioihin.

Kun ihminen saavuttaa määrätyn tason ammattialallaan pyrkii hän yhä kehittämään taitoaan, samoin myöskin tämä valiojoukko, hekin ovat jo jollakin tavoin vakiinnuttaneet taitonsa kunnallisilla ja yhdistystoimien nykyisillä aloilla ja pyrkivät työväestön yhteiskunnallisten kysymysten käsittelyssä ja ajankohtaisuudessa laajemmalle sekä syvällisemmälle pohjalle. Heitä ei enää tyydytä tuo yleistynyt piirre yhdistystoiminnassa, jossa kokous valitsee vain virkailijoita tai lukee kiertokirjeet. Heidän ajatusmaailmansa näkee yhdistyksillä olevan suurempiakin tarkoituksia kuin tuollainen virastomainen asennoituminen. Myöskään ympäristöä ei tämänlaisuus tunnu enää kiinnostavan, iltamiinhan voi ostaa pääsylipun ja siten tukea yhdistystä tarvitsematta välttämättä liittyä sen jäseneksi. Tämä puolueen valistunut ryhmä näkee edessään seinän, josta se ei pääse eteenpäin. Se seuraa muutenkin valppaasti aikaansa ja huomaa m.m. että monen kansanedustajan työssä on toivomisen varaa, ja siten on edustajan arvovalta pahasti horjumassa ei ainoastaan tämän valioryhmän, vaan myöskin kansan keskuudessa. Tällainen toteaminen on jo levinnyt varsin laajalle ja yleistynyt, joten emme pääse muuhun tulokseen kuin siihen, että olemme eräänlaisen patouman edessä, joka on yhtäläinen koko kansassa ja vaatii pikaista korjaamista, ellei haluta sen muuttuvan turmiolliseksi välinpitämättömyydeksi puolueettamme

kohtaan. Suuren valtiollisen puolueen organismin osat, työväenyhdistykset, ovat viime vuosina jääneet liian vähäisen huomion kohteiksi, ja samalla jäsenistö on vieraantunut liian kauaksi siitä tarkoituksesta, mikä heille yhdistyksien mukaan kuuluisi ja täten näitten kasvattava puoli jäänyt miltei minimaliseksi, mikäli se koskee valtiollisia asioita. Tällaisesta olisi luonnollisesti päästävä. Yhdistyksistä tulisi taas muodostua ympäristönsä vähäväkisen kansanosan niin henkisten kuin aineellistenkin etujen valvojia, sanan varsinaisessa mielessä, Kun näin ei kuitenkaan ole ollut, on pyrittävä siihen, että nämä laitokset taas *vedetään* valtiollisen elämän pariin antamalla heille mahdollisuuksia lausua mielipiteitään ja käsitellä tulevia lakeja ja muitakin valtiollisia kysymyksiä. Että välinpitämättömyyttä lähentelevä henki on jo liian pitkälle kehittynyt, kuvaa se ikävä ilmiö, ettei monikaan yhdistys ole käsitellyt edes lomalakia, vaikka se kaikillekin on peräti läheinen, puhumattakaan että yhdistykset olisivat määritelleet kantaansa suuriin valtiollisiin pulmakysymyksiin nähden ja siten antaneet tukensa hallitukselle yleisen mielipiteen muodossa. Jos voisimme saada yhdistykset keskustelemaan ja pääättelemään valtiollisista tapahtumista, olisi siitä seurauksena noiden tapauksien tuntemisen leviäminen laajempiin kansakerroksiin ja mikä on tärkeää, tuo leviäminen tapahtuisi yhdistysten kautta.

Samalla kun yhdistyksen jäsenistön tietomäärä ja sen mukaan heidän persoona-arvonsa kasvaisi ympäristön silmissä, lisääntyisi myöskin yhdistysten arvo vastaavasti, koska ne muodostaisivat mahdollisuuden tuollaiselle kehitykselle. Myöskin fascistisoituminen valtiollisen tietomäärän lisääntyessä tulisi myöhemminkin mahdottomaksi. Sanomalehtien antamat nykyiset tiedot eivät näytä olevan velvoittavia, mutta jos asiat ensin järjestyvät yhdistyksissä, muuttuvat myöskin sanomalehtien eduskuntakatsaukset ja selostukset mielenkiintoisiksi ja siten niidenkin tarve vain paranee. Mitä taas tulee edustajien arvovaltaan, joka nyt jo on, kuten sanottu, monilta tahoilta saanut pahoja kolhaisuja, olisi varmaa, että jos he vaalien välivuosinakin olisivat välittömässä kosketuksessa varsinaisen jäsenistön kanssa, eikä kuten nykyään vain puhe- ja vaaliaikoina, olisi tuloskin toinen. Jos heidät saataisiin tekemään, kuten alempana olevissa ponsissa ehdotetaan, nähtäisiin heidän vaikea työnsä oikeassa arvossaan ja samalla heidät itsekin pakoitettaisiin paremmin keskittymään työhönsä, tietäessään, että asiat käsitellään laajemmissakin piireissä. Täten tuo käsitys »nappulan painajista» muuttuisi, semminkin kuin kukin edustaja joutuisi työskentelemään itse lakitekstinkin kanssa, säilyttäen täten itselleen riittävän etumatkan varsinaisiin valitsijoihin nähden, mutta siirtäen samalla osan vastuuta kokonaisuuden kannettavaksi.

Aika myöskin on pakoittanut tällaisiin toimenpiteisiin. Ne henkilöt, jotka kuntien hallintoelimissä tarvitsevat ajankohtaista lakiasiain tuntemusta varsinaisissa töissään näissä laitoksissa, kuten koulu- y.m. sen laatuissa uudistuspuuhissaan, tulevista muutosehdotuksista vero- y.m. tärkeistä kysymyksistä, ovat usein joutuneet kiusallisten tilanteitten eteen määritellessään lain soveltuvaisuutta käytäntöön, esim. äitiysvakuutuslaista, josta samanaikaisesti rikkaan talollisen pojan vaimo voi päästä osalliseksi, mutta köyhä tehdastyöläinen jää osattomaksi. Kaikkialla tarvitaan siis ennakovalmistelua, jotta nähtäisiin lain soveltuvaisuus käytäntöön. Käsitys, että yhdistykset olisivat vain eduskuntaehdokkaista ja eduskuntavaaleja varten olemassa, on peräti vahingollinen ja jo nykyisinkin monessa tapauksessa turmiollinenkin, sillä siten vain käsitys yhdistysten syvällisemmästä tarkoituksesta höltyy ja niiden arvo ympäristön silmissä laskee. Seuraavaaliväsymystä y.m. siihen verrattavaa laiskistumista ja vastakaiset virtaukset pääsevät voimistumaan.

Yleensä, koska puolueen piirissä on jo riittävän suuri määrä henkilöitä, joitten yhteiskunnallinen sivistystaso edellyttää jatkuvaa arvonantoa sekä huomiointia myöskin eduskunnassa olevien puolueitoimistijain taholta, olisi toivottavaa, että kunkin piirin sos.-dem. edustajat velvoitettaisiin seuraaviin toimenpiteisiin:

1. että kunkin piirin kansanedustajat tekevät omaa piiriänsä koskevista raha-asia- ja toivomusalotteista yhteisesti laaditun ja suunnitellun selostuksen sekä lähettävät tämän piiri-toimikunnalle, joka monistaa sen ja tarkoitukseen laaditun »vastauslomakkeen» kera lähettää yhdistyksille, velvoittaen nämä määräaikanaan palauttamaan. Näihin vastauksiin voivat yhdistykset lisätä myöskin paikallisia tarpeita edellyttäviä toivomuksia laki- ja raha-asioita koskevista aloitteista. Kun vastaukset ovat saapuneet, ilmoitetaan enemmistön kanta edustajille.

2. Koko maata tai asianomaista piiriä koskevista hallituksen lakiasia-aloitteista tekevät kunkin piirin edustajat myöskin yhteisen esityksen, johon on lisätty esityksessä mahdollisesti ilmennyt porvarillinen mielipide. Näihin olisi edullista saada myöskin puolueitoimikunnan lausunto.

3. Näitä toimenpiteitä varten valitsevat kunkin piirin edustajat keskuudestaan sihteerin.

Puolueitoimikunnan mielestä alustuksessa ilmenevä pyrkimys kansanedustajain ja valitsijain välisten suhteiden keskittämiseksi esitet-

tyyn suuntaan on katsottava huomionarvoiseksi. Myöskin selostusten toimittamista puoluejärjestoillemme ja näiden jäsenille kulloinkin päiväjärjestyksessä olevista tärkeimmistä kysymyksistä on pidettävä tärkeänä, paitsi muista syistä, nimenomaan suuremman kiinnostuksen herättämiseksi järjestöjamme ja yleensä koko puoluetta, kohtaan. Järjestöjemme kokoukset muodostuisivat epäilemättä antoisammiksi jäsenistölle, jos niissä aina silloin tällöin olisi alustus jostakin hetken tärkeästä poliittisesta, taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta kysymyksestä. Eduskuntatyötä kohtaan mielenkiinto epäilemättä tämän kautta saataisiin kasvamaan.

Mielestämme alustuksen ponsissa edellytetty menettelytapa tuskin kuitenkaan johtaisi tavoiteltuihin tuloksiin, jotapaitsi se, että jokaisen piirin sos.-dem. eduskuntaryhmä ryhtyisi antamaan erikoisselostuksiaan, voisi helposti aiheuttaa sekaannusta. Parempaan tulokseen päästäisiin, jos eduskuntaryhmän toimesta silloin tällöin yhteistoiminnassa Puoluetoimikunnan kanssa ja piiritoimikuntien välityksellä toimitettaisiin järjestöille alustuksessa toivottuja selostuksia. Jos eduskuntaryhmälle voitaisiin saada vakinainen sihteeri, kuten Puoluetoimikunta on pitänyt toivottavana monistakin syistä, voitaisiin esitetty asiain selostaminen järjestöille jättää hänen tehtäväkseen, tietysti yhteistoiminnassa ryhmän, lähinnä sen valmistusvaliokunnan kanssa. Puoluetoimikunta ehdottaakin sen vuoksi puoluekokouksen päätettäväksi,

että ehdotus kansanedustajain ja valitsijain välisten suhteiden kehittämistä edelläsanotuin perustein jätettäisiin Puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän edelleen kehiteltäväksi.

Verotus oikeudenmukaiseksi.

Jyväskylän pitäjän Sos.-dem. Kunnallisjärjestö esittää:

Eräs huomattavimpia epäkohtia yhteiskuntaoloissamme on maamme nykyinen kunnallisverotus, joka laskee raskaimman taakan juuri vähävaraisimmille kansalaisille, minkä epäkohdan poistamiseksi olisi vihdoinkin vakavasti ryhdyttävä toimimaan, sillä eduskuntaryhmämme ja puolueemme johdon toiminta tässä asiassa ei ole tähän mennessä johtanut sanottaviin tuloksiin, tämän vuoksi olisi asia otettava käytännöllisesti esille heti ja viipymättä muutettava se sellaiseksi, että se edes osaltaan vastaa puolueemme verotusohjelmaa.

Vuonna 1938 marraskuulla pitämässään kunnallisväen kokouksessa, jossa mukana oli toistasataa henkeä kunnallisjärjestöön kuuluvasta 8 yhdistyksestä, päätti kunnallisjärjestömme antaa vuoden 1939 puolue-

kokoukselle alustuksen, jossa tähdennetään tätä kunnallisverotuksen räikeätä epäkohtaa ja samalla kehoitetaan puolueemme johtoa ja uutta eduskuntaryhmää kiireimmiten ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin. Kun vuonna 1933 pidetty puoluekokous velvoitti eduskuntaryhmän kaikin sen käytettävissä olevin keinoin pyrkimään siihen, mitä sanotulle kokoukselle Tampereen Sos.-dem. Kunnallisjärjestö asiassa esitti, niin ehdotamme, että puoluekokous päättäisi kiirehtiä sos.-dem. eduskuntaryhmää ja puolueen johtoa asiassa, ja samalla toimimaan siten, että ainakin seuraavat räikeämmät epäkohdat saadaan korjatuiksi:

1. Perheellisiin nähden on verovapaan tulon yläraja koroitettava 12,000 markkaan ja perheettömiin nähden 8,000 markkaan.

2. Koska juuri maaseudun pienviljelijäperheet ovat lapsirikkaita ja elävät niukoissa olosuhteissa, on lapsivähennysmäärä koroitettava 3,000 markkaan.

3. Jotta puolueemme noudattaisi laatimaansa verotusohjelmaa, on pyrittävä siihen, että asteittain nouseva omaisuusvero, asuntoylellisyysvero ja maan ansiottoman arvonnousun vero saataisiin nopeasti käytäntöön

4. Pankkilaitokset on velvoitettava ilmoittamaan koronantittijoiden korkotulot, samalla tavoin kuin työnantajat ovat velvolliset ilmoittamaan työntekijöiden palkkatulot,

5. Verohelpotukseen ja -vapauteen nähden on valtion tulo- ja omaisuusveroa määrättäessä voimassa olevat säädökset uloitettava myöskin kunnallisverotukseen.

Puoluetoimikunnan lausunto: Puoluetoimikunta huomauttaa aluksi, että alustuksen tekijä on nähtävästi käsittänyt jossakin suhteessa väärin vuoden 1933 puoluekokouksen samantapaisesta alustuksesta tekemän päätöksen. Puoluekokous ei näet tahtonut yksityiskohdissa määritellä kantaansa, koska sekä perus- että lapsivähennyksen suuruus riippuu olennaisesti siitä, mitä muita verouudistuksia saadaan aikaan. On itsestään selvää, että vähävaraisille on pyrittävä saamaan verohelpotusta m.m. perus- ja lapsivähennyksiä suurentamalla, mutta samalla on puolueohjelman mukaisesti pyrittävä kokonaan uudistamaan kunnallisverotuksemme niin, että kuntalaisten todellinen maksukyky tulee huomioon otetuksi. Mikäli kysymys koskee korko- ja osinkotulojen verottamista, Puoluetoimikunta huomauttaa, että kunnallisverorasituksen tasoittamista käsitellyt komitea on mietinnössään

tehnyt ehdotuksen myös tämän asian käytännöllisestä järjestämisestä, joten näyttää olevan toiveita tämän asian järjestämiseksi tyydyttävällä tavalla.

Puoluetoimikunta siis ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi,

että eduskuntaryhmämme on tarmokkaasti työskenneltävä siihen suuntaan, että puolueemme verotusohjelmassa olevat vaatimukset tulisivat toteutetuiksi ja että verotus siis saataisiin oikeudenmukaiselle ja kuntalaisten todellista maksukykyä vastaavalle pohjalle.

Vaalijullustus maamme pienviljelijöille.

Tampereen Sosialidemokraattinen Klubi esittää:

Ensi kesänä suoritetaan maassamme taas eduskuntavaalit. Edessä olevien vaalien tuloksista riippuu paljon, millä tavalla maamme sisä- sekä ulkopoliittikkaa tullaan seuraavan kolmen vuoden aikana hoitamaan. Varsinkin maamme työväestön kannalta on ensiarvoisen tärkeätä, että työväen edustus lainsäädäntötyössä lisääntyisi tai ainakin säilyttäisimme nykyisen asemamme. Vaalivalmisteluihin ryhdyttäessä onkin puolueen kiinnitettävä kaikkiin niihin seikkoihin huomiota, millä voidaan puolueen äänestäjä- ja edustajamäärää lisätä.

Vaikka kaupungeissakin on havaittavissa runsaasti vaalikarkureita, niin suurin on niiden lukumäärä kuitenkin maaseudulla, Puolueen on helpompi työskennellä taajaväkisissä keskuksissa myöskin vaalikarkurien keskuudessa, mutta luonnollisista syistä se on vaikeampaa maaseudulla. Jos puolueen vaalikoneisto ensi kesän vaaleissa toimii hyvin, niin myöskin maaseudulla, päästään varmasti tyydyttäviin tuloksiin, kun on varsinaisesta maaseudun työväestöstä kysymys. Mutta jos puolue ajattelee parasta mahdollista tulosta vaaleista, niin on olemassa eräs voimakas ryhmä tai sanoisimmeko kansanosa, johon olisi kiinnitettävä vaalityössä aivan erikoista huomiota ja se ryhmä on torppareista itsenäistyneet pienviljelijät.

, Sosialidemokraattisen puolueen eri eduskuntaryhmien pitkäaikaisen ja sitkeän työn tuloksena itsenäistyi maassamme 150,000 torpparia. Nämä torpparit olivat maaseudulla puolueemme kantajoukko. Mitä on näistä itsenäistyneistä torppareista nyt tullut? Suurin osa heistä kuuluu maalaisliittoon, osa jopa mustan taantumuksen piiriin, mutta vain pieni osa on edelleenkin vankkoja, periaatteellisia sosialidemokraatteja,

Ihmisillä on eräs ominaisuus ja se on unohtamisen taito. Tässä tapauksessa ovat entiset puolueesta vieraantuneet torpparit, nykyiset

pienviljelijät, unohtaneet sen puolueen, joka todellisuudessa on heidän nykyisen asemansa luonut. Mutta puolue voisi kuitenkin vaalityössään kääntyä myöskin näiden pienviljelijöiden puoleen erikoisella vaalijulistuksella. Jos tässä vaalijulistuksessa sopivalla tavalla, eduskunnan pöytäkirjoihin nojautuen, osoitettaisiin, ketkä todellisuudessa ovat heidän asemansa luoneet, niin luulisi sillä olevan vaikutuksensa. Julistuksessa osoitettaisiin, miten puolue oli torpparien ainoa asianajaja vuoteen 1918. Miten tynkäeduskunta sitten suoritti itsenäistymisen ja teki sen niin huonosti, että 1919 valtiopäivillä sos.-dem. eduskuntaryhmän ansiosta lakiin saatiin huomattavasti parannuksia. Kun tällaista, erikoisesti pienviljelijöille osoitettua, vaalijulistusta jaettaisiin maamme kaikkien maaseudun työväenyhdistysten vaaliasiamiesten kautta pienviljelijöille, niin olisi sillä varmaan oma merkityksensä arvioitaessa vaalin tulosta puolueemme hyväksi. Edellä esitettyihin perusteluihin nojautuen esitämme:

1. että vuoden 1939 puoluekokous hyväksyisi alustuksessa esitetyin perusteluin erikoisen vaalijulistuksen julkaisemisesta pienviljelijöille;
2. että puoluekokous kehoittaa puoluetoimikuntaa ryhtymään asian vaatimiin kiireellisiin toimenpiteisiin.

Puoluetoimikunta on kiinnittänyt huomiota pienviljelijäväestöä koskeviin kysymyksiin monellakin tavalla. Erikoisen puolueen asettama pienviljelijäin neuvottelukunta varsinkin on jatkuvasti työskennellyt pienviljelijäväestön aseman kohottamisen puolesta valmistamalla m.m. lukuisan määrän eduskunta-aloitteita. Pienviljelijäväestölle on myös eri muodoissa tehty selkoa puolueen toiminnasta tämän väestöryhmän hyväksi. Viime syksynä pidettiin erikoiset koko maan käsittävät pienviljelijäin neuvottelupäivät, joilla pidetyt ansiokkaat esitelmät ja alustukset on julkaistu erikoisena kirjasena, jota vaalien edellä levitetään. Vaaleja varten on Puoluetoimikunta sitäpaitsi valmistanut erikoisen lentokirjasen pienviljelijöitä varten. Myöskin torpparivapautuksen vaiheista on valmisteilla kirjanen. Näitä kaikkia levitetään puolueen vaaliasiamiesten ja järjestöjen välityksellä pienviljelijöille. Erikoisen, yksinomaan pienviljelijöille osoitetun vaalijulistuksen julkaiseminen ei näin ollen näytä tarpeelliselta, varsinkin kun puolueen yleiseen vaalijulistukseen voidaan sisällyttää myös pienviljelijöitä koskeva kohta.

Edellä sanottuun nojautuen Puoluetoimikunta ehdottaa,

että Tampereen Sosialidemokraattisen Klubin ehdotus otetaan huomioon ylläesittämässämme muodossa.

Puolueen kirjelmät ja julkaisut.

Vaasan Ruotsalainen Sos.-dem. Työväenyhdistys esittää:

Tähänastinen käytäntö on ollut se, että kaksikielisten järjestöjen käytettäväksi (esim. kunnallisjärjestöjen) on lähetetty yksinomaan suomenkielisiä kirjelmiä, samalla kuin puolueen julkaisut ja muut sellaiset on julkaistu yksinomaan suomenkielellä. Tämä estää puhtaasti ruotsinkielisten puoluetoverien seuraamasta mukana puolue-toiminnassa ja muutenkin estää heitä täysin tehokkaasti työskentelemästä puolueen hyväksi. Tämä asiointi ei kuitenkaan suinkaan ole yhtäpitävä puolueohjelman kanssa. Senvuoksi allekirjoittanut yhdistys ehdottaa:

että puoluekokous päättäisi, että puolueen kirjelmät, julkaisut ja muut sellaiset olisi lähetettävä kaksikielisille paikkakunnille mitä suurimmassa mahdollisessa laajuudessa myöskin ruotsinkielisinä, jotta tehokkaamman valistustyön suorittaminen ruotsia puhuvan väestön ja ruotsinkielisten toverien keskuudessa kävisi mahdolliseksi.

Puoluetoimikunta toteaa edellisen johdosta, että puolueen säännöllisesti ilmestyvistä julkaisuista Työväen Kalenteri ja Kevättervehdys ilmestyvät myöskin ruotsinkielisinä; viimemainittu Suomen Ruotsalaisen Työväenhiton kustannuksella. Sanomalehdissä julkaistavat julistukset ja tiedonannot tulevat ruotsinkielisten järjestöjen tietoon ruotsinkielisinä *Arbetsbladets* välityksellä. Myöskin useimmat ja ainakin kaikki tärkeimmät perusjärjestöille osoitetut kiertokirjeet on lähetetty ruotsinkielisille järjestöille ruotsinkielisinä. Puolueen piirijärjestön asemassa toimiva ruotsinkielisten järjestöjen keskusjärjestö Suomen Ruotsalainen Työväenliitto, yhteistoiminnassa Puoluetoimikunnan kanssa, puolestaan taas on yleensä pitänyt huolta valistustyön harjoittamisesta ruotsinkielisten keskuudessa.

Pitäen oikeana alustuksessa esitettyä ajatusta, että puolueen tiedonannot ja mahdollisuuksien mukaan julkaisut, toimitetaan myös ruotsinkielisinä, Puoluetoimikunta edellä sanottuun viitaten ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi,

että puolueen tiedonannot ruotsinkielisille järjestöille toimitetaan edelleenkin ruotsinkielisinä joko suoraan tai Suomen Ruotsalaisen Työväenhiton välityksellä ja että puolueen julkaisuja edelleen mahdollisuuksien mukaan samalla tavalla toimitetaan myös ruotsinkielisinä.

Kyläteiden rakentamisen avustaminen.

Ylä-Kintauden Työväenyhdistys esittää:

Vastaiselle pienviljelyksen menestykselliselle kehitykselle suureksi eduksi olisi se, että kulkuneuvojen sekä taloudellisen kehityksen edelleen kasvaessa avautuisi syrjäseuduissa asuville pienviljelijöille edes osittainen mahdollisuus päästä samoista tie-eduista osallisiksi kuin valtion hoidossa olevien teiden välittömässä läheisyydessä asuvilla on. Onhan luonnollista, että myytäviksi liikenevien tuotteiden mennekkipaikoille kuljettaminen huonojen teiden tähden tulee hankalaksi ja kuljetuskustannukset kalliimmaksi kuin hyvien, valtion hoidossa olevien teiden lähellä asuvien. Ja kun suurin osa näistä syrjäseuduilla asuvista pienviljelijöistä on vähävaraista väkeä, jotka ilman valtiollista apua eivät voi ornin kustannuksin kyläteiden tekorasituksia kantaa, niin rohkenemme lausua toivomuksemme, että sos.-dem. puoluekokous esittämämme asian huomioisi ja sisällyttäisi puolueen ohjelmaan seuraavansisältöisen kyläteiden rakentamisohjelman:

1. että kyläteiden rakentamiseen tieosakasten varallisuussuhteet huomioon ottaen myönnettäisiin valtionvaroja suoranaisina avustuksina vähintään 50—75 % saakka,
2. että tiealueiden lunastushinta suoritettaisiin kokonaan valtionvaroista,
3. että teiden tutkimus, kustannusarvioiden laadinta ja tietöiden johtokustannukset suoritettaisiin niinkään valtionvaroista.

Puoluetoimikunnan lausunto: Nykyisen lainsäädännön perusteella voidaan myöntää valtion avustusta kyläteiden rakentamiseen ja myös niiden kunnossapitämiseen; edelliseen tarkoitukseen tiekunnan jäsenen asemasta ja varallisuudesta riippuen 40—80 %, jälkimmäiseen 30—65 %. Kuluvana vuotena on käytettävissä kumpaankin tarkoitukseen 15 milj. markkaa.

Ne päämäärät, mihin Ylä-Kintauden Työväenyhdistys alustukseensa tähtää, on näin ollen mahdollisuus jo nykyisten säännösten puitteissa suurin piirtein saavuttaa. Sitäpaitsi on kulkulaitosministeriössä laadittavana ehdotus uudeksi tielaiksi, jossa uskottavasti tullaan kylätierasitusten keventämiseen kiinnittämään entistä enemmän huomiota.

Mikään ei silti estä täydentämästä tältä osaltaan puolueemme ohjelmaa. Mutta niin täsmälliset määräykset, kuin Ylä-Kintauden Työväenyhdistys ehdottaa, sitoisivat puolueemme liiaksi yksityiskohtiin,

joiden toteuttaminen saattaisi eräissä tapauksissa suorastaan vaikeuttaa kylätieolojen kehittymistä. Tämän vuoksi olisi nykyoloissa riittävää, jos asiassa hyväksyttäisiin seuraava päätöslauselma:

Puoluekokous pitää tarpeellisena, että kylätieoloja koskevaa lainsäädäntöä siten kehitettäisiin, että ne ylimääräiset rasitukset, jotka kylätiekustannusten muodosta joutuvat syrjäseutujen asukkaiden kannettavaksi, saataisiin mahdollisuuksien mukaan poistetuksi.

Puolueemme jäsenkirja.

Emil Vántänen Viitasaaren Koliman Työväenyhdistyksen kannattamana esittää:

1. että puolueen jäsenkirjaan lisättäisiin nykyistä enemmän kuukausi- ja vuosimaksusarekkeita,
2. että siihen nimenomaan varattaisiin paikka, johon järjestön nimenkirjoittajat voisivat merkitä, mihin ja milloin ja minkälaisiin luottamustoimiin järjestössä tai sen ulkopuolelle asianomainen puolueen jäsen on valittu ja koska se toimiaika päättyy, ja onko ottanut osaa puolueäänestyksiin,
3. että mainittu kirja muutettaisiin mieluummin Työväen Taskukirjan muotoiseksi, liittäen siihen jäsenoikeuksia koskevat kohdat voimassa olevista säännöistä ynnä yhdistyslaista ja määräys, että jäsenkirja jäsenen erottua tai tultua erotetuksi jää sen järjestön arkistoon, jossa hän on silloin jäsenenä ollut.

Puoluetoimikunta ei katso voivansa kannattaa alustuksessa esitetyä puolueen jäsenkirjan uudistamista ehdotetulla tavalla senkään vuoksi, että jäsenkirja ehdotetuista lisäyksistä tulisi liian laajaksi ja siten myös kalliiksi. Kun alustuksessa kuitenkin esitetään eräitä huomionarvoisia parannuksia jäsenkirjaan, ehdottaa Puoluetoimikunta puoluekokouksen päätettäväksi,

että Puoluetoimikunta saisi tehtäväkseen harkita tarpeelliseksi katsottavien parannusten sisällyttämistä puolueen jäsenkirjaan niin pian kuin nykyinen jäsenkirjavarasto on loppuun käytetty.

Työväelle oma yleinen kaunokirjallinen viikkolehti.

Porin maalaiskunnan Sos.-dem. Kunnallisjärjestö esittää:

Järjestyneen työväestön keskuudessa on kaikkialla maassamme jo useiden vuosien aikana synnyttänyt vakavaa huolestumista n. s. »kaunokirjallisten» viikkolehtien ja lukemistojen suuri levikki työväestön, varsinkin sen nuorison ja naisten keskuudessa. Näillä tällaisilla tuotteillahan ei ole mitään kirjallista arvoa ja niiden sisältö myrkyttää työläislukijain mieliä sekä johtaa heidän henkiset harrastuksensa väärille urille, joilla ei ole mitään tekemistä elämää eteenpäin vievän kehityksen kanssa.

Esitämme edelläolevan perusteella, että puoluekokous jättäisi puoluetoimikunnan tehtäväksi harkita keinoja, millä tavoin voitaisiin ryhtyä julkaisemaan työväen omaa kaunokirjallista viikkolehteä. Mahdollisena voitaisiin hankkeen toteuttamiseksi pitää osakeyhtiön muodostamista, jossa olisivat mukana puolueen lisäksi Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto, Sos.-dem. Työläisnuorisoliitto, Sos.-dem. Työläisnaisliitto, Työväen Urheiluliitto, Työväen Sivistysliitto y. m. työväen keskusjärjestöjä.

Muodostettavan yhtiön tehtävänä olisi ryhtyä julkaisemaan työväen kaunokirjallista viikkolehteä ja jos mahdollista, myös työväen kuvalehteä. Tällä tavoin me voisimme vastustaa sitä henkistä pimitystä, joka nyt tapahtuu työväen keskuudessa leviävien erilaisten »lukemistojen» avulla, ja samalla saada omia aatteellisia virtauksiamme entistä enemmän leviämään työväestön keskuuteen.

Puoluetoimikunta on kiinnittänyt huomiota alustuksessa mainittuun asiaan siinä mielessä, että olisi saatava aikaan työväestöä tyydyttävä kuvalehti. Tässä tarkoituksessa on asetettu yhteyteen erinäisten muiden työväenliikkeen keskusjärjestöjen kanssa. Asia on parhaillaan valmistelun alaisena komiteassa, johon kysymyksessä olevat järjestöt ovat valinneet edustajansa. Hankkeen toteuttaminen vaatii kuitenkin paljon varoja. Mikäli tämä taloudellinen puoli on järjestettävissä ja muutkin tällaiselle suurhankkeelle välttämättömät edellytykset olemassa, voitaneen kuvalehden julkaisemiseen ryhtyä. Asia vaatii vielä kuitenkin perusteellista harkintaa. Mikäli ei mainitun kuvalehtihankkeen toteuttamiselle tulisi edellytyksiä, voitaisiin kenties ajatella tyytyä kaunokirjalliseen viikkolehteenkin, mutta senkin tarpeen voisi toistaiseksi tyydyttää puoluelehtiemme sunnuntailukemisto, jonka aikaansaamiseen olisi kiinnitettävä huomiota kehittämällä eräissä lehdissä jo viikottain julkaistuja sunnuntaisivuja taikka julkaisemalla yhteistä viikkoliitettä, jota jaettaisiin lehtien mukana

tilaajille. Tätäkin asiaa on harkittu ja koetettu tutkia sen aikaansaamisen mahdollisuuksia. On myöskin huomautettava, että Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton äänenkannattaja »Työläisnuoriso» sisältää varsin runsaasti hyvää kaunokirjallista luettavaa. Sen vuoksi olisikin »Työläisnuorison» levittämiseen, vastapainona alustuksessa mainituille viikkolehdistöille ja lukemistoille, järjestöväkemme kiinnitettävä tähänastista enemmän huomiota.

Puoluetoimikunnan tehtäväksi jätettäneen edelläesitettyjen suunnitelmien edelleen kehittäminen.

Samasta työstä sama palkka.

Helsingin Ammattiyhdistysväen sos.-dem. Yhdistys esittää: — Sosialidemokraattisen työväenliikkeen alkuajoista alkaen on periaatteessa hyväksytty ajatus: *kaikille ihmisille samasta työstä sama palkka*. Tämä periaate merkitsee myöskin sitä, että nainen tunnustetaan tasa-arvoiseksi ihmiseksi miehen kanssa kaikkialla yhteiskunnallisessa elämässä. Tämä kaunis ohjelmalause on vuosikymmeniä ollut puolueemme ohjelmassa, juhlapuhujat ovat mielellään käyttäneet sitä puheensa teemana ja varsinkin silloin, kun on tahdottu vedota meidän naisten aktiivisuuteen ja työskentelemiseemme puolueen hyväksi, on tämä lause vedetty esille.

Aika ajoittain se on ollut varsin ajankohtainen ja tärkeä kysymys naisille, sitä on pohdittu kokouksissa, siitä on lyöty kiinni velvoittavia päätöslauselmia, jotka kuitenkin ovat hiljaa jääneet unohtuksiin. Pää-äänenkannattajamme on viime vuosina julkaissut säännöllisesti palstoillaan iskulausetta: *Naisille, jotka tekevät saman työn kuin miehelle, on myöskin maksettava sama palkka!* (Sos.-dem. puolueen ohjelma.)

Puolueemme ohjelmassa on siis varsin selvästi tuotu esille naisen palkkauskysymyksen periaate ja varmaa on myöskin se, että palkkatyöläisnaiset yksimielisesti tuntevat tämän ohjelmakohdan omakseen. Mutta jos me katselemme käytäntöä ja elävää elämää samapalkkaisuuden kannalta, niin me havaitsemme, että kaikkialla vallitsee voimakkaana aivan päinvastainen käytäntö. Naiset työskentelevät melkeinpä kaikkialla inhimillisen elämän eri aloilla ja tilastot osoittavat, että naistyövoima tuotannollisessa elämässä vuosi vuodelta lisääntyy. Jos tarkastelemme niitä palkkoja, joita naisille maksetaan sellaisilla aloilla, jossa he suorittavat samanlaista työtä rinnan miehen kanssa, niin voimme todeta, että naistyöläisten palkka on huomattavasti alhaisempi miesten palkkoja. On vain harvoja työaloja, joissa samassa työssä naisille maksetaan sama palkka kuin miehille. Kun jollakin työalalla on käyty neuvotteluja työläisten työ- ja palkkaehdoista on aina pidetty selvänä, että naisen palkan täytyy olla huomattavasti alhai-

sempi, vaikka häneltä työnsuorituksessa vaaditaankin sama osuus kuin mieheltä. Tämä on mielestämme vääryys naistyöläisiä kohtaan ja meidän puolueemme taholta onkin pyrittävä käytännössä toteuttamaan ohjelmaamme ja työskentelemään tämän vääryyden poistamiseksi, jotta me saamme puolueohjelmassa olevan periaatteen käytännössä toteutetuksi.

Unohtaa ei tietysti sovi tässäkin yhteydessä sitä asiaa, että naisetkin saavat työvoimastaan kohtuullisen korvauksen vapailla työmarkkinoilla vasta silloin, kun heillä on vahvat ammatilliset järjestöt takanaan. Tämä ammatillisten järjestöjen vahvistaminen omatoimisen työskentelyn kautta on jokaisen palkkatyöläisnaisen ensiarvoinen tehtävä.

Mutta myöskin Sosialidemokraattisella puolueella on huomattava vaikutus kunnallisessa ja valtiollisessa elämässä. Puolueemme valitsevat edustajat näissä elimissä voivat määrätietoisesti työskennellä yllämainitun samapalkkaisuuden käytännössä toteuttamiseksi. Esim. valtuustoissa ja kunnallisissa lautakunnissa joutuvat meikäläiset äänillään vaikuttamaan palkkojen määräämisiin ja koroituksiin. Olisi tärkeätä, että puolueemme edustajat tällöin *käytännössä* noudattaisivat ja toteuttaisivat tätä puolueemme ohjelmakohtaa.

Edelläesitetyn perusteella ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi

1. että milloin sosialidemokraattiset edustajat tai lautakuntien jäsenet joutuvat käsittelemään työläisten palkkauskysymystä edustamissaan elimissä, olisi heidän tinkimättä noudatettava puolueohjelman periaatetta: samasta työstä sama palkka, että tämä tärkeä periaate vihdoinkin tulisi käytännössäkin toteutetuksi;

2. että ylläolevan periaatteen ajaminen sosialidemokraattisten edustajain kautta, saattaa kymmenet tuhannet ansio-työssä käyvät naiset liittymään puolueeseen, koska he oma-kohtaisesti saavat kokea, että sosialidemokraattinen puolue juuri ajaa heidän taloudellisia ja yhteiskunnallisia etujaan.

Puoluetoimikunta huomauttaa ylläolevan alustuksen johdosta, että puolueen, ohjelma sellaisenaan velvoittaa eri yhteiskunnallisissa elimissä olevia puolueen edustajia työskentelemään puolueen ohjelmaan sisällytettyjen periaatteiden toteuttamiseksi. Ohjelmamme toteuttamiseen tässä alustuksessa kosketellussa asiassa on myös luonnollisesti käytännössä mahdollisuuksien mukaan pyrittävä. Näin ollen ei erikoisen päätöslauselman hyväksyminen tässä yhdessä ainoassa ohjelmakohdassa näytä Puoluetoimikunnan mielestä tarpeenvaatalta.

SUOMEN
SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
ULKOPOLIITTINEN JA
MAANPUOLUSTUSOHJELMA

ESITYS PUOLUEKOKOUKSELLE V. 1959

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Helsinki 1939. Työväen kirjapaino,

Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen ulkopoliittinen ja maanpuolustus- ohjelma.

Maamme tultua itsenäiseksi ei Suomen sosiaalidemokraattisella puolueella ollut pitkiin aikoihin maanpuolustus- ja ulkopoliittista ohjelmaa. Ensimmäisen kerran sellaista yritettiin saada 1920-luvun puolivälissä. Puoluetoimikunnan vuoden 1925 maaliskuussa asettama maanpuolustusohjelmakomitea laati vuoden 1926 puoluekokoukselle ehdotuksen puolueohjelmaan liitettävistä määritelmistä ja vaatimuksista. Puoluekokous kuitenkin hylkäsi komitean ehdotuksen ja päätti, että seuraavalle puoluekokoukselle olisi esitettävä uusi ehdotus puolueen maanpuolustusohjelmaksi. Samalla kuitenkin hyväksyttiin väliaikaiset ponnet, joissa esitettiin puolueen käsityskanta maanpuolustusmenoista ja erinäisistä puolustuslaitoksen epäkohdista.

Kun puolueuuevosto oli asettanut vuoden 1926 syyskuussa uuden komitean laatimaan seuraavalle kokoukselle ehdotusta maanpuolustus- ja ulkopoliittiseksi ohjelmaksi, kysymys tuli uudelleen esille vuoden 1930 puoluekokouksessa. Puoluekokouksessa ohjelmaa käsitelty maanpuolustus- ja ulkoasiain valiokunta, joka ei puuttunut komitean yleisiin perusteluihin, esitti komitean laatimaan ohjelmaan joukon muutoksia, joissa oli otettu huomioon evästyskeskustelussa lausuttuja mielipiteitä. Tämä esitys hyväksyttiin pääasiassa sellaisenaan, kuitenkin siten muutettuna, että maanpuolustusohjelmaa päätettiin nimittää sotilasohjelmaksi. Tämä ohjelma on edelleen puolueessa voimassa.

Kun tällä vuosikymmenellä maailmanpoliittiset olot olivat aivan olennaisesti muuttuneet, ehdotettiin puoluetoimikunnassa vuoden 1937 joulukuussa, että puoluetoimikunta asettaisi jälleen komitean laatimaan puolueelle uutta maanpuolustus- ja ulkopoliittista ohjelmaehdotusta vuoden 1939 puoluekokoukselle esitettäväksi. Puoluetoimikunta hyväksyi ehdotuksen tammikuussa v. 1939 ja valitsi komitean puheenjohtajaksi тов. J. W. K e d o n ja jäseniksi toverit J. F. Aallon. O n n i

Hiltusen, M a u n o P e k k a i n, K.H. Wiikin ja Väinö Voionmaan. Halli tuksessaolonsa aiheuttamien monien töiden vuoksi pyysi sittemmin тов. V. Voionmaa vapautusta komitean jäsenyydestä. Komitea on kuitenkin ohjelmaehdotustaan laatiessaan voinut käyttää тов. V. Voionmaata, samoin kuin puoluesihteerin Aleksin A altosta asiantuntijoina. Komitean sihteerinä on toiminut тов. Yrjö Kilpeläinen.

Komitea on puolestaan valmistanut puoluekokoukselle esitettäväksi seuraavan ohjelmaehdotuksen perusteluineen:

SOSIAALIDEMOKRATIAN PERIAATTEELLINEN KANTA.

Vaikka sosiaalidemokratian periaatteellinen kanta onkin maanpuolustuskysymyksen suhteen tullut meilläkin monessa yhteydessä sangen selvästi esitetyksi, on silti paikallaan viitata ainakin lyhyesti sosialismin johtavien teoreetikkojen kannanottoihin. Nykyinen kansainvälispoliittinen tilanne tarjoaa nim. monessa suhteessa vastaavia tapauksia kuin se aika viime vuosisadalla, jolloin he vaikuttivat. Ero on lähinnä siinä, että kun silloin taisteltiin kansanvallan ja työväenluokan oikeuksien *saavuttamiseksi*, on tällä hetkellä kysymys näiden saavutusten *puolustamisesta* hyökkäävän taantumuksen nykyaikaisia muotoja vastaan sekä sellaisen olotilan turvaamisesta, että sosialistinen kehitys voi rauhallisesti jatkua lopullisia päämääriään kohti.

Sosiaalidemokratian pyrkimyksenä on aina ollut luoda pysyvä rauhantila, jossa tunnustetaan kaikkien kansojen tasa-arvoisuus ja jossa mahdolliset valtioiden väliset selkkaukset ratkaistaan rauhallisilla riidanratkaisumenetelmillä. Niin kauan kuin tämä pyrkimys ei kuitenkaan ole toteutunut, vaan eräät valtiot ovat häikäilemättömästi käyttäneet väkivaltaa politiikkansa välikappaleena, on sota pysynyt realiteettina, jonka suhteen sosiaalidemokraattien on täytynyt käytännössä määritellä kantansa. On huomattava, että sosiaalidemokratian teoreetikot eivät ole voineet hyväksyä käsitystä »sota kuin sota», vaan ovat suorittaneet kannanottonsa kuhunkin yksityistapaukseen vaikuttavien syiden ja vastasyiden perusteella. Näin ollen ei sosiaalidemokratian asenne voi olla sama jokaiseen sotaan nähden. Vertaamalla työväenliikkeen tunnustettujen johtajien lausuntoja erinäisten kansainvälisten selkkausten yhteydessä, voimme kuitenkin määritellä ne yleiset tapaukset, joissa, he ovat, ei vain hyväksyneet sodan, vaan suorastaan katsoneet työväenluokan velvollisuudeksi siihen yhtymisen.

Ehdottoman yksinvaltiuden aikana johtuivat sodat enimmäkseen hallitsijasukujen välisistä riitaisuuksista, joskin niihin liittyi tavallisesti myös hallitsevan luokan taloudellisia etukysymyksiä. Tällaisissa sodissa eivät varsinaisen kansan elinedut olleet lainkaan kysymyksessä, vaan hyötyi niistä yksinomaan valtion huipulla oleva pieni hallitseva ryhmä. Sikäli kuin tänä aikana esiintyi sosialismin edelläkävijöitä, asettuivat he näihin sotiin nähden tuomitsevalle kannalle, kuten useimmat muutkin aikansa henkisen elämän johtajat.

Ranskan vallankumous merkitsi tässä suhteessa käännekohtaa. Sen jälkeisissä vallankumoussodissa, joiden aika lasketaan vuoteen 1848, taisteltiin demokraattisten kansalaisoikeuksien ja -vapauksien saavuttamiseksi. Näihin päämääriin liittyi vielä usein kokonaisten kansojen vapauspyrkimyksiä sekä jo heräävän työväenluokan yhteiskunnallisia vaatimuksia. Näille taisteluille antoivat sosialismin silloiset johtajat yksimielisen kannatuksensa. Niinpä Marx ja Lassalle tukivat aatteellisesti puolalaisten ja unkarilaisten vapaustaistelua sekä esittivät useissa yhteyksissä sen kannan, että *kansojen itsenäisyys ja demokratian tulevaisuus ovat erottamattomasti toisiinsa kytkeytyt*. Niinpä Lassalle lausui eräässä teoksessaan: »Vapaiden, riippumattomien kansallisuuksien periaate on siis yleensä kansanvallan käsitteen perusta ja lähde, äiti ja juuri. Kansanvalta ei voi polkea jalkoihinsa kansallisuusperiaatetta, kavaltamatta itseänsä periaatteellisesti ja perusteellisesti.» Samaten esitti Marx jo niin aikaisin kuin v. 1848 ajatuksen Saksan yhdistämisestä yhdeksi suureksi kansallisvaltioksi demokraattisella pohjalla, vaikkakaan hän ei vielä pitänyt mahdollisena sosialistista Saksaa.

Vuoden 1850 jälkeen katsotaan alkaneeksi n. s. kansallisten sotien kausi, jota kesti n. 30 vuotta. Paitsi kansallisia syitä, oli näissä sodissa myös usein vaikuttamassa hallitsijasukujen dynastinen politiikka, mikä teki kannanoton vaikeammaksi. Eräistä johtavista periaatteista olivat työväenliikkeen johtajat kuitenkin tällöinkin yksimielisiä, mikä ilmenee heidän lausunnoistaan. V. 1854 puhjennuessa Krimin sodassa asettuivat sekä Marx että Lassalle Venäjää vastaan taistelevan liittoutuman puolelle siitäkin huolimatta, että siihen kuului Napoleon III:n hallitsema Ranska. Tämä siitä syystä, että Venäjän tsaarivalta oli taantumuksen voimakkain tuki taistelussa kaikkia vapauspyrkimyksiä vastaan.

Italian kansallisen yhdistymissodan aikana katsoivat Marx ja Engels, kuten Lassallekin, italialaisten taistelun täysin oikeutetuksi. Lassalle kirjoitti mm. seuraavasti: »Kuinka voisi olla silmänräpäyksenkään ajan epätietoista, mille suunnalle kansanvaltaisen Saksan sympatiat kallistuvat? Italia taistelee oikeinta ja pyhintä sotaa, jota

kansa koskaan voi taistella, se taistelee kansallisen riippumattomuutensa ja olemassaolonsa puolesta.» Marx ja Engels olivat Lassallen kanssa kuitenkin eri mieltä siitä, oliko Napoleon III juuri oikea mies esiintymään kansojen vapauttajana. He näet epäilivät, että Ranskan keisarin tarkoituksena oli Itävallan heikentäminen, mikä sillä hetkellä ei ollut tarkoituksenmukaista. Oli pelättävissä, että Ranska liittoutuisi Venäjän kanssa, tuhotakseen ilman kaksoismonarkian tukea jäävän hajanaisen Saksan. Se taas olisi ollut kohtalokasta koko Euroopan demokratian ja työväenliikkeen tulevaisuudelle. Erittäin jyrkästi moitti Marx Preussin ja muiden Saksan valtioiden puolueettomuutta Italian sodan aikana. Mm. hän lausui eräässä kirjeessään Engelsille: »Mitä 'hallituksiin' tulee, niin kaikilta näkökannoilta katsottuna täytyy niille asettaa avoimesti jo Saksan *olemassaolon* tähden vaatimus, etteivät ne jää *puolueettomiksi*, vaan, kuten oikein sanot, ovat *isänmaallisia*.» Samassa kirjeessä hän vielä ankarammin sanoi hyökkäsi niiden »rahvaanomaisten demokraattien» kimppuun, jotka sillä hetkellä toivoivat vallankumousta Saksassa, sillä vallankumouksesta ja armeijan hajaantumisesta olisivat hyötynneet vain taantumuksellinen Venäjä ja Napoleon III. Tämä Marxin ja Engelsin usein esiintuoma huoli Saksan kohtalosta aiheuttikin sen, että varsinkin monet Venäjän työväenliikkeen johtajat syyttivät heitä jopa saksalaisesta kansalliskiihkosta, mikä ei tietenkään pitänyt paikkaansa.

Vaikka Marx ja Engels eivät Italian sodan aikana pitäneetkään suotavana .Itävalta-Unkarin kaksoismonarkian hajoamista, eivät hekään katsoneet, että tämä keinotekoinen valtiomuodostuma olisi säilytettävä pysyvästi. Se oli vain toistaiseksi tarpeen suojelemaan Saksassa tapahtuvaa kehitystä. Habsburgien hallitsijasuvun tuli kukistua sisäisen vallankumouksen tietä, jolloin valtakuntaan kuuluivat unkarilaiset ja puolalaiset saavuttaisivat kansallisen itsenäisyytensä, ja muu osa Itävaltaa liittyisi Saksan suureen tasavaltaan. Keisarillinen Itävalta, kuten Venäjäkin, olivat kansallisen, taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen jarruina sekä monista kansallisuuksista kokoonpantuina sellaisia poliittisia epämuodostumia, joiden puolustamiseen ei niiden omallakaan työväenluokalla saattanut olla mitään velvollisuutta.

Saksalais-ranskalaisen sodan alussa v. 1870 vallitsi Saksan sosiaalidemokraattien keskuudessa eriäviä mielipiteitä tilanteesta, koska ei päästy yksimielisyyteen siitä, kumpi puoli oli hyökkääjä. Tällöin Liebknecht ja Bebel pidättäytyivät mielenosoituksellisesti äänestystyksestä sotamäärärahoja myönnettäessä. Vaikka Marx arvostelikin "Bismarckin politiikkaa ankarasti, myönsi hän kuitenkin, että Saksalla

»on pakko puolustaa itseään». Ja sekä hän että varsinkin Engels paheksuivat Bebelin ja Liebknechtin menettelyä. Sen jälkeen kuin Napoleon III oli Sedanin tappion jälkeen menettänyt kruununsa ja kun saksalaiset joukot olivat tunkeutuneet syvälle Ranskaan, ei mikään vaara enää uhannut Saksaa. Siitä huolimatta Bismarck jatkoi sotaa ja esitti vaatimuksensa Elsassin ja Lothringin liittämisestä Saksaan. Tällöin *asettuivat kaikki sosiaalidemokraatit jyrkästi vastustamaan Saksan sodan käyntiä, sillä nythän ei ollut enää kysymyksessä maan puolustaminen, vaan selvä valloitusota.*

V. 1877 puhjenneessa Turkin sodassa asettuivat Marx ja Liebknecht Turkin kannalle, pääasiassa samoista syistä kuin Krimin sodan aikana. Huomattava on se erittäin pureva arvostelu, jonka Marx antoi samassa yhteydessä Englannin työväenliikkeestä, joka harjoitti pasifistista propagandaa, jotta Englanti ei liittyisi sotaan Turkin puolelle.

Vuoden 1880 jälkeen, jolloin alkoi imperialististen sotien kausi, asettuivat sosiaalidemokraatit jyrkemmin sotaa vastustavalle kannalle. Näissä sodissa olivat määräävinä vain kapitalisti- ja siihen liittyneen korkeimman virkamiesluokan edut. Varsinaisen kansan elinkysymysten kanssa niillä oh vähän tekemistä. Tekniikan kehitys oli tehnyt sitäpaitsi sodan hävitysvoimah sellaiseksi, että taistelun puhkeaminen Euroopan sivistyskansojen välillä uhkasi koko länsimaista kulttuuria tuholla. Ne kysymykset, jotka tällöin tulivat etualalle työväenliikkeen johtavien miesten mielipiteiden vaihdossa, olivat rauhallisten riidan ratkaisumenetelmien kehittäminen, vakinaisten armeijojen korvaaminen miliisilaitoksella sekä sodan estäminen yleislakolla.

Mainittakoon, että niin selvästi sodan vastaiselle kannalle kuin esim. Engels elämänsä loppuajana asettuikin, arvosteli hän kuitenkin jyrkästi miliisilaitosta ja piti sitä soveltumattomana valtiolle, jonka rajat ovat uhatut. Liebknecht katsoi myöskin, että aseistariisuminen voidaan toteuttaa vasta sitten, kun »despotismi on karkoitettu viimeisistäkin loukostaan. Siihen saakka meidän täytyy pysyä lujina vaatimuksessamme yleisestä kansanaseistuksesta. Jokainen kansalainen sotilas, jokainen sotilas kansalainen».

V. 1907 Jaires ja Bebel esittivät kannan, jonka mukaan jokainen kansainvälinen selkkaus oli jätettävä välitystuomioistuimen ratkaistavaksi. Sosiaalidemokraattien oli vastustettava jokaista hallitusta, joka siitä kieltäytyi. Tällaisen hallituksen painostamiseksi oli käytettävä myös yleislakkoa ja aseellista kapinaa. *Sen sijaan oli työväestön kaikin voimin tuettava hallitusta, jonka kimppuun hyökättiin siitä huolimatta, että se hyväksyi välitystuomioistuimen päätöksen.*

Sosiaalidemokraattien periaatteellista kannanottoa kuvaavana mainittakoon myöskin Englannin marxilaisen työväenliikkeen isän, Hyndmanin menettely kahdessa erilaisessa tapauksessa. Hän vastusti jyrkästi oman maansa käymää imperialistista sotaa buureja vastaan, mutta asettui myöhemmin tukemaan Englannin laivaston lisäämistä, kun katsoi keisarillisen Saksan kilpavarustelun uhkaavan Englannin kansan elinintressejä. Niin jyrkän asenteen kuin 1900-luvun sosiaalidemokraattiset johtajat ottivatkin imperialistisiin sotiin nähden, ovat esim. Kautsky, Jaures ja Vandervelde useissa yhteyksissä selittäneet, että *eri kansallisuuksien muodostamat valtiot ovat välttämättömiä ja että todellinen kansainvälisyys merkitsee kaikkien kansojen kokoamista rauhalliseen yhteistyöhön ihmiskunnan yhteisten päämäärien hyväksi. Siitä seuraa, että kansoilla, kuten yksilöilläkin, on oikeus puolustautua hyökkääjää vastaan, joka saattaa niiden riippumattomuuden uhatuksi.* »Sosiaalidemokratia ei ole koskaan tuominut väkivallan vastustamista voimakeinoilla. Se on vieläpä vaatinut hyökkäyksen vastustamista siellä, missä se näyttää menestykselliseltä» (Kautsky.) »Yhdistäköön siis sosialismi edelleenkin köyhälistön vapauttamisajatuksen yleismaailmallisen rauhan ja yksityisten isänmaitten vapauteen.» (Jaures.)

Jo edellä selostettujenkin kannanottojen ja lausuntojen perusteella voidaan katsoa, että vaikka sosiaalidemokratian loppupäämääränä on yleinen rauhantila, sen huomattavimmat teoreettisen ohjelman luojat eivät ole koskaan asettuneet puolustusnihilistiselle kannalle, vaan ovat hyväksyneet aseellisen voiman käytön useissa tilanteissa, tuohon loppupäämäärään pyrittäessä.

KANSAINVÄLISPOLIITTINEN TILANTEEN KEHITTYMINEN MAAILMANSODAN JÄLKEEN.

Maailmansodan jälkeen näytti tilanne yleisen rauhan kannalta sangen toivehikkaalta. Luotiinhan silloin ensi kerran maailmanhistoriassa pysyvä järjestö, Kansainliitto, jonka toiminnan piti estää valtioiden välisen selkkauksen puhkeaminen sodaksi. Samalla kuin Kansainliitto antoi pitkälle meneviä takeita jäsenvaltioidensa alueellisesta koskemattomuudesta, loi se melkoisen tehokkaat menetelmät kansainvälisten riitojen ratkaisemiseksi rauhallisin keinoin.

Toisaalta on kyllä myönnettävä, että Kansainliiton perustamisessa ilmeni eräitä suuria heikkouksiakin, niin suurisuuntainen kuin aloite joka tapauksessa olikin. Niinpä liiton peruskirja oli kytketty Versaillesin rauhansopimukseen, mikä voitetuissa valtioissa herätti alun-

pitäen määrättyjä epäluuloja järjestön tarkoituserien suhteen, etenkin kun niitä ei alusta alkaen hyväksytty Kansainliiton jäseniksi. Samoin Yhdysvaltojen ja Neuvosto-Venäjän jääminen liiton ulkopuolelle oli omansa heikentämään sen arvovaltaa. Se, että suurvallat saivat itseoikeutetun paikan Kansainliiton neuvostossa, sen sijaan kuin pienten valtioiden keskuudesta valittiin sinne vain määrävuosiksi muutamia edustajia, oli vastakkainen kansojen tasa-arvoisuusperiaatteelle. Kansainliiton yleiskokousten valtaa oli myös rajoitettu liiaksi neuvoston ja siinä olevien suurvaltojen hyväksi.

Kaiken lisäksi oli Kansainliiton peruskirjassa vielä heikkouksia, jotka tarjosivat sodanhaluille valtioille mahdollisuuksia voimakeinojen käyttöön, vastoin niitä yleviä periaatteita, joiden merkeissä järjestö oli alkujaan perustettu. Niinpä esim. peruskirjan 15. artiklan 7. kohdan mukaan siinä tapauksessa, että Kansainliiton neuvosto ei ollut saavuttanut yksimielisyyttä, pyrkiessään sovittamaan hiton jäsenten välistä riitaa, oli asianomaisilla valtioilla, vieläpä kaikilla muillakin jäsenvaltioilla, oikeus menetellä, niinkuin ne katsoivat »olevan tarpeen oikeuden ja oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi». Toisin sanoen, riitapuolet voivat ryhtyä ns. lailliseen sotaan, ja muut jäsenvaltiot voivat asettua niistä jommankumman puolelle tai jäädä puolueettomiksi. Sotaan osallistuvien oli vain odotettava peruskirjan 12. artiklan edellyttämä kolmen kuukauden määräaika ennen aseisiin tarttumista.

Kuitenkin 1920-luvulla monet seikat viittasivat alkavan kehityksen, joka johtaisi kansainvälispoliittisissa suhteissa entistä vakaampaa tilannetta kohti, jonka vallitessa yksityisten ja nimenomaan pientenkin valtioiden turvallisuus olisi melkoisen suojattu. Kansainliiton onnistui muutamassa tapauksessa (esim. Bulgarian ja Kreikan välinen ristiriita v. 1925) estää tehokkaalla asioihin puuttumisellaan jo sotilaalliseen toimintaan kehittynyt selkkaus puhkeamasta sodaksi. Maailmansodan aiheuttamat katkerat vastakohdat voittajien ja voitettujen välillä näyttivät myöskin vähitellen tasaantuvan. Etenkin oli siitä toiveita sen jälkeen, kun Saksa ja muut sodassa hävinneet valtiot olivat tulleet Kansainliiton jäseniksi ja ryhtyneet yhteistyöhön entisten vastustajiensa kanssa.

Tosin valitettavasti monet niistä laajakantoisista aloitteista, joita tehtiin Kansainliiton peruskirjassa olevien puutteellisuuksien korjaamiseksi, kuten keskinäisen avustuksen sopimusluonnos, Geneven pöytäkirja ja kansainvälisen finanssiavun ehdotus, eivät tulleet hyväksytyiksi. Mutta kansojen sovinnonhalu ja yleinen rauhantahto ilmeni kuitenkin monella tavalla. Siitä oli m.m. yhtenä todistuksena v. 1928 tehty Briandin-Kelloggin sopimus, johon liittyivät

melkein kaikki maailman valtiot. Siinä sopimukseen yhtyneet valtiot tuomitsivat sodan kansallisen politiikan välikappaleena. Sen lisäksi solmittiin suuri joukko Kansainliiton periaatteiden kanssa sopusoinnussa olevia paikallisia sopimuksia, joista tärkeimpiä olivat Locaron sopimus sekä useat eri valtioiden väliset hyökkäämättömyyssopimukset. Se asevarustelujen supistaminen, joka liittyi läheisesti turvallisuustakeiden tehostamiseen, ei käytännössä kylläkään vienyt sanottaviin tuloksiin, mikä johtui osaksi kansainvälisen aseeteollisuuden harjoittamasta jarrutuksesta. Aseistuksen supistamisvaatimukset koskivat sitäpaitsi vain lähinnä voitettuja valtioita, mikä heikensi näiden pyrkimysten periaatteellista voimaa. Tästä huolimatta saavutettiin kuitenkin nimenomaan merivarustusten rajoittamisessa huomattavia tuloksia, jotka edes jossakin määrin helpottivat kansoja rasittavaa sotilasmenojen taakkaa ja olisivat muodostaneet pohjan laajemmallekin sotavarustusten supistamiselle.

Myöskin oli maailmansota karkoittanut valtaistuimelta kolmen Euroopan suurvallan hallitsijasuvut, joiden taantumuksellinen ja imperialistinen politiikka sekä siihen usein liittyneet monarkien väliset henkilökohtaiset juonittelut olivat aikaisemmin olleet Euroopan rauhan ja kansanvaltaisen sekä yhteiskunnallisen kehityksen pahimpana esteenä. Useimmat niistä kansoista, jotka maailman sodan ja sen yhteydessä tapahtuneiden vallankumousten avulla olivat saavuttaneet itsenäisyytensä, järjestivät valtiorakenteensa kokonaan kansanvaltaiselle pohjalle, minkä myöskin toivottiin osaltaan vaikuttavan salaisen diplomatian vähenemiseen ja sitä tietä kansainvälisen tilanteen rauhoittumiseen.

Tosin maailmansodan loppupuolella ja osittain sen päätyttyä ilmeni pari poikkeustakin tästä yleisestä demokratisoitumisesta. Venäjällä suorittivat bolshevikit vallankumouksen ja Italiassa joutui valtiolta fascistien haltuun myöskin vallankaappauksen kautta. Molemmissa näissä valtioissa saatettiin voimaan mitä tehokkain diktatuurijärjestelmä, minkä lisäksi militaristinen propaganda ulotettiin aina lapsiin ja nuorisoon saakka. Nämä poikkeustapaukset eivät kuitenkaan vielä 1920-luvulla vaikuttaneet kovin uhkaavilta maailmanrauhan kannalta. Italia osallistui lojaalisesti Kansainliiton, toimintaan eikä Neuvostoliitto esiintynyt suorastaan hyökkäävästi ulospäin, lukuunottamatta Georgian tasavaltaa, jonka alueen se v. 1921 valloitti. Neuvostoliiton alueella ja sen hallituksen kanssa yhteisymmärryksessä toimiva »Komintern» harjoitti kuitenkin innokasta propagandaa maailmanvallankumouksen hyväksi sekä Kansainliiton ja demokraattisten valtioiden arvovallan heikentämiseksi. Se Oli omiaan herättämään rauhattomuutta sekä sekoittamaan työväes-

tön käsitteitä, kun oli kysymyksessä suhtautuminen oman maan kansanvaltaiseen valtiomuotoon sekä niihin käytännöllisiin toimenpiteisiin, joihin oli ryhdytty maailmanrauhan hyväksi. Tämä »Komininternin» propaganda aiheutti yleensäkin hajaantumista työväenluokan keskuudessa ja heikensi sen voimia taistelussa fascistisia virtauksia vastaan, jotka 1930-luvun vaihteessa kehittyivät entistä voimakkaammiksi.

Pääpiirteissään oli maailmansodan jälkeinen kehitys kuitenkin kansanvaltainen, minkä lisäksi näkyi myös toiveita herättäviä merkkejä yhteiskunnallisten uudistusten alalla. Kansainliiton yhteyteen perustettu, joskin itsenäisesti toimiva Kansainvälinen työjärjestö ryhtyi työskentelemään niiden monien yhteiskunnallisten epäkohtien lieventämiseksi, jotka ovat kapitalistiselle talousjärjestelmälle ominaisia. Ja monet sen tekemistä aloitteista johtivatkin käytännöllisiin tuloksiin. Tätä uudistustyötä tukivat kansallisissa puitteissa demokraattisten valtioiden sosiaalidemokraattiset puolueet sekä eräissä tapauksissa myöskin sosiaalisesti valveutuneet porvarilliset ainekset.

Niin paljon kuin edellä esitettyyn yleiskuvaan liittyikin kapitalistiselle talous- ja yhteiskuntajärjestelmälle luonteellomaisia epäkohtia, oli se kuitenkin omansa herättämään optimismia kansainvälisen rauhantilan näkökulmasta katsottuna. Näin ollen olikin ymmärrettävää, että nimenomaan sosiaalidemokraattisella taholla pyrittiin keventämään sitä taakkaa, jota jatkuvat asevarustelut ja vakinaisten armeijain ylläpito kaikille kansoille merkitsee. Sekä ohjelmissa että käytännöllisessä politiikassa vaadittiin asevarustusten nopeata supistamista. Vaadittiinpa täydellistä aseistariisutumistakin, vaikka se olikin ristiriidassa eräiden niiden velvoitusten kanssa, joita Kansainliitto asetti jäsenvaltioilleen. Joka tapauksessa tällaisillakin pyrkimyksillä olisi ollut ehkä reaalipoliittista pohjaa, jos silloinen kehitys olisi saanut keskeytymättä jatkaa.

1930-luvun alussa tapahtui kuitenkin tilanteessa jyrkkä muutos. Kaikista tekemistään sopimuksista huolimatta aloitti Japani syksyllä 1931 selvän hyökkäyssodan, marssittamalla joukkonsa Mantshuriaan. Vaikka Kiina vetosi hiton neuvostoon, eivät toiset Kansainliiton jäsenvaltiot sitoumuksistaan huolimatta ryhtyneet aktiivisiin toimenpiteisiin Kiinan alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Vallattuaan Mantshurian muodosti Japani siitä keinoitekoisen vasallivaltion, Mantshukuon. Kun Kansainliiton asettama ns. 19-miehen komitea »suositteli» tämän »valtion» liittämistä Kiinaan autonomisena alueena, oli siitä ainoana seurauksena Japanin eroaminen Kansainliitosta. Mantshurian kysymyksessä ilmennyt Kansainliiton voimattomuus oli ensimmäinen isku koko sen arvovallalle.

Vielä kohtalokkaammaksi muodostui Kansainliiton osoittama heikkous Abessinian sodan aikana. Kuten jo mainittiin, onnistui Italiassa kohta maailmansodan jälkeen pääsemään valtaan fascistinen liike, joka kumosi Italian kansanvaltaisen valtiosäännön. Vaikka Italia kuuluiikin voittajavaltioiden joukkoon, olivat sen alueelliset saavutukset sodan loppuselvittelyssä, kuten aikaisemmassa »siirtomaiden jaossakin», jääneet odotettua vähäisemmiksi, mikä herätti maan natsionalistisissa piireissä suurta tyytymättömyyttä. Sodan-aikaisen armeijan demobilisaatiota ei voitu suorittaa järjestyksessä, vaan aiheutti se rauhattomuuksia ympäri maata, minkä lisäksi lähinnä kommunististen ja syndikalististen ainesten suorittamat val-lankumousyritykset olivat saattaneet porvariston suoranaisen val-lankumouspaniikin valtaan. Edellä mainittu rauhattomuus ja tyytymättömyys tarjosi fascistien johtaja Mussolinille, joka oli entinen vasemmistososialisti, sopivaa aineistoa agitaatioon, jonka rahoitti suurpääoma. Pelottelemalla »kommunistivaaralla», jota tosiasiasa ei enää ollut olemassa, sekä vetoamalla yhtä aikaa keskiluokan natsionalistisiin tunteisiin ja lupaamalla yhteiskunnallisia parannuksia pitkälle menevän valtiososialismin merkeissä, saavutti Mussolini siinä määrin kannattajia, että voi toimeenpanna vallankaappauksen v. 1921, vaikka fascisteilla olikin juuri toimitettujen vaalien jälkeen vain alle 7 % kaikista edustajakamarin paikoista. Valtaan päästyään ei Mussolini pitänyt kuitenkaan niitä lupauksia, joita hän oli runsaasti antanut työväestön houkuttelemiseksi, vaan aloitti »uudistustoimintansa» muuttamalla mm. verotusjärjestelmän suurpääoman etujen mukaiseksi. Italia muodostuikin jo 1920-luvulla valtioksi, joka yhteiskunnalliselta rakenteeltaan edusti rappeutuvan kapitalismin viimeistä, keinotekoisesti ylläpidettyä muotoa, mihin liittyi vanhojen condottieriperinteiden ja nykyaikaisen natsionalismin pohjalla luotu militarismi.

Vasta 1935 katsoi Mussolini kuitenkin tulleen sopivan hetken imperialistisen sodan aloittamiseen, jonka tehtävänä oli johtaa samalla väestön huomio pois valtion sisäisistä epäkohdista, jotka selvimminkin ilmenivät valtiotaloudessa. Mainitun vuoden syksyllä Italia hyökkäsi Abessiniaan, jota se turhaan oli koettanut valloittaa jo 1890-luvulla. Tällä kertaa Kansainliitto ryhtyi toimenpiteisiin, julistamalla taloudelliset sanktiot (pakotteet) hyökkääjää vastaan. Niiden ulkopuolelle jätettiin kuitenkin sellaiset tärkeät sotatarvikkeet kuin öljy, rauta ja puuvilla, minkä lisäksi useat valtiot eivät yhtyneet koko sanktiopolitiikkaan. Tästä oli seurauksena sotilaallisesti heikon Abessinian valtaus, mikä aiheutti Kansainliiton arvovallan täydellisen romahduksen. Tämän jälkeen fascistiset valtiot ja niiden kanssa liittoutu-

nut militaristinen Japani astuivat aivan avoimesti häikäilemättömän väkivaltapolitiikan tielle.

Saksassa oli nim. v. 1933 tapahtunut fascistinen vallankaappaus samoissa merkeissä kuin aikaisemmin Italiassa. Jo heti ns. Weimarin tasavallan julistamisen jälkeen oli Saksan suurpääoma vanhan aate-liston ja sotilaspiirien kanssa aloittanut suunnitelmallisen taistelun kansanvallan tuhoamiseksi. Kommunististen kapinayritysten vastustamisen nimessä luotiin erinimisiä sotilaallisesti organisoituja järjestöjä, minkä lisäksi suurteollisuuden rahoittamana järjestettiin jättiläismäinen propagandakoneisto muokkaamaan yleistä mielialpidettä demokratian vastaiseksi. Samaan suuntaan vaikutti myöskin Saksan melkoisen voimakas kommunistinen liike, jonka harjoittaman agitaation kärki oli suunnattu kansanvaltaista järjestelmää vastaan ja jonka toimeenpanemat rauhattomuudet antoivat kiitollista propaganda-aineistoa äärimmäiselle oikeistolle.

Lopulta siirtyi poliittisen elämän painopiste puolueilta näille erinimisille sotilaallis-poliittisille järjestöille, jotka tarpeen tullen voivat voimakeinoilla tehdä tyhjäksi parlamenttipäätökset. Vähitellen näistä järjestöistä kehittyi huomattavimmaksi Hitlerin v. 1919 perustama Saksan kansallissosialistinen liike, jonka alkuperäinen ohjelma oli omituinen sekoitus natsionalismista ja sosialismia muistuttavista iskulauseista. Viimemainittujen tosiasiallisen merkityksen Hitler jo v. 1928 julkisestikin kumosi, rauhoittaakseen suurpääomaa edustajia piirejä. Siitä oli seurauksena puolueen jatkuvan rahoituksen turvaaminen. Sen lisäksi saivat kansallissosialistit huomattavaa taloudellista tukea myöskin ulkomaalaisilta kapitalisteilta, varsinkin aseteollisuudelta. Versaillesin rauha, jonka eräisiin määräyksiin voittajavaltioiden porvariston kostonhalu oli lyönyt leimansa, ja kommunistivaara, joka kuitenkin oli voitettu jo tasavallan alkuaikoina, loivat edullisen taustan Hitlerin toiminnalle. Kun maailmansodan jälkeen toimeenpantu inflaatio sekä 1930-luvun vaihteessa vallinnut taloudellinen kriisikausi olivat ankarasti järkyttäneet Saksan talouselämää ja nimenomaan keskiluokan asemaa, selitti kansallissosialistinen propaganda sen kansanvaltaisen järjestelmän syyksi, kuten Versaillesin »häpeärauhankin». Samaan aikaan vetosi Hitler keskiluokan kansallisiin tunteisiin sekä houkutteli puolelleen »sosialistisilla» tunnuksillaan myöskin osan työväestöstä, jonka käsitteitä oli sekoittanut jo aikaisempi kommunistien demokratian vastainen toiminta. Niinpä Saksan ent. sisäministeri Severingin laskelmien mukaan oli n. 30 % S A-joukoista rekrytoitu kommunistisesta puolueesta.

Kansallissosialistien valtaanpääsy Saksassa v. 1933 merkitsi väkivaltapolitiikan voittoa, ei vain tämän maan sisäisissä oloissa, vaan

myöskin kansainvälisissä suhteissa. Jo samana vuonna erosi Saksa Kansainliitosta ja aloitti voimakkaan asevarustelun. Samalla sen talouselämää ryhdyttiin järjestämään yksinomaan tulevaa sotaa silmälläpitäen. Samantapaiset »omavaraisuuspyrkimykset» ovat taloudellisen natsionalismin muodossa lyöneet leimansa kaikkien muidenkin maiden talouselämään, mikä on häiritsemällä tuotantoa sekä supistamalla kansainvälistä tavarainvaihtoa luonut tökijöitä, jotka ovat omansa lisää jännittämään muutenkin kriittillistä kansainvälis-poliittista tilannetta.

Käyttään hyväkseen Abessinian sodan luomaa tilannetta miehitti Saksa armeija maaliskuussa 1936 Reininmaan, joka oli demilitarisoitu sekä Versaillesin että Locarnon sopimuksen mukaan. Näistä viimeksimainitun oli Saksa aikoinaan allekirjoittanut täysin vapaaehtoisesti. Kansainliitto ei voinut tätäkään toimenpidettä estää, ja kun käännuttiin Italian puoleen, joka oli yksi Locarnon sopimuksen takaajavaltioista, selitti Mussolini pysyvänsä syrjässä, kunnes Abessinian sodan johdosta julistetut sanktiot kumottaisiin.

Fascistisen Italian ja kansallissosialistisen Saksan välillä oli ollut useita eturistiriitoja, jotka johtuivat Hitlerin pyrkimyksistä vallata Itävalta ja levittää sitä tietä Saksan poliittista ja taloudellista vaikutusvaltaa Unkariin, pikkuententen maihin ja Balkanille. Tämä tosiasia sekä Italian alueella olevien Tyrolin saksalaisten vähemmistökysymys olivat pitkän aikaa esteenä kahden diktatuurimaan väliselle lähentymiselle. Olipa Saksan ja Italian välinen tilanne jo kesällä 1934 ollut varsin uhkaavakin Itävallan kansallissosialistisen kapinayrityksen aikana, jolloin Italia alkoi taas lähentyä demokraattiseen Ranskaan ja Englantiin. Abessinian sota sekä sitä seurannut fascistivaltioiden yhteistoiminta Espanjan kansalaissodassa saivat Saksan ja Italian kuitenkin sopimaan keskinäiset riitansa. Lokakuussa 1936 solmittiin niiden välillä sopimus, ja myöhemmin tähän »Berliinin—Rooman akseliin» liittyi myöskin imperialistinen Japani, mikä merkitsi viimeistenkin toiveiden raukeamista kansainvälisestä yhteistyöstä rauhan hyväksi.

Espanjan kansalaissota on esimerkkinä siitä, kuinka nykyään fascistiset valtiot pyrkivät käyttämään hyväkseen myöskin eri maiden sisäisiä rauhattomuuksia, voidakseen niiden kautta levittää poliittista vaikutusvaltaansa. Espanja oli v. 1931 julistettu tasavallaksi, minkä jälkeen kansan demokraattiset ainekset ryhtyivät suurisuuntaiseen rakennustyöhön maassa vallitsevien ainutlaatuisten epäkohtien korjaamiseksi. Espanjahan oli siihenastisessa kehityksessään jäänyt vielä feodaalivaltion asteelle, jolle antoivat leimansa katolisen kirkon, upseeriston ja maa-aateliston valta-asema, inistä oli seurauksena kan-

san alhainen sivistystaso, maatalous- ja tehdastyöväestön häikäilemättömän riistäminen sekä usein toistuvat sotilaskapinat. Näihin sekeviin oloihin toivat vielä lisänsä katalonialaisten ja baskilaisten tulenarat vähemmistökysymykset. Tasavallan alkuaikojen rakennustyö ei kuitenkaan saanut kauan jatkua rauhassa. Jo v. 1932 tekivät taantumukselliset ainekset ensimmäisen vallankaappausyrityksensä, joka kuitenkin epäonnistui. Seuraavana vuonna saivat monarkistisfascistiset ryhmät mihin liittyneen keskustan oikeistosiiven kanssa enemmistön parlamentissa, jolloin seurasi entisten olojen palautuksen aika. Se aiheutti kuitenkin vastavaikutuksen, aluksi työväestön epäonnistuneen ja verisesti kukistetun kapinayrityksen muodossa sekä helmikuussa 1936 toimeenpannuissa vaaleissa. Ns. »kansanrintama», johon liittyivät sosialistien ja vapaamielisten porvarien lisäksi myöskin siihen saakka parlamentaarisesta toiminnasta syrjässä pysyneet kommunistit ja anarkosyndikalistit, saavutti valtiopäivillä huomattavan enemmistön.

Nyt näytti alkavan lupaava yhteiskunnallisten uudistusten aika, joskin »kansanrintaman» äärimmäiset vasemmistoainekset aiheuttivat kohta vaalien jälkeen myöskin harkitsemattomia rauhattomuuksia. Käyttäen niiden lopettamista tekosyynä aloittivat Espanjan erilaiset oikeistoryhmät heinäkuussa 1936 kenraali Francon johdolla sotilaskapinan, joka muodostui pitkäaikaiseksi kansalaissodaksi. Sotilasvallankaappausta oli valmisteltu jo todennäköisesti vuodesta 1932 lähtien, jolloin kenraali Sanjurjon tekemä vastaava yritys oli epäonnistunut. Heti alusta saakka saivat kapinalliset sotilaallista apua sekä Saksasta että Italiasta, joiden imperialistisille pyrkimyksille Espanjan tärkeä sotilasmaantieteellinen asema tarjosi sopivan tukikohdan. Huolimatta Saksan ja Italian jatkuvista ase- ja sotilaskuljetuksista Espanjaan, osoittautui Kansainliitto nytkin kykene-mättömäksi suojaamaan jäsenvaltionsa laillista hallitusta ja sen alueellista koskemattomuutta yhä ilmeisemmäksi käyvilä ulkomaiden vapauspyrkimyksiltä. Päinvastoin, kohta kapinan puhjettua asetettiin Espanjan laillinen hallitus, vastoin kansainvälistä oikeutta ja tapaa, tasavertaiseen asemaan kapinallisten kanssa. Elokuussa 1936 laadittiin ns. puuttumattomuussopimus, jonka tarkoituksena oli estää ulkopuolinen avunsaanti molemmilta taistelevilta puolilta. Se on kaikkine myöhempiä lisäjärjestelyineenkin kuitenkin koitunut yksinomaan kapinallisten hyödyksi, sillä fascistiset valtiot ovat välittäneet siitä yhtä vähän kuin muistakaan tekemistään sopimuksista. Välillä ryhdyttiin niiden taholta Välimerellä suoranaiseen merirosvoukseenkin, joka ilmeni eri maiden kauppalaivojen upotuksina ja »tuntemattomien» vedenalaisten hyökkäyksinä englantilaisia sotalaivoja vastaan.

Espanjan kansalaissodan yhteydessä on yleisen sodan vaara ollut monta kertaa hyvinkin lähellä, joskin se on saatu vältetyksi useimmiten siten, että Kansainliitto ja demokraattiset valtiot — ennen muita vanhoillisen hallituksen johtama Englanti — ovat tehneet myönnytyksiä Saksalle ja Italialle. Espanjan kansalaissodan tapahtumat antoivat aiheen olettaa, että fascistiset valtiot muuallakin koettavat saada aikaan rauhattomuuksia aatteellisten kannattajainsa avulla, jotta voivat »järjestyksen pidon» tekosyyllä käyttää aseellisia voimia valtapiirinsä laajentamiseksi. Kuten Itävallan ja Tšhekkoslovakian tapaukset osoittavat, on tällaista menettelyä jo alettu soveltaa yleisesti.

Espanjan sodan kiinnittäessä puoleensa Euroopan suurvaltojen huomion ryhtyi Japani laajentamaan valloituksiaan Kiinassa. Maltillisempaa suuntaa edustaneiden poliitikkojen ja sotilaspiirien välinen valtataistelu päättyi Japanissa v. 1937 viimeksi mainittujen voittoon. Kun Neuvostoliitossa tapahtuneet kenraaliteloitukset olivat heikentäneet tämän maan armeijaa ja aiheuttaneet sisäisiä risti-riitoja, ei siltäkään taholta näyttänyt olevan pelättävissä tehokasta vastarintaa. Kesällä 1937 syntyi Kiinassa rauhattomuuksia, joihin vedoten Japani voi aloittaa sodan, tosin ilman virallista julistusta, kuten maailmansodan jälkeen on tullut tavaksi. Tässäkin tapauksessa on Kansainliitto osoittautunut täysin voimattomaksi hyökkääjää vastaan.

Vuoden 1938 aikana on fascististen valtioiden, lähinnä Saksan, hyökkäävä politiikka käynyt entistäkin häikäilemättömämmäksi, ilman että sen etenemiselle on Kansainliiton tai demokraattisten valtioiden taholta pystytty ainakaan tähän mennessä asettamaan esteitä.

Ensimmäinen näistä saavutuksista oli Saksan suorittama Itävallan valtaus v:n 1938 maaliskuussa. Jo ennen maailmansotaa oli esitetty ajatuksia Itävallan saksalaisen alueen liittämisestä muuhun Saksaan, josta olisi luotu demokraattinen tasavalta. Tällaisia ajatuksia olivat mm. julkisesti lausuneet Marx, Engels ja Lassalle. Maailmansodan jälkeen nämä Saksaan hittämispyrkimykset olivat hyvin voimakkaat, mm. niitä kannattivat monet huomattavat sosiaalidemokraatit, kuten äskettäin kuollut Otto Bauer. Olihan Saksan vanha hallitsijasuku nyt pois valtaistuimelta, ja Itävallan saksalaiset voivat odottaa kansanvaltaisen Saksan yhteydessä paljon suurempia kehittymähdollisuuksia kuin uudessa, monessa suhteessa keinotekoisesti luodussa valtioissaan. Voittajavaltioiden pelko Saksan voimistumisesta aiheutti kuitenkin sen, että Itävallan saksalaisten kansanäänestysvaatimukseen ei suostuttu. Sen jälkeen kuin kansallissosialis-

tit olivat päässeet valtaan Saksassa, kylmenivät itävaltalaisten sympatiat naapurimaata kohtaan. Se terrori, jonka avulla Saksan kansan mielipiteitä »yhdenmukaistettiin», ei vetänyt puoleensa. Kuitenkin oli Itävallassakin toiminnassa kansallissosialistinen puolue, jota tuettiin aatteellisesti ja taloudellisesti Saksasta käsin. Tämä ryhmä teki jo, kuten mainittiin, v. 1934 epäonnistuneen vallankaappausyrityksen, jota varten sen todettiin saaneen apua Saksasta. Ne toimenpiteet, joihin hallitus tämän jälkeen ryhtyi, jäivät kuitenkin tuloksettomiksi. Jo vuoden 1934 alussa oli Itävallan vapauden luottettavin tuki, sosiaalidemokraattinen työväenliike, kukistettu verisillä taisteluilla, joten vanhoillisiin, ennenkaikkea katolismielisiin piireihin nojautuvalla diktatorisella hallituksella, ei ollut takanaan kylliksi laajaa kannatusta taistelussa kansallissosialisteja vastaan.

Kansallissosialistien provosoimat rauhattomuudet tulivat yhä lukuisammiksi, ja Itävallan liittokansleri Schuschniggin täytyi tehdä Hitlerille myönnitys toisensa jälkeen. Kun tilanne vuoden 1938 maaliskuussa näytti kestäättömältä, päätti liittohallitus vedota kansanäänestykseen, saattaakseen koko maailman tietoon Itävallan kansan enemmistön tahdon pysyä Saksasta riippumattomana. Hitler katsoi nähtävästi kansanäänestyksen tuloksen muodostuvan epäedulliseksi omille pyrkimyksilleen, sillä hän miehitti Itävallan sotajoukoillaan sekä suoritti välittömästi sen jälkeen ne muodolliset toimenpiteet, joiden kautta Itävalta liitettiin lopullisesti Saksaan. Tässäkin tapauksessa oli Kansainliitto osoittautunut täysin kykenemättömäksi turvaamaan jäsenvaltionsa itsenäisyyttä. Ja samalla tavoin kävi hieman myöhemminkin, kun Puola antoi uhkavaatimuksen, jonka edessä Kansainliiton jäsenvaltion Liettuan täytyi taipua, koska Puola uhkasi muussa tapauksessa marssittaa joukkonsa Liettuan alueelle.

Sen jälkeen oli kansainvälisen politiikan painopiste Tshekkoslovakiasa, johon Saksan anastuspolitiikka suuntautui. Tshekkoslovakian sudeettisaksalaisten kansallissosialistiset järjestöt harjoittivat avointa maanpetoksellista toimintaa alueensa erottamiseksi Tshekkoslovakiaa ja liittämiseksi Saksaan. Kansainliitto ei nytkään kyennyt antamaan uhatulle jäsenvaltiolleen minkäänlaista tukea. Vain eräiden suurvaltojen Tshekkoslovakian itsenäisyyteen liittyvät edut sekä tämän valtion voimakas puolustuslaitos ja päättävä esiintyminen valtiollisen riippumattomuutensa puolesta estivät Saksan toteuttamasta aikeitaan jo toukokuussa 1938. Kevään 1938 tilanne oli omansa osoittamaan, että vain tehokkaasti varustautuneiden kansanvaltaisten valtioiden yhteistyö voi panna esteet fascistimaiden häikäilemättömälle valloituspolitiikalle. Kun Saksa aloitti kuitenkin

saman vuoden loppukesällä uuden painostuksen Tshekkoslovakiaa vastaan, perääntyivät Tshekkoslovakiaa tukeneet demokraattiset suurvallat viime hetkellä, mistä oli seurauksena Saksan sekä siihen myöhemmin liittyneen Puolan ja Unkarin vaatimusten toteuttaminen. Tshekkoslovakian kysymyksen ratkaisu merkitsi lopullista siirtymistä kansainvälisissä suhteissa vanhan voimapolitiikan linjoille, jolloin suurvallat yhdessä määräävät pienten valtioiden kohtalosta, ottamatta niitä lainkaan huomioon tasavertaisina neuvottelukumppaneina.

Vaikka Neuvostoliitto v. 1934 liittyi Kansainliittoon, ovat tämänkin valtion eräät epämääräiset olosuhteet olleet omiaan aiheuttamaan sekaannusta kansainvälispoliittisissa suhteissa. Tosin sen ulkopoliitiikka ei ole nyttemmin enää ollut hyökkäävää, mutta eräät Neuvostoliitossa esiintyneet sisäiset ilmiöt eivät ole olleet omansa herättämään kansanvaltaisten maiden luottamusta sitä kohtaan. Niinpä esim. Neuvostoliiton armeijassa, kouluissa, sanomalehdistössä ja kommunistisen puolueen eri tilaisuuksissa harjoitettu propaganda on vähitellen saanut sangen natsionalistisen sävyn. Samaan suuntaan viittaa myös se Neuvostoliiton alueella asuvien vähemmistökansallisuuksien sorto, jota varsinkin viime vuosina on harjoitettu. Sen lisäksi ovat kansanvaltaisissa maissa synnyttäneet epäluuloisuutta neuvostojärjestelmää kohtaan ne lukuisat »tuholaisjutut», joiden yhteydessä on tuomittu ja teloitettu sekä kommunistisen puolueen huomatuimmat edustajat että suuri joukko Neuvostoliiton talouselämän, hallinnon ja sotalaitoksen johtajia. Paitsi että nämä toimenpiteet ovat olleet inhimilliseltä kannalta katsoen tuomittavia, osoittavat ne myöskin, että Neuvostoliitto on tosiasiallisesti siirtynyt puoluediktatuuristakin henkilödiktatuuriin.

Se ilahduttava kansanvaltainen suuntaus, joka maailmansodan jälkeen oli vallitsevana valtioiden sisäisessä kehityksessä, ei siis kestänyt kauan. Kaikki ne valtiot, joissa demokratialla oli vankka pohjansa jo ennen maailmansotaa, ovat kylläkin säilyttäneet entisen asemansa. Sellaisia ovat Englanti, Ranska, Yhdysvallat, Sveitsi, Hollanti, Belgia ja kolme Skandinavian maata. Sen sijaan maailmansodan jälkeen syntyneistä uusista valtioista on vain Suomi tähän saakka säilyttänyt alkuperäiset demokraattiset valtiolaitoksensa. Muut näistä uusista valtioista ovat sen sijaan, yksi toisensa jälkeen, omaksuneet joko koko- tai puolidiktatorisen hallitustavan, jonka vallitessa kansan laajojen kerrosten oikeudet ovat useinkin olemattomat. Ei tarvinne lähemmin perustella, millaista vaaramomenttia tämä asiointila merkitsee yleisen rauhan kannalta.

Kun siis maailmansodan jälkeinen lupaava kehitys on 1930-luvulla näin ollen pysähtynyt, on se pakottanut myöskin eri maiden sosiaalidemokraatit määrittelemään uudestaan kantansa maanpuolustuskysymyksessä ja ottamaan huomioon täydelleen muuttuneen tilanteen asettamat vaatimukset. Kun on osoittautunut, että Kansainliitto ei kykene vastaamaan jäsenvaltioidensa turvallisuudesta, on myöskin kansanvaltaisten maiden täytynyt ryhtyä vahvistamaan puolustuslaitoksiaan, koska niiden suhteen tapahtuneet laiminlyönnit ovat omansa houkuttelevaan hyökkääjävaltioita vain entistä häikäilemättömämpään toimintaan, kuten esim. Englannin heikkous Abessinian sodan aikana osoitti. Kun Kansainliiton sanktioiden (pakotteiden) soveltaminen on suurvaltojenkin taholta ollut vain harkinnanvaraista ja niiden omista kansallisista eduista riippuvaa, on niiden pienten valtioiden, joiden asema sodan aikana on erikoisen uhattu, täytynyt vielä suuremmalla syyllä julistaa sanktioiden soveltaminen riippuvaksi kustakin yksityisestä tapauksesta.

Tietenkään yksityisten pienten valtioiden aseistautuminen ei anna lopullista turvaa hyökkäysuhkaa vastaan, ellei samalla saada entistä läheisempää yhteistyötä kaikkien demokraattisten valtioiden välillä. Siitä, että sellaiseen on käytännöllisiä mahdollisuuksia, ovat osoitukseksi monet yhteisesiintymiset ns. Oslo-valtioiden kesken sekä mm. Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö Ahvenanmaan puolustuskysymyksessä. Sitäpaitsi on otettava huomioon, että diktatuurimaiden valtopoliittiset edut saattavat usein olla hyvinkin vastakkaiset, jolloin kansanvaltaiset valtiot voivat saada myöskin niiltä tilapäistä tukea puolustautuessaan hyökkääjää vastaan.

Sosiaalidemokraattien nykyisestä tilanteen arvioimisesta ovat merkinä ns. Oslo-valtioiden ja nimenomaan pohjoismaiden asettuminen puolueettomuuspolitiikan kannalle vastakohtana Kansainliiton sanktioiden automaattiselle soveltamiselle sekä niiden myöntämät lisätyt määrärahat puolustuslaitoksille, samoin kuin julki-suuteen saatetut periaatteelliset kannanotot maanpuolustuskysymyksessä.

Niinpä viime vuosina on tehty kaikissa neljässä pohjoismaassa sellaisten hallitusten taholta, joissa sosialidemokraatit ovat joko määrävässä tai ainakin huomattavassa asemassa, esitykset ylimääräistä määrärahoista puolustusvoimien tehostamiseksi. Vaikka nimenomaan Tanskan ja Norjan työväenpuolueet ovat olleet tunnettuja pasifistisista periaatteistaan, antoivat nekin niin yksimielisesti kannatuksensa näille esityksille, että vain muutama yksityinen kansanedustaja äänesti valtiopäivillä niitä vastaan. Mainittakoon,

että esim. Ruotsissa, jossa puolustuslaitos ennästäänkin rakentuu vanhalle pohjalle, myönnetään w. 1936—1945 puolustuslaitoksen perushankintoihin yhteensä n. 432 milj. kruunua, minkä lisäksi vuoden 1939 budjettiesityksen mukaan ehdotetaan laivastolle 74 milj. kruunua.

Myöskin periaatteellisia kannanilmaisuja maanpuolustuskysymyksessä on annettu eri maiden työväenpuolueiden taholta. Niinpä Hollannin sosiaalidemokraattinen puolue on hyväksynyt uuden maanpuolustusohjelman, jossa on otettu huomioon nykyhetken asettamat vaatimukset. Skandinavian maiden työväenpuolueiden vastaava kanta on taas tuotu esiin parlamenttikeskusteluissa, puolue-elinten kokouksissa ja sanomalehdistössä. Nimenomaan Tanskan sosiaalidemokraattinen puolue on syksyllä 1938 antanut julkilausuman, jossa se vastustaa yksityisten maiden erillistä aseistariisuntaa ja Kansainliiton sanktioiden automaattista soveltamista sekä korostaa yhteistyön merkitystä pohjoismaiden kesken. Samoin on tammikuussa 1939 pidetty puoluekokous antanut julkilausuman, jossa se katsoo, että Tanskalla tulee olla tarpeellinen sotilaallinen voima sen puolueettomuuden loukkausten estämiseksi maalla ja merellä. Lokakuussa 1938 antoi myöskin Englannin työväenpuolueen toimeenpaneva neuvosto julistuksen, jossa vaaditaan asevarustelujen tehostamista maan puolustamiseksi sekä niiden velvoitusten täyttämistä varten, joita Englannilla on Kansainliiton ja brittiläisen kansainyhteisön jäsenenä. Joulukuussa 1938 hyväksyi myöskin Ranskan sosialistinen puolue päätöslauselman, jossa sanotaan puolueen tulevan varauksitta osallistumaan maan puolustamiseen kaikkea sellaista vastaan, joka voi uhata Ranskan koskemattomuutta, suvereenisuutta tai poliittista riippumattomuutta. Puolue ilmoittaa edelleen olevansa valmis yhteistyöhön kaikilla aloilla, mikäli maan turvallisuus sitä vaatii.

Sosiaalidemokraattien asettuminen myönteiselle kannalle oman maansa puolustusvoimien tehostamisen suhteen ei suinkaan merkitse luopumista lopullisista päämääristä, joihin tulee edelleenkin olemaan pysyvän rauhantilan luominen ja yleinen aseistariisuminen, mikä on mahdollinen vain voimakkaan kansojen liiton avulla sekä yleisen kansanvaltaisen ja sosialistisen kehityksen tuloksena. Turvatakseen näiden päämäärien jatkuvat kehitysmahdollisuudet on kansanvaltaisten maiden sosiaalidemokraattien puolustettava myös tarpeen tullen voimakeinoin omien kansojensa valtiollista riippumattomuutta kaikkia ulkoapäin tulevia hyökkäyksiä vastaan. Se merkitsee myös samalla demokratian ja työväenluokan tähänastisten saavutusten puolustamista.

SUOMEN ULKOPOLIITTISESTA JA SOTILASMAANTIETEEL- LISESTA ASEMASTA JOHTUVAT VAATIMUKSET

Suomi on maantieteellisesti sikäli edullisessa asemassa, että se tuskin houkuttelee mitään suurvaltaa suoranaiseen hyökkäyssotaan niiden etujen takia, joita maan valloitus sinänsä voisi tarjota. Kuitenkin sen alueen eräät osat, ja nimenomaan rannikot, ovat sotilaallisesti sangen merkitykselliset taisteleville puolille, jos Itämerellä syntyy aseellinen selkkaus kahden tai useamman suurvallan välillä. Kun ottaa huomioon sen poliittisen jännityksen, joka vallitsee Saksan ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa ja joka näyttää yhä vain kiristyvän, on tällainen sodan uhka hyvinkin mahdollinen.

Juuri Saksan ja Neuvostoliiton välisessä sodassa tarjoaisivat Suomen rannikot ja saaristo sangen tärkeitä tukikohtia molemmille sotaakäyville puolille. Niinpä Suomen alue voi houkutella Saksaa suunnittelemaan hyökkäystä täältä kautta Leningradin kimppuun sekä katkaisemaan Muurmannin radan ja sen kautta Neuvostoliiton yhteydet Pohjoiselle Jäämmerelle. Ahvenanmaan omistaminen taas tarjoaisi kummallekin suurvallalle mahdollisuuden valvoa koko Pohjanlahtea ja Suomenlahtea sekä Itämeren pohjoisosan liikennettä. Myöskin Pohjois-Suomi ja nimenomaan Petsamo voivat olla tärkeitä sotilaallisia tavoitteita mahdollisen aseellisen selkkauksen sattuessa, varsinkin sen jälkeen kuin siellä viimeaikoina on tehty laajoja nikkeli-löytöjä. Ellei Suomen aluetta silloin kyettäisi puolustamaan niin tehokkaasti, että sen puolueettomuuden loukkaaminen vaatisi ainakin suuria uhrauksia, on pelättävissä, että jompikumpi taistelevista puolista yrittäisi mahdollisimman nopeasti vallata ainakin sodankäynnin kannalta itselleen tärkeimmät alueet. Keinona sen estämiseksi on tällä hetkellä Suomen oman puolustuskunnon tehostaminen sekä yhteistyö lähinnä niiden muiden pohjoismaisten valtioiden kesken, jotka haluavat myös säilyttää puolueettomuutensa kaikissa mahdollisissa selkkauksissa sekä joilla tässä suhteessa on yhteisiä etuja Suomen kanssa.

Aikaisemmin, jolloin Kansainliitto näytti voivan antaa takeita myöskin pienten valtojen turvallisuudesta, pyrittiin Suomen taholta kaikin tavoin vaikuttamaan sen aseman lujittamiseksi näitä takeita lisäämällä. Suomihan teki mm. v. 1926 ehdotuksen sopimukseksi kansainvälisen finanssiavun myöntämisestä hyökkäyksen tai hyökkäysuhkan alaiselle valtiolle. Kuten edellisessä luvussa on selostettu, on Kansainliiton arvovalta useiden 1930-luvun aikana tapahtuneiden kansainvälisten selkkausten ja niiden seurauksena olleiden oikeuden loukkausten yhteydessä alentunut siinä määrin, ettei siltä ole nyky-

oloissa odotettavissa tehokasta apua hyökkäyksen kohteeksi joutu-
neelle valtiolle. Tästä seuraa myöskin, että jos pienet valtiot ryhtyvät
ilman muuta toteuttamaan Kansainliiton julistamia sanktioita mah-
dollisessa suurvaltojen välisessä sodassa, joutuvat ne hyvin helposti
itsekin mukaan sotaan, jossa Kansainliitto ei kuitenkaan kykene
niille antamaan tarvittavaa apua. Tällaisen mahdollisuuden varalta
antoivatkin ns. seitsemän liittoutumattoman maan hallitukset, nii-
den joukossa myöskin Suomi, v. 1936 Kansainliitolle selityksen, jossa
mm. sanottiin, että niin kauan kuin peruskirjaa kokonaisuudessaan
sovelletaan epätäydellisesti ja epäjohdonmukaisesti, nämä maat
tulevat ottamaan sen huomioon peruskirjan 16. artiklaa (sanktio- 1.
pakoteartiklaa) soveltaessaan. Sen jälkeen on pienten valtioiden
pyrkimys vapautua ehdottomista sanktiovelvollisuuksista ilmennyt
monissa yhteyksissä vieläkin selvemmin. Ja onpa eräiden valtioiden,
kuten Sveitsin ja Belgian puolueettomaksi julistautuminen tunnus-
tettu jo jokseenkin yksimielisesti. Toukokuussa 1938 päätti myöskin
Suomen hallitus, että Suomi, nykyään maailmassa vallitsevan tilan-
teen huomioonottaen, pidättää toistaiseksi itselleen oikeuden vapaasti
päättää kustakin eri tapauksesta, missä se on valmis soveltamaan
Kansainliiton peruskirjan 16. artiklan säännöksiä. Vähän myö-
hemmin allekirjoitti sitten Suomen edustaja julkisen selityksen
pohjoismaiden yhteisistä puolueettomuusmääräyksistä, jotka saa-
tettiin sen jälkeen voimaan tasavallan presidentin antamalla asetuk-
sella. Syyskuussa 1938 esittivät Suomi ja muut ns. Oslo-valtiot Kan-
sainliiton yleiskokouksessa tämän sanktioiden harkinnanvaraista
soveltamista koskevan kantansa, johon yhtyivät pääpiirteissään mo-
nien muidenkin maiden, mm. Englannin ja Puolan, edustajat.

Näin on siis olosuhteiden pakosta Suomenkin osalta jouduttu
turvautumaan lähinnä oman maan puolustuskuntoisuuteen sekä toi-
siin pohjoismaisiin valtioihin, jotka pyrkivät säilyttämään puolue-
ettomuutensa mahdollisen selkkauksen sattuessa. Vaikka pohjois-
maiden kesken ei olekaan muodostunut mitään puolustusliittoa, on
niiden hallitusten välinen yhteistyö, ennen muuta Ruotsin ja Suomen
pääseminen samoille linjoille aikaisemmin niin tulenarassa Ahvenan-
maan puolustamiskysymyksessä, osoittautunut tulokselliseksi myös-
kin käytännöllisiä sotilaspoliittisia kysymyksiä ratkaistaessa. Myös-
kin tämä yhteistyö on ollut omansa hälventämään niitä epäluuloja,
joita eräiden maiden sanomalehdistössä on aikaisemmin esitetty
Suomen ulkopoliitikasta. Ne toimenpiteet Skandinavian maiden
puolustusvoimien vahvistamiseksi, joihin edellisessä luvussa viitat-
tiin, ovat myöskin osoituksena siitä, että nämä kansanvaltaiset val-
tiot ja niiden hallitusvastuussa olevat sosiaalidemokraattiset puo-

lueet ovat myös tarpeen tullen valmiit aseellisesti puolustamaan maatansa.

Kun Suomen sotilasmaantieteellisen asema mahdollisen selkkauksen sattuessa Itämerellä on vieläkin uhatumpi kuin muiden pohjoismaiden, lukuunottamatta Tanskaa, on meilläkin turvattava strategisesti tärkeät alueet mahdollisia eri tahoilta tulevia hyökkäyksiä vastaan sekä pysyvillä puolustuslaitteilla että tehostamalla liikkuvien puolustusvoimien taistelukuntoisuutta. Tämän kaiken täytyy tietenkin tapahtua maan taloudellisen kantokyvyn rajoissa, ilman että kansan sosiaalisten ja sivistystarpeiden tyydyttäminen joutuu siitä kärsimään. Puolustuslaitoksen tehostamista varten tarvittavat varat on sen lisäksi pyrittävä keräämään välittömällä verotuksella, joka kohdistuu lähinnä suurpääomaan, koska se useissa tapauksissa saa myös taloudellista hyötyä puolustuslaitoksen hankinnoista ja koska vähävaraiset yhteiskuntaluokat joutuvat kantamaan jo huomattavan suuren henkilökohtaisen sotilasrasituksen asevelvollisuuden muodossa. On muistettava, että yhtä tärkeä kuin aseellinen puolustusvalmius, on kansan puolustustahto. Sen lujittamiseksi on kuitenkin välttämätöntä, että Suomen työväestöllä on todella puolustamisen arvoinen taloudellinen ja sivistyksellinen asema sekä mahdollisuudet sen edelleen kehittämiseen kansanvaltaisen valtiojärjestelmän sille suomien oikeuksien perusteella. Sellaiset puolustuslaitoksen ylläpidosta johtuvat rasitukset, jotka muodostuisivat olennaiseksi esteeksi työväestön elin- ja sivistystason kohoamiselle, merkitsisivätkin näin ollen tosiasiassa maan puolustuskunnon heikentämistä.

Puolustuslaitoksen lujittaminen ei myöskään saa johtaa omien sotilaallisten voimien yliarviointiin ja sen perusteella varomattomuuteen tai suorastaan vastuuttomaan uhkamielisyteen ulkopoliitikassa. Suomen suhteessa ulkomaihin on jatkuvasti noudatettava ehdotonta puolueettomuuspolitiikkaa ja koetettava ylläpitää hyviä suhteita kaikkiin valtioihin, ennen muuta tietysti rajanaapureihin sekä niihin demokraattisiin maihin, jotka vastustavat nykyistä väkivalta-politiikkaa ja pyrkivät rakentamaan kansainvälistä rauhaa kollektiivisen turvallisuuden pohjalla.

Jotta Suomen työväestö voisi täydellä luottamuksella suhtautua maanpuolustuslaitokseen ja tuntea sen omaksensa, on myös saatava mahdollisimman suuri varmuus siitä, että se on ehdottomasti vain maan laillisen hallituksen käytettävissä ulkomaisen hyökkäyksen torjumiseksi tai niiden mahdollisten aseellisten vallankaappausyritysten kukistamiseksi, joiden tarkoituksena on maamme kansanvaltaisen valtiojärjestelmän väkivaltainen kumoaminen. Valitettavasti on itenäisyytemme aikana puolustuslaitoksen, ja nimenomaan siihen

kuuluvan suojeluskuntajärj. eston piirissä ollut melkoisesti vallitse-massa sellainen henki, että se on ollut omansa loitontamaan työväes-töä maanpuolustusharrastuksesta. Lisäksi ovat monet yksityistapa-ukset paljastaneet sen keskuudessa olevan henkilöitä, jotka ovat ak-tiivisestikin ottaneet osaa kansanvaltaista järjestelmää vastaan suun-nattuun fascististen piirien johtamaan politiikkaan. Lapuan liikkeen rikolliseen toimintaan osallistumisesta jouduttiin erottamaan useita -armeijan ja suojeluskuntien palveluksessa, jopa sangen huomattavas-akin asemassa olevia upseereja. Aikaisemmin kuului myös huomatta-va joukko puolustusvoimien upseereja jäsenenä Akateemiseen Kar-jala-Seuraan, vieläpä senkin jälkeen, kun mainittu järjestö oli jo täy-dellisesti joutunut fascistisen politiikan välikappaleeksi. Vaikka tämä lopetettiin päiväkäskyllä yli kymmenen vuotta jatkuneen olotilan jälkeen, osoittaa se kuitenkin, että varsinkin nuoremman up-seeristomme poliittinen mielenlaatu on eräs puolustuskysymyksemme kipeimpiä kohtia. Siihen on kuitenkin huomattavalta osaltaan syyppää nykyinen oppikoululaitos, jonka opettajista on suuri osa hengeltään epäkansanvaltaista ainesta ja jonka oppilaiden keskuudessa harjoitet-tettu poliittinen kiihoitus on luonut pohjan fascistiselle katsomukselle jo ennen, kuin tulevat upseerit ovat joutuneet kadettikouluun. Näin ollen upseeriston kasvatuskysymys liittyy olennaisesti koko opetus-laitoksen uudistamisen välttämättömyyteen.

Edellä oleva ei suinkaan merkitse sitä, että kaikkia upseereja tai edes huomattavaakaan osaa heistä voitaisiin rinnastaa eräisiin velvol-lisuutensa unohtaneisiin ja puolustuslaitosta vahingoittaneisiin yksi-löihin, mutta se osoittaa jokatapauksessa, että tämän laitoksen pii-rissä ei ole tarpeeksi valvottu ja kasvatettu sitä kansanvaltaista henkeä, joka vain voi herättää kaikissa kansalaispiireissä luottamusta ja harrastusta maan puolustusvoimia kohtaan. Jo senkin vuoksi olisi eduskunnalle varattava nykyistä suuremmat mahdollisuudet valvoa puolustuslaitoksessa tapahtuvaa koulutusta ja sen henkeä. Se on .myöskin tärkeätä puolustuslaitoksen hallinnon kontrolloimiseksi.

Varsinkaan suojeluskunnat eivät kaikista vastaväitteistä huoli-matta ole voineet luopua siitä luokkahengestä, joka jäi niille perin-nöksi kansalaissodan jälkeen. Niissä harjoitettu propaganda on usein suuntautunut avoimesti maan työväenluokkaa vastaan, jopa siinä määrin, että usein on julistettu boikottiin sellaiset puolueettomat osuustoiminnalliset liikelaitoksetkin, joiden jäsenistön pääosan tiedet-tään kuuluvan työväestöön. Suojeluskuntien palveluksessa ovat myös olleet useat fascististen laittomuuksien toimeenpanijat, ja Mäntsälän kapinan aikoina kävi ilmi, että sangen huomattavat suojeluskunta-ryhmät ryhtyivät tukemaan kapinallisten rikollista toimintaa.

Aikaisempina vuosina osoitettiin suojeluskuntajärjestössä melkoista leväperäisyyttä näiden rikollisten rankaisemisessa, mikä on katsottava jyrkästi tuomittavaksi jo sotilaallisen kurin kannaltakin aseellisessa järjestössä. Kieltämättä suojeluskuntienkin jäsenistä, ja näin etenkin varsinaisella maaseudulla, on huomattava osa aineista, joka on liittynyt vapaaehtoisesti mukaan pelkästä maanpuolustusharrastuksesta ja joka on varmaankin tuominut järjestön piirissä tapahtuneet laitomuudet. Se sotilaalliselle järjestölle luonnoton riippuvaisuussuhde, joka osittain vielä vallitsee suurpääoman ja suojeluskuntien välillä varsinkin tehdasseuduilla, on kuitenkin vaikuttanut sen, että esim. paikallisissa suojeluskuntapäällystön nimitysasioissa on useinkin myös ulkopuolisilla tekijöillä vaikutusvaltaa, mikä johtaa poliittiseen ja yhteiskunnalliseen yksipuolisuuteen p.o. päällystön kokoomuksessa. Ei olekaan näin ollen ihmeteltävää, että muuan työnantaja-piirien edustaja on voinut kerskua avoimesti Suomen vientiteollisuuden voivan panna liikekannalle kokonaisen jalkaväkidivisionan.

Kun ottaa huomioon sen kansalaissodan jättämän katkeruuden, joka on työväestön ja suojeluskuntien välillä ja jota eräillä tahoilla harjoitettu propaganda on jatkuvasti pyrkinyt ylläpitämään, sekä sen tapaisen poliittisen toiminnan, johon edellä on lyhyesti viitattu, niin on ymmärrettävää, että tämän maan työväestö ei ole voinut myönteisesti suhtautua suojeluskuntajärjestöön. Sitäpaitsi ei työväestön olisi todennäköisesti mielellään nähtykään osallistuvan suojeluskuntatyöhön, ellei se olisi samalla luopunut myöskin poliittisesta vakaumuksestaan. Suojeluskuntiin liittymisen ehtonahan on »luotettavien» henkilöiden antama suositus. On ilmeistä, että jo tämä ehto on tehnyt sosiaalidemokraattien yhtymisen järjestöön melkein pä mahdottomaksi. Ainakin eräillä tahoilla on nähtävästi tahdottu suojeluskuntajärjestö jatkuvasti pitää vain eräiden luokkien aseellisena voimakeinona.

Kun nykyisen kriittillisen kansainvälispoliittisen tilanteen vuoksi kaikki voimat on keskitettävä Suomen puolueettomuuden turvaamiseksi, on kuitenkin ensiarvoisen tärkeätä, että kaikki kansalaispiirit voivat täydellä luottamuksella suhtautua maanpuolustus voimiin. Sen vuoksi on sen kasvatustyön, joka niissä suoritetaan, tapahduttava kansanvaltaisessa hengessä, minkä lisäksi on valvottava, etteivät puolustuslaitoksen palveluksessa olevat henkilöt sekaannu politiikkaan. Tämä koskee myöskin suojeluskuntia, joiden puitteissa voitaisiin suhteellisen halvoilla taloudellisilla kustannuksilla järjestää sotilaallista koulutusta sekä ennen varsinaista asevelvollisuutta että sen jälkeen. Ennenkuin työväestö kuitenkaan voi tähän järjestöön suhtautua myönteisesti, on saatava varmuus siitä, että ne fascistisen hengen ilmaukset, joihin on aikaisemmin viitattu, saadaan vihdoinkin tukahdu-

tetuiksi ja että suojeluskunnista poistetaan se luokkajärjestön luonne, joka tähän saakka on sille ollut huomattavassa määrin tunnusomainen.

Tämä edellyttää myöskin, että suojeluskuntajärjestö liitetään nykyistä kiinteämmin maan muiden puolustusvoimien yhteyteen, jolloin suurpääoman vaikutusvalta siinä heikentyy. Sen jälkeen kuin puolustusvoimat järjestettiin n.s. aluejärjestelmän pohjalla, tuli suojeluskuntien merkitys tasavallan puolustuslaitokselle entistä merkityksellisemmäksi mahdollisen liikekannallepanon sattuessa. Siitä huolimatta jäi yhteys aluejärjestelmään kuitenkin liian irralliseksi. Niinpä suojeluskuntapiireissä, jotka vastaavat rajoiltaan tarkasti sotilaspiirejä, on omat esikuntansa sotilaspiiriesikuntien lisäksi. Tällainen kaksijakaisuus on jo sekä sotilaallisista että taloudellisista syistä tuomittava, eikä sen puolustajilla voikaan olla määräävinä maanpuolustukselliset näkökohdat. Sen vuoksi olisi suojeluskuntapiirien esikunnat, sikäli kuin niitä yleensäkin pidetään tarpeellisina, ainakin alistettava välittömästi sotilaspiirin päällikön johtoon. Myöskin ylimmässä asteessa on suojeluskuntien asema maan muihin puolustusvoimiin verrattuna kokonaan erikoislaatuinen. Niinpä senkin jälkeen, kuin sotaväen päällikkö siirrettiin puolustusministeriöön, on suojeluskuntien päällikkö edelleenkin suoraan tasavallan presidentin alainen. Tässäkin suhteessa on jo yksinomaan sotilaallisistakin syistä epätarkoituksenmukaista keskityksen puutetta, minkä lisäksi periaatteellisesti järjestö saa tällä tavoin muihin puolustusvoimiin verrattuna liian riippumattoman ja etuoikeutetun aseman puolustusministerin ja maan hallituksen suhteen. Sen vuoksi on vaadittava, että suojeluskuntain päällikkö alistetaan suoraan puolustusministerin johtoon.

Niin ikään on pidettävä vaatimuksena, että suojeluskuntiin liittymiselle ei aseteta esteitä sen vuoksi, että asianomainen henkilö poliittisen vakaumuksensa perusteella on sosiaalidemokraatti. Ennenkuin työväestö voi myönteisesti suhtautua suojeluskuntajärjestöön, olisi tämä ja edellä hahmotellut, myöskin sotilaalliselta ja taloudelliselta kannalta tärkeät uudistukset pantava toimeen. Puoluekokouksen olisi annettava puoluetoimikunnalle tehtäväksi kehittää tätä kysymystä, m.m. ottamalla selvää, ovatko suojeluskunnat taipuvaisia korjaamaan edellä mainitut epäkohdat. Puoluetoimikunta voisi sitten aikoinaan esittää puoluepuolesta, että tämä mahdollisesti valtuuttaisi puolueen jäsenet myöskin liittymään suojeluskuntiin, kun näyttää varmalta, että tämän järjestön yksinomaisenat ehtävänä on vain maamme puolustaminen ulkomaista vihollista vastaan sekä kansanvaltaisen valtiomuotomme turvaaminen sen sisäisten vihollisten vallankaappausyrityksiltä.

Nimenomaan puolustuslaitoksen päällystön ja alipäällystön kasvatuksessa on kiinnitettävä huomiota kansanvaltaisen ajattelutavan kehittämiseen, mille on luotava pohja jo aikaisemmassa yleisessä kouluopetuksessa. Kyvykkäälle alipäällystölle on järjestettävä tilaisuus täydentää opintojaan erilaisten kurssien avulla sekä mahdollisuus ansioittensa perusteella tulla ylennetyksi myös rauhan aikana upseeriksi, joskaan ei esiupseerin arvoon saakka. Mainittakoon, että sellaisessa maassa kuin Ranskassa, jossa upseerikasvatukselle asetetaan tunnetusti suuret vaatimukset, on myöskin vastaavanlaiset mahdollisuudet, niin että kyvykkäät henkilöt voivat n.s. aliupseerilinjaa seuraamalla päästä kohoamaan aina kapteeniksi saakka. Myöskin on puolustuslaitoksessa vakinaisesti palvelevalle alipäällystölle ja päällystölle turvattava riittävät toimeentulomahdollisuudet heidän vastuunalaisessa työssään.

Kun maanpuolustuslaitos on vain väline valtion riippumattomuuden turvaamiseksi näinä kansainvälispoliittisesti rauhattomina aikoina, ei siitä saa tehdä mitään itsetarkoitusta, jonka varjolla harjoitetaan militaristista kiihoitusta joidenkin määrättyjen luokkien todellisten pyrkimysten naamioimiseksi. Sen vuoksi on entistä tehokkaammin valvottava, että kouluissa ei opetuksen yhteydessä enempää kuin ulkopuolisten järjestöjenkään toimesta harjoiteta kansalliskiihkoista ja sotaa ihannoivaa propagandaa. Samoin on valvottava niiden useiden puolivirallisten järjestöjen toimintaa, jotka vapaaehtoisen maanpuolustusharrastuksen nimissä useinkin ajavat määrätietoisesti oikeistopoliittisia pyrkimyksiä. Niissä tapauksissa, joissa tällaisten järjestöjen toiminnasta on todella käytännöllistä hyötyä maan puolustuskuntoisuudelle, kuten esim. väestösuojelulle ja ilmapuolustukselle, on se järjestettävä julkisten yhdyskuntien toimesta.

Sikäli kuin nykyinen epävarma kansainvälispoliittinen tilanne rauhoittuu, on pyrittävä keventämään maan sotilasrasitusta, vaarantamatta silti kuitenkaan maan turvallisuutta. Kun vain kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä kykenee lopullisesti luomaan yleisen rauhan-tilan, on sen kehittämiseen pyrittävä heti, kun siihen ilmenee käytännöllisiä mahdollisuuksia joko nykyisen Kansainliiton tai muun vastaavan kansainvälisen järjestön puitteissa. Sen vuoksi on myöskin Suomen pysyttävä jatkuvasti Kansainliiton jäsenenä sekä pyrittävä mahdollisuuksiensa mukaan kohottamaan sen arvovaltaa, siittäkin huolimatta, että se tällä hetkellä on kärsinyt tilapäisesti huomattavia tappioita.

KOMITEAN PONSIEHDOTUS JA KOMITEAN MIETINTÖÖN LIITTYVÄ ERIÄVÄ MIELIPIIDE.

Komitea on perusteluihin liittyvästä ponsiehdotelmasta ollut muuten yksimielinen, paitsi että, komitean jäsen *K. H. Wiik* on ehdottanut kahteen ponteen lisäkappaleen sekä kahteen ponteen muutetun sanamuodon. Näitä harvoja muutosehdotuksia тов. Wiik on tähän liitettyssä eriävässä mielipiteessään perustellut laajasti. Komitea katsoo asiakseen käsitellä erikseen тов. Wiikin tekemiä muutosehdotuksia niihin liittyvine perusteluineen.

Тов. Wiikin eriävän mielipiteen alkuosan suhteen, jossa hän polemisoi sitä puoluetoimikunnan päätöstä vastaan, jolla ulkopoliittinen ja maanpuolustuskomitea v:n 1936:n lopulla asetettiin, ei komitea katso tehtäviinsä kuuluvan osoittaa tämän polemiikin vääriä lähtökohtia muuta kuin siltä osalta, mikäli se komitean työtä koskee.

Eriävässä mielipiteessä lausutaan m.m. se vaara olevan olemassa, että asiaan kuulumattomat näkökohdat pääsevät nykyisissä oloissa vaikuttamaan päätöksiin, kun mennään uutta maanpuolustusohjelmaa puolueellemme hyväksymään. Kun kuitenkin eriävän mielipiteen ilmaisijalla itselläänkään ei komiteassa osoitaudu olevan muuta kuin neljään ponteen lisättävää tai muutettavaa, eivät komitean muut jäsenet voi myöntää, että tämä vaara paljonkaan näyttäytyisi komitean työssä. Komitean muiden jäsenten mielestä on nykyinen kansainvälinen ulkopoliittinen ja maanpuolustustilanne siksi olennaisesti muuttunut, kuten perustelujen edelläolevissa luvuissa on laajasti osoitettu, että puolueemme nykyistä, vuoden 1930 puoluekokouksessa hyväksyttyä ulkopoliittista ja sotilasohjelmaa on joka tapauksessa pidettävä nykyiseen tilanteeseen soveltumattomana.

Puhumattakaan sentapaisista nyt sellaisenaan käytäntöön sopeuttamattomista ulkopoliittisen ohjelman osista kuin esim. siitä, jossa sanotaan puolueen vastustavan sellaisia tulli- ja muita taloudellisia toimenpiteitä, jotka eristävät maamme muista maista, ja samaten periaatteessa vastustavan vapaan maahan- tai maastamuuton rajoittamista, on ennen kaikkea mainittava, että Suomea ja Kansainliittoa koskeva v:n 1930 ohjelman ponsi ei sisällä kannanottoa nykyään tärkeäksi muodostuneessa kysymyksessä, onko Suomen noudatettava Kansainliiton pakolliseksi edellytetyjä sanktioita. Toisessa kappaleessa sama ponsi pitää toivottavana, että Kansainliiton ulkopuolella olevat valtiot saataisiin siihen liittymään, millä toivomuksella ei ole mitään käytännöllistä merkitystä tällä hetkellä. Ohjelma ei yleensäkään anna minkäänlaista ohjetta puolueelle siitä, mitenkä tämän on

suhtauduttava niihin probleemeihin, jotka fascististen valtioiden hyökkäävä asenne työväenliikettä ja kansanvaltaa vastaan on synnyttänyt. Ulkopoliittinen ohjelmahan suorastaan puhuu mahdollisimman pian tapahtuvasta aseistariisumisesta sosiaalidemokratian käytännöllisen politiikan kohteena samoin kuin kansainvälisten riitojen rauhallisesta ratkaisemisesta kansainvälisillä sopimuksilla, vaikka fascististen valtioiden aikaansaama uuden maailmansodan uhka ja tästä, johtuva suurvaltojen kynsiin ja hampaisiin ulottuva kilpavarustelu työntävät nämä kysymykset taka-alalle ja päinvastoin väkisin pakottavat pientenkin maiden sosiaalidemokratian miettimään aseellisiakin keinoja maiden itsenäisyyden sekä työväenluokan ja yleensä kansanvaltaisen vapauden puoltamiseksi. Nykyiseen tilanteeseen soveltumattomana on näin ollen pidettävä voimassaolevan puolueen sotilasohjelman ohjetta, että yleisen kansainvälisen tilanteen helpottamiseksi olisi ryhdyttävä viipymättä ja kaikkialla sotavoimien ja sotilasmenojen mahdollisimman suureen vähentämiseen, odottamatta yleistä aseistariisumista, sekä että Suomessa olisi kaikin voimin tähän pyrittävä, mihin samassa ponnessa on, nähtävästi komitean eri jäsenten erilaisten pyrkimysten tuloksena, tehty ainoastaan se myönnitys, että silloisen maanpuolustusjärjestelmän tilalle olisi vaadittava uutta, kansanvaltaisille perusteille rakennettua ja vähemmän menoja vaativaa puolustusjärjestelmää, niin kauan kuin maamme työväki ei olisi kylliksi voimistunut saadakseen aikaan tuntuvamman, s.o. edellä määritellyn mahdollisimman suureen erilliseen aseistariisumiseen perustuvan aseistuksen supistuksen.

Komitean muut jäsenet ovat edelläolevan perusteella tulleet siihen käsitykseen, että nykyinen, v. 1930 hyväksytty puolueemme ulkopoliittinen ja sotilasohjelma on olennaisen tärkeissä kohdissa puolueen elinten toiminnan ja puolueen valistustyön ohjeeksi kelpaamaton ja että uusi ohjelma on välttämättömän tarpeellinen.

Mitä tulee niihin lisäyksiin ja muutoksiin, joihin тов. Wiik laajoin perusteluin päätyy, komitean enemmistö lausuu niistä seuraavaa:

Тов. Wiik ehdottaa ensinnäkin kansainvälistä politiikkaa koskevaan ponteen kappaleen, jossa tehostetaan sitä seikkaa, että vastasosialistisen talousjärjestelmän avulla voidaan täydellisesti rauha turvata. Komitean muiden jäsenten mielestä tämäntapainen kappale kuuluu paremmin puolueen yleiseen periaatteelliseen ohjelmaan kuin puolueen ulkopoliittiseen ja maanpuolustusohjelmaan, jossa on hahmoiteltava ne tehtävät, jotka puolueen on nykyoloissa, pyrittävä ratkaisemaan ulkopoliittikan ja maanpuolustuspolitiikan aloilla. Komitea tahtoo myöskin huomauttaa siitä seikasta, että se kuva, jonka тов* Wiik piirtää sosialistisen yhteiskunnan ristiriidattomuudesta selvästi-

kin saattaa tarkoittaa vain tämän yhteiskuntajärjestelmän täydellistä ja lopullista astetta. Työätekevien ja sornonalaisten yhteiskuntaluokkien on kuitenkin itseasiassa, valtiiovallan haltuunsa saatuaankin, suoritettava pitkälinen työ ei vain luokkasorron lopettamiseksi kuskakin maassa, vaan myös eri valtioiden välisten taloudellisten ja poliittisten vastakohtien tasoittamiseksi. Ilmeisesti johdetaan työätekevät luokat harhaan, jos sosiaalidemokratian valistustyössä ei näille luokille selvästi osoiteta kuljettavan tien eri vaiheita.

Puolustuslaitosta koskevan ensimmäisen ponnin ensimmäisen kappaleen тов. Wiik tahtoo kokonaan toisin kirjoitettavaksi. Tärkein ero komitean enemmistön ja тов. "VViikin ehdottaman ponnin välillä on siinä, että jälkimmäisen mukaan koko puolustuslaitosta on vasta sitten ryhdyttävä edistämään, kuin on ensin voitu todeta ja saada takeet siitä että se pysyy uskollisena lailliselle hallitusvellalle. Komitean enemmistön mielestä ei ohjelmassa ole syytä ilman muuta velvoittaa sos.-dem. eduskuntaryhmää noudattamaan politiikkaa, jonka mukaan puolueen on m.m. kiellettävä kaikki määrärahat koko puolustuslaitokselta, niin kauan kuin ei ole jollakin tavalla todettu, että se täyttää тов. VViikin mainitsema takeet. Komitean enemmistön ponsi ei tuollaiseen politiikkaan ryhmää velvoita, jo siitä syystä, että tämän enemmistön mielestä ei ole helppo todeta, milloin tällaiset takeet ovat olemassa. Tämä enemmistö on kuitenkin yhtä tietoinen kuin тов. VViikkiin siitä, mitenkä välttämätöntä on, että puolustuslaitoksen johto on kansanvaltaiselle valtiosäännölle luotettavissa käsissä ja että upseeriston valinnassa ja koulutuksessa huolehditaan sen kansanvaltaisen hengen kasvattamisesta. Enemmistön perusteluissa on tämä seikka myös tuotu yhtä selvästi esiin kuin тов. Wiikin perusteluissa. Tärkein kummankin kannan ero on kuitenkin siinä, että тов. Wiikin ehdottaman kappaleen hyväksyminen tekisi mahdottomaksi sos.-dem. puolueelle olla nykyisissä oloissa mukana hallituksessa. Tämähän on kuitenkin ainoa tapa, jolla puolueemme jo nykyoloissa voi pyrkiä asteittain kehittämään oloja sellaisiksi,' että puheenaolevat takeet ovat olemassa.

Puolustuslaitoksen kansanvaltaistamista koskevaan ponteen on тов. Wiik tahtonut lisättäväksi uudeksi viimeiseksi kappaleeksi lauseen, jossa vaaditaan, että ne suojeluskunnat, jotka fascistisen liikkeen yhteydessä tai muuten ovat osoittautuneet epäluotettaviksi tai kansanvallalle vihamielisiksi, hajoitettaiisiin. Komitean enemmistö pitää tämänkääntäpaiseen kappaleen ottamista k.o. ponteen tarpeettomana. Komitean ponnin ajatuksenahan on, johon myös тов. Wiik on yhtynyt, että on jätettävä vastaisen kehityksen ja, niinkuin jo aikaisemmin on perusteluissa sanottu, vastaisten neuvottelujen vaaraan, saadaanko suojeluskuntalaitoksen henki kansanvaltaan ja so-

siaalidemokraattiseen työväenliikkeeseen suhtautumisessa nykyisestään muutetuksi. Jos tällaiset neuvottelut saataisiin aikaan ja johtaisivat tulokseen, merkitsisi se toisaalta kansamme puolustuskyvyn tehokasta voimanlisäystä, mutta toisaalta myös turvaa suojeluskuntien fascististen aineiden suhteen. Mutta jos kehitys ei johda tähän tulokseen, osoittaa se, että suojeluskunnat eivät tahdo sos.-dem. työväestöä mukaan maanpuolustustyöhön, jolloin myös tämän työväestön asenne niihin on sen mukainen.

Lopuksi тов. Wiik ehdottaa rauhanomaisen mielipiteen ylläpitämistä ja kasvattamista koskevan ponnen alkuosan toisin kirjoittamista sillä tavalla, että heti ponnen alussa tähdennettäisiin sitä valistustyötä, jolla kansamme kaikki terveet ainekset olisi liitettävä yhteen vaatimaan rauhan säilyttämistä ja puolustusvoimien puhdistamista fascistisista tai muuten epäluotettavista aineksista ja joka olisi erityisesti kohdistettava myös niihin pikkuporvarillisiin ja talonpoikaisaineksiin, joille asian tärkeys ei ole vielä selvennyt. Komitean enemmistön mielestä ovat puheet »kaikista terveistä aineksista» ja »rauhan vaatimisesta» tässä yhteydessä ponsilauselmaan jo tyyllisesti huonosti soveltuvia. Komitean enemmistö ei ole myöskään tahtonut ottaa urakalle rauhan säilyttämistä ja puolustusvoimien puhdistamista vaativaa sosiaalidemokraattista valistustyötä erikoisesti pikkuporvarillisten ja talonpoikaisten keskuudessa, vaan pitää asiallisimpana ja riittävänä sitä asianomaisessa ponnassa esittämäänsä kantaa, jonka mukaan sosiaalidemokraattisessa valistustyössä on kasvatettava voimakas mielipide militarismia vastaan ja yleisen asevarustelujen supistamisen puolesta, niin pian kuin kansainvälinen poliittinen tilanne tekee viimeksimainitun mahdolliseksi.

Komitean enemmistö on edellä esittämillään syillä katsonut, että тов. Wiikin eriävässä mielipiteessä esitetyt ehdotukset komitean ohjelmaehdotuksen erinäisten kohtien muuttamiseksi ja Usäämiseksi eivät merkitsisi ehdotuksen parantamista. Komitea ehdottaa näin ollen ensi puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ulkopoliittisen ja maanpuolustusohjelman Suomen sosiaalidemokraattiselle puolueelle:

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN ULKOPOLIITTINEN JA MAANPUOLUSTUSOHJELMA.

A. Ulkopoliittinen ohjelma.

Kansainvälinen politiikka.

Suomen sosiaalidemokraattinen puolue pyrkii, mikäli mahdollista, yhdensuuntaisesti muiden maiden sosiaalidemokraattisten

työväenpuolueiden kanssa, valtioiden keskinäiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistoimintaan sekä luomaan kansainvälisen oikeusjärjestyksen, joka tekisi mahdolliseksi jollekin kansalle omien tai luuloteltujen erikoisetujensa hyväksi väkivaltaisesti loukata valtioiden välistä yhteisetua ja rauhaa ja jonka pohjalla, heti kun olosuhteet sen sallivat, voitaisiin ryhtyä asevarustelujen kansainväliseen supistamiseen. Tämä kansainvälinen oikeusjärjestys edellyttää kansainvälisiä valtiollisia, sosiaalisia ja taloudellisia elimiä.

Suomen ulkopolitiikka.

Suomen sosiaalidemokraattinen puolue pyrkii Suomen ulkopoliitikassa edistämään rauhallisten suhteiden kehittymistä toisten valtioiden kanssa, jolloin, samalla kuin pidetään kiinni oman maan oikeutetuista eduista, tarkoin vältetään loukkaamasta toisten valtioiden oikeutta tai myötävaikuttamasta sellaisiin oikeuksien loukkauksiin. Puolue hylkää sellaisen politiikan, joka asettaisi maamme joidenkin suurvaltojen tai suurvaltaryhmien etupolitiikan palvelukseen. Sen sijaan se pyrkii vahvistamaan Suomen suhteita nimenomaan skandinaavisten valtioiden kanssa.

Sodan syttyessä muiden valtioiden kesken on Suomen ulkopoliitiikan pyrittävä pitämään maamme sodan ulkopuolella ja tällöin päättäväisesti torjuttava kaikki houkutukset maamme sotaan johtamiseksi toisten valtioiden mahdollisista lupauksista huolimatta. Jos Suomi kuitenkin vastoin tahtoaan joutuu sotaan, on sotilaallista ja taloudellista tukea etsittäessä pidettävä huoli siitä, ettei sen kautta vaaranneta maamme vastaista riippumattomuutta eikä sen kansanvaltaista valtiomuotoa.

Ulkopolitiikan kansanvaltainen valvonta.

Suomen eduskunnan tulee tehokkaasti valvoa maan ulkopoliitiikan hoitoa, ennen kaikkea siten, että ulkoasiainvaliokunta seuraa hallituksen ulkopoliitiikkaa ja tarpeen mukaan antaa sitä varten myöskin ohjeita.

Suomen suhde Kansainliittoon.

Suomen sosiaalidemokraattinen puolue on sitä mieltä, että maamme on edelleenkin pysyttävä Kansainliitossa siinä toivossa, että se voitaisiin nykyisestä lattiatilastaan huolimatta vastedes muodostaa välineeksi kansainvälisen oikeusjärjestyksen kehittä-

miseksi. Tähän päämäärään pääsemiseksi puolue kannattaa myös pyrkimyksiä Kansainliiton jatkuvaksi kansanvaltaistamiseksi. Niin kauan kuin jäsenvaltiot eivät johdonmukaisesti noudata Kansainliiton pakotemääräyksiä, puolue on kuitenkin sillä kannalla, että maamme on valtioiden välisissä selkkauksissa pidätettävä itselleen oikeus päättää kussakin eri tapauksessa, missä se on valmis soveltamaan pakotemääräyksiä.

Puolue vaatii oikeudenmukaista edustusta Kansainliiton kokouksiin lähetettävissä valtuuskunnissa, joissa puolueen jäsenten toiminta ei saa joutua ristiriitaan puolueen periaatteiden ja pyrkimysten kanssa.

B. Puolustuslaitos.

Suomen puolustuslaitos.

Niin kauan kuin kansainvälinen tilanne pysyy sillä tavoin kärjistyneenä, että millä hetkellä tahansa voi puhjeta uusi yleiseurooppalainen tai yleismaailmallinenkin sota, on maamme itsenäisyyden pääasiallisena suojana, sen jälkeen kuin Kansainliitto on menettänyt suurimmaksi osaksi merkityksensä maailmanrauhan turvaajana, pidettävä sen omaa puolustuslaitosta. Joskaan ei voida toivoa, että maamme puolustuslaitos kykenisi täysin suojaamaan maamme jonkin suurvallan sotavoimien hyökkäystä vastaan, vaatii kuitenkin Suomenkin kokoisen, hyvin varustetun maan valloittaminen .hyökkääjältä niin suurta voimainponnistusta ja niin suuria uhrauksia, että sen ei kannata kevytmielisesti ryhtyä valloitusotaan.

Sitä vastoin on puolueen kaikin laillisin keinoin torjuttava joidenkin edesvastuuttomien aineiden niille edullisissa kansainvälisissä tilanteissa mahdollisesti suunnittelemat aikeet hyökkäyssodan aloittamiseksi.

Puolustuslaitokselle määrärahoja myönnettäessä on toisaalta pidettävä huolta siitä, ettei yhteiskunnallinen uudistustyö sen vuoksi joudu huomattavasti kärsimään.

Puolustuslaitoksen kansanvaltaistaminen.

On tarkasti valvottava, että nimenomaan puolustuslaitoksen johtavassa asemassa oleva päällystö on maamme kansanvaltaiselle valtiosäännölle luotettavissa käsissä. Upseeriston valinnassa ja koulutuksessa on pidettävä huolta siitä, että puolustuslaitok-

sen upseeriston henki ei muodostu kansanvallalle vihamieliseksi. Puolustuslaitoksen sisäisen eheyden vuoksi on myöskin luotava alipäällystölle mahdollisuuksia kohota ylipseereiksi. Nimenomaan on pyrittävä helpottamaan varattomien nuorukaisten mahdollisuuksia antautua sotilasuralle. Puolustusvoimien kanta-henkilökunnalle on taattava kunnolliset palkat.

Sekä asevelvolliset että puolustuslaitoksen kantahenkilökunta on turvattava kaikelta mielivallalta eikä heidän yleisiä kansalaisoikeuksiaan ole tarpeettomasti rajoitettava. Sotaväen rikoslaista on poistettava kohtuuttoman kovat rangaistusmääräykset. Puolustuslaitoksessa palvelevien ravinto-, asunto-, terveydellisistä ja sivistyksellisistä oloista on pidettävä riittävää huolta. Puolustuslaitoksen sotilaallisessa koulutuksessa ja kansalaisopetuksessa on vältettävä kaikkea puolueellisuutta.

Vaikka suojeluskuntien sotilaallinen merkitys saatetaankin myöntää, on niiden johtavissa aineksissa monesti ilmennyt mieliala sekä myöskin erinäisissä paikallisissa suojeluskunnissa määrävänä oleva henki yhä edelleenkin todettava sosiaalidemokraattiselle työväelle, vieläpä toisinaan kansanvallallekin vihamieliseksi. Puolue vaatii, että tässä suhteessa tapahtuu korjaus, ennenkuin työväestö saattaa suojeluskuntiin ottaa myötmämielisen asenteen. Puolue jättää vastaisen kehityksen osoitettavaksi, voidaanko suojeluskuntalaitos saada sellaiseksi, että sosiaalidemokraattinen työväkikin voi siihen liittyä.

Hallituksen ja eduskunnan valta puolustuslaitoksen suhteen.

Puolustuslaitoksen johto alistettakoon jakamatta ja kokonaisuudessa puolustusministeriön alaisuuteen.

Eduskunnalle on varattava nykyistä suurempi valta valvoa puolustuslaitoksen hallintoa ja koulutusta. Liikekannallepanoon ei saa ryhtyä ilman eduskunnan suostumusta, paitsi milloin tämä kiireellisissä tapauksissa, maan puolustamiseksi välittömästi uhkaavaa ulkomaista hyökkäystä vastaan, käy välttämättömäksi, jolloin toimenpide on ilman viivytystä esitettävä eduskunnan hyväksyttäväksi.

Rauhanomaisen mielipiteen ylläpitäminen ja kasvattaminenmaassa.

Samalla kuin sosiaalidemokraattinen puolue tunnustaa riittävän puolustuslaitoksen tehostamisen välttämättömyyden, katsoo se, että työväestön on erityisesti vierottava ja vastustettava kaikkia.

kansalliskiihkoisia pyrkimyksiä. Milloin sen henkisten järjestöjen toiminta suorastaan vaarantaa rauhaa, on se kiellettävä. Sosiaali-demokraattisessa valistustyössä on kasvatettava voimakas mielipide militarismia vastaan ja yleisen asevarustelujen supistamisen puolesta, niin pian kuin kansainvälinen poliittinen tilanne tekee viimeksimainitun mahdolliseksi. Koulu- ja muussa opetuksessa alkoon levitettävä kansanvallan vastaisia sekä yltyöisänmaallisia käsityksiä. Nimenomaan on ehkäistävä sellaisella pohjalla toimivien järjestöjen vaikutus opiskelijain keskuudessa. Kouluopetuksessa on päinvastoin annettava tietoja pyrkimyksistä kansainvälisen oikeusjärjestyksen toteuttamiseksi.

*

Eriävä mielipide.

Olen Puoluetoimikunnassa ollut sitä mieltä, ettei puolueemme ulkopolitiittisen ja sotilasohjelman uudistamiseen olisi nyt ryhdyttävä, koska se ei ole mielestäni välttämätöntä ja koska, kuten kokemus on osoittanut, puolueemme hallituksessaolo supistaa sen harkintavapautta.

Kun toista vuotta sitten nousi kysymys valtion uudesta varusteluohjelmasta, oli puolueemme määrättävä suhtautumisensa siihen. Puolueemme voimassaolevan ohjelman mukaan »pyrkimyksiä sotilaallisten varustusten lisäämiseen on mitä ankarimmin vastustettava», ja 1936 vuoden vaaliohjelmassaan puolue oli luvannut toimia sotilasmienojen supistamiseksi. Tämän mukaisesti puolueemme olikin toiminut. Se ei kyllä ole koskaan asettunut periaatteessa maanpuolustusta hylkäävälle kannalle, mutta se on epäillyt pienen maan puolustuksen mahdollisuutta, ja lisäksi on varsinkin viime vuosina kokemusten perusteella vakiintunut työläispiireihin se vakaumus, että maamme puolustuslaitos täytyy puhdistaa fascistisista aineksista, koska muuten, sikäli kuin nämä siihen vaikuttavat, laitos saattaa suorastaan vaarantaa sekä maamme sisäisen kansanvallan että sen ulkonaisen rauhan.

Miten asiain näin ollen, uuden laajan varusteluohjelman edessä, määrätietoisien ja taistelukykyisen työväenpuolueen piti esiintyä? Kuten Puoluetoimikunnalle antamassani kirjelmässä esitin, sen pitäisi mielestäni ryhtyä laajaan ja tehokkaaseen valistustoimintaan yleisen mielipiteen muodostamiseksi varustelupolitiikkaa vastaan ja sotavoi-miemme puhdistamisen puolesta. Tämän valistustoiminnan piti sekä koota koko työväki että myös tehdä kansanvaltaisesti ajatteleville porvarillisille piireille selväksi tämän kysymyksen merkitys ja oikea luonne. Täten annettaisiin myös parhaiten tukea puolueemme ministerille, kun nämä hallituksessa vastustaisivat varustelukiihkoisten piirien pyrkimyksiä.

Toisin kävi. Ne puolueemme ainekset, jotka näistäkin asioista ajattelevat porvarien tapaan ja jotka alusta alkaen olivat olleet tyyty-

mättömiä voimassaolevaan sotilasohjelmaamme, havaitsivat nyt mahdolliseksi sivuuttaa sen. Varusteluohjelman vastustaminen olisi johtanut hallituskokoomuksen hajaantumiseen. Työväki taas, joka äskeisen pulan ja taantumuskauden aikana oli huomannut oman heikkoutensa ja toivoi voivansa hallituksen kautta päästä jotakin vaikutamaan, piti kiinni hallituksessaolosta. Hallituksessa ei yritettykään vastustaa laadittua varusteluohjelmaa, vaan hyväksyttiin se siellä yksimielisesti ja senjälkeen se ajettiin läpi puolue-elimissämme; toiseen suuntaan menevien lausuntojen ilmitulo estettiin.

Pahinta tässä oli se, ettei sanottua puolueohjelman ja vaalilupaus-ten sivuuttamista edes perusteltu rehellisesti vallitsevan puoluepoliittisen tilanteen, toisin sanoen hallituksessaolon perusteella, vaan haettiin näennäisesti asiallisia, todellisuudessa teeskenneltyjä perusteluja. Väitettiin että Suomen täytyisi kansanvaltaisena valtiona varustautua sentähden, että fascistivaltiotkin varustautuvat — ikäänkuin tahdottiin uskotella, että Suomen sotailaitos nykyisessä kokoonpanossaan olisi sovelias esiintymään fascistivaltioita vastaan. Kun kuitenkin vaatimus sotailaitoksen puhdistamisesta oli työväen joukossa käynyt sängen yleiseksi, sisällytettiin tämä niihin päätöslauselmiin, jotka piirikokouksissamme asiasta hyväksyttiin, mutta annettiin vaatimukselle laimea, todellisuutta vastaamaton muoto: puhuttiin »kansanvaltaisen hengen vahvistamisesta puolustuslaitoksen keskuudessa» eikä nimenomaan puolustuslaitoksen puhdistamisesta, nähtävästi sentähden, että jos puhdistus olisi myönnetty tarpeelliseksi, olisi varustelumäärärahojen myöntäminen esiintynyt sitä omituisemmassa valossa.

Sen sijaan, että puolueemme olisi ryhtynyt kansaa tässä asiassa valistamaan, koonnut sitä ympärilleen ja johtanut sen esiintymistä, luotiin sen omaankin keskuuteen hämmennystä. Se käsitteiden hajoamista, joka kaiken tämän seurauksena on — porvarien suureksi iloksi — työväen keskuudessa syntynyt, onkin erinäisissä työväenliikkeen piireissä muodostunut sellaiseksi, että sen pitäisi jo peloittaa niitäkin, jotka puolueessamme ovat ajaneet varustelupolitiikkaa ja keksineet sen yllämainittuja perusteluja.

Jos tällaisissa oloissa mennään uutta sotilasohjelmaa puolueellemme hyväksymään, on sama vaara olemassa: että asiaan kuulumattomat näkökohdat — pelko hallituskokoomuksen hajoamisesta, epämieluisain tunteiden herättämisestä pikkuporvarillisissa joukoissa y.m.s. — pääsevät vaikuttamaan päätöksiin. Jos niin kävisi, ohjelmamme menettäisi tärkeimmän merkityksensä, joka on työläisjoukkojen valistaminen. On myös todennäköistä, että uudenkin ohjelman monet hyvät kohdat jäävät, kuten nykyinenkin sotilasohjelmamme, vaille mielenkiintoa puolueemme johtavien piirien taholta ja että käytännöllistä merkitystä saa vain se kohta, joka antaa luvan myöntää tästä lähtien sotilasmäärärahoja. Mutta nyt jo myönnetty määrärahat sitovat pitkäksi ajaksi valtion varoja siinä määrin, ettei rahaa vaativista yhteiskunnallisista uudistuksista (kuten sairaus- ja työttömyysvakuutuksesta) kannattane toistaiseksi puhua, saatikka sitten, jos uusia suuria määrärahoja myönnetään Ahvenanmaan linnoittamista tai laivaston lisäämistä varten ja jos kaiken lisäksi syntyy uusi talouspula. Näin ollen, ja puhdistusvaatimuksen pysyessä yhä toteutumattomana, ei ohjelmamme muuttaminen myöskään sotilasmäärärahoihin nähden voi

olla kiireellistä. Muilta osiltaan ei komitean hyväksymä ohjelmaehdotus tiedä mielestäni olennaisia parannuksia nykyiseen ohjelmaamme verraten. Monet asiat sanotaan nykyisessä ohjelmassa tiukemmin ja selvemmin, ja mikäli parannuksia on — ennen kaikkea upseeriston kansanvaltaistattamista koskevassa ohjelmaehdotuksen luussa — voidaan niistä päättää erityisen päätöslauselman muodossa.

Siltä varalta, että puoluekokous kuitenkin haluaisi nyt hyväksyä uuden ulkopoliittisen- ja maanpuolustusohjelman, esitän komitean ehdotukseen muutamia muutoksia.

*

Aikamme sotilaskysymys on pohjaltaan sosiaalinen kysymys sekin; sitä on katseltava yhteiskuntaolojen antamaa taustaa vastaan. Niin myös Karl Marx — jonka suhtautumista sotiin kosketellaan komitean mietinnön alkuosassa — näki aina kansallisten kysymysten takana suurimman kysymyksen: köyhälistön pyrkimyksen vapauteen. Tältä kannalta hän arvosteli kaikkia muita kysymyksiä. Niin meidänkin on kysyttävä, mitä sotilaskysymykseen nähden vaatii köyhälistön etu, hyvin tietoisina siitä, että tämä etu on myös kansakunnan.

Varsinainen porvaristo on meidän aikanamme käynyt kaikissa maissa taantumukseksi. Sikäli kuin se voi määrätä asiain menosta, se uhkaa sekä kansojen sisäistä vapautta että myös niiden rauhaa.

Muutamissa maissa taantumusporvaristo on kokonaan voittanut köyhälistön käyttämällä sitä vastaan fascistisia liikkeitä, joiden kanssa sen kyllä sitten on täytynyt jakaa valta. Toisissa maissa tällaisia liikkeitä ei ole ollut porvariston käytettävänä (kuten Skandinavian maissa) tai ne ovat olleet liian heikot tai porvaristo on muuten epäroinnyt niitä käyttämästä (länsi-Euroopan kansanvaltaisissa maissa) tai se on käyttänyt niitä vain joksikin aikaa, vmäärättyjen päämäärien saavuttamiseksi (Suomessa) tai pystyttänyt oman diktatuurinsa ilman niiden apua (balttilaisissa maissa). Nämä fascistiset liikkeet vaarantavat kaikkialla kansojensa sekä sisäisen että ulkonaisen vapauden ja rauhan, koska ne vallan saavuttamiseksi asettuvat palvelemaan vieraitakin etuja, jopa saattavat vieraiden anastajaluokkien tukemina nousta kapinaan omaa kansaansa vastaan (kuten Espanjassa). Muutenkin taantumusporvaristo uhraa luokkaetujensa hyväksi kansakuntansa elinetuja. Räikeimmän esimerkin tarjoaa viime vuosilta Englannin ja Ranskan porvaristojen politiikka, kun se Espanjaan sijoittamiansa pääomia silmälläpitäen on suhtautunut pikemmin myöte-mielisesti Francoon siitä huolimatta, että fascismin voitto Espanjassa ja Välimerellä merkitsisi mitä raskainta iskua Englannin maailmanherruudelle ja myös Ranskalle. Muuten johtavien maiden porvaristojen »rauhanmielisyys» johtuu suureksi osaksi siitä tietoisuudesta, että uusi maailmansota jokseenkin varmasti johtaisi köyhälistön vallankumoukseen ainakin voitetuissa maissa. Tämä tietoisuus panee porvariston uhraamaan sekä omien että muiden kansojen elinetuja sodan välttämiseksi. Tämä on tärkeä pitää muistissa, jotta emme yliarvioisi »kansanvaltaisten» maiden rauhanmielisyyttä tai niiden yhteistoi-minnan mahdollisuutta. Kapitalismin vallitessa ei täysin kansanvaltaisia maita ole; on kansanvaltaisia ja epäkansanvaltaisia aineksia, joiden keskinäinen voimasuhde on eri maissa hyvin erilainen.

Epäkansanvaltaisten ainesten voimavaroina ovat, taloudellisten voimavarojen lisäksi, suurimmaksi osaksi valtiolaitokset, myös tuomioistuimet, suureksi osaksi papisto, opetuslaitokset, sanomalehdistö y.m. sekä sotalaitokset. Mutta koska fascistiset äärimmäisyys-aineukset valppaasti ovat käsittäneet armeijan merkityksen ja pyrkineet pesiytymään siihen voidakseen tilaisuuden tultua käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, on armeijasta usein muodostunut valtio valtiossa, josta ei enää porvaristokaan voi kokonaisuudessaan määrätä. Mitä enemmän armeija on joutunut äärimmäisyysryhmien vaikutusvallan alaiseksi, sitä kiihkeämmin nämä sitä ylistävät, leimaten epäisänmaalliseksi kaikki yritykset armeijan alistamiseksi, kiihoitetaan kansanvaltaiseen valvontaan tai puhdistuksen toimeenpanemiseksi sen riveissä. Kun sitten tarjoutuu tilaisuus maan syöksemiseksi sotaan etuoikeutettujen ryhmien anastushalun tyydyttämiseksi, kiihoitetaan äärimmilleen kansallisia intohimoja ja koetetaan uskotella köyhälistön joukoille, että nämäkin hyötyisivät voittoisasta valloitusodasta. Jos joukot ovat valistumattomia, saattavat ne todella hetkeksi unohtaa omat todelliset kärsimyksensä luuloteltujen »kansallisten» etujen ja kansallisen suuruuden takia. Myös voidaan tällaista armeijaa käyttää välineenä kansanvallan kukistamiseksi omassa maassa, kuten Espanjassa parhaillaan yritetään.

Nämä seikat osoittavat, mihin sosialistisen työväestön on, kussakin maassa ja myös kansainvälisesti, kohdistettava ponnistuksensa rauhan turvaamiseksi. Tärkeintä ei ole tässä sotalaitoksen mahdollisimman suuri lisääminen, vaan sen saattaminen luotettavan uskolliseksi kansanvaltaa kohtaan ja sen ohella ylipäänsä niiden ainesten vastustaminen, jotka vaarantavat rauhaa. *Kapitalismi uhkaa rauhaa, kapitalismia on vastustettava.* Päähyökkäys on kohdistettava kapitalismin päällinnoitukseen: porvariston taloudelliseen valtaan. Toisin sanoen: sosialismiin on pyrittävä. Tämä perustotuus ei saisi jäädä sanomatta myöskään puolueemme sotilasohjelmassa. Pyrkimys sosialismiin, joka porvareita peloittavana ja yhteistoimintaa häiritsevänä on joutunut pois muodista, olisi nostettava oikeaan arvoonsa puolueemme toiminnassa ja sen ympärille koottava kaikki ne porvarillisetkin ainekset, joille sosialismi on tuova vapautuksen.

Siinä määrin, kuin sosialidemokratia täten voimistuisi — ja sen se täten tekisi varmemmin kuin väärän »reaalipoliittisilla» viisasteluille ja porvarillisille ennakkoluuloille kumartamalla — se voisi entistä voimakkaammin myös lyödä leimansa maamme ulkopoliittikkaan. Paras sisäpolitiikka on myös paras ulkopoliitiikka. Mutta turhaa on luulla ja luulotella, että siihen päästään ilman päättäväistä taistelua pääoman herruutta ja sen yhteiskunta- ja valtioelämän eri aloilla (kuten armeijassa) esiintyviä ilmenemismuotoja vastaan.

Suomessa taantumusporvariston vaikutus on monella alalla suurempi kuin monessa muussa »kansanvaltaisessa» maassa, ja varsinkin armeijassa vallitseva tilanne on tässä suhteessa arveluttava. Nuorempi upseeristomme on pääasiassa lähtenyt fascististen ylioppilasjärjestöjen riveistä; useat sadat upseerit muutamia vuosia sitten hallituksen käskystä erosivat Akateemisesta Karjala-Seurasta, mutta jäivät armeijamme upseereiksi. Eihän alemman upseeristomme keskuudessa liioin siedetä edes porvarillis-kansanvaltaista ajatustapaa, puhumattaakaan sosialistisesta. Lukemattomasti on ollut tapauksia, joissa up-

seerit ovat suhtautuneet vihamielisesti työväen pyrkimyksiin. Suojeluskunnissa taas fascistinen aines on erittäin voimakas; varsinkin näin on asianlaita Etelä-Suomessa, missä sodan sattuessa tärkeimmät ratkaisut tulisivat tapahtumaan ja missä f aseistit voisivat, vieraisiin voimiin nojautuen, toimeenpanna kaappauksensa ennenkuin kansanvaltaisemmat voimat ehtisivät edes paikalle.

Tästä näkyy, miten puolustusvoimissa toimeenpantava puhdistus olisi — samalla kun se helpottaisi upseeriston lojaalisen osan asemaa — omiansa olennaisesti helpottamaan maamme ulkopoliittista tilaa ja niin myös suhteellisesti vähentämään sen sotilasmenoja. Suomella on, maantieteellisen asemansa takia, suuri mahdollisuus pysyä uuden sodan ulkopuolella, kun vain omassa maassamme olevat sodanhaluiset ainekset pidetään kurissa ja riistetään niiltä mahdollisuus vaikuttaa sotilaallisiin voimiimme.

Porvaristomme luokkaetu on myös määrännyt sen sotilaspoliittisen suhtautumisen. Aivan yksipuolisesti on varustauduttu vain idästä tulevaa hyökkäystä silmälläpitäen; fascistivaltion meritse tehtävän hyökkäyksen torjuminen ei ole vallanpitäjiämme kiinnostanut. Eikä sillä hyvä. Porvaristo laatii laskelmansa sillä pohjalla, että Suomen pitäisi voida puolustautua (Venäjää vastaan) niin kauan, että muualta (Saksasta) ehtisi tulla apua. Sitä ei tietenkään annettaisi ilmaiseksi, yhtä vähän kuin v. 1918, vaan muuttuisi Suomi uudestaan Saksan — tällä kertaa fascistisen Saksan — vasallivaltioksi ja olisi sen pakko ottaa sisäisissään asioissaan huomioon sen tahto. Sodankäynnissään taas Suomi joutuisi osallistumaan kansainvälisen fascistimin rintamaan eikä »pohjoismaisesta yhteistyöstä» olisi enää puhetta. — Nähtävästi eivät nekään, jotka puolueessamme ovat edistäneet varustelusuunnitelmia, ole valmiit tekemään kaikkia näitä johtopäätöksiä.

Monet kokemukset — kuten Mäntsälän kapinan suojeluskuntien taholta saama kannatus — ovat jo ehtineet osoittaa ylläkosketeltujen kysymysten tärkeyden. *Suomen puolustuskysymyksen ydin onkin tässä: miten puolustuslaitoksemme on puhdistettava fascistisista aineksista.* Porvarillis-kansanvaltaisissa piireissä ei ole oltu sokeita nykyisessä tilanteessa piilevälle vaaralle, mutta on pelätty taantumusainesten kansalliskiihkoista demagogiaa ja pidetty yleensä mukavampana olla näkemättä mainittuja vaaroja. Sitä suurempi olisi sosialidemokraattisen puolueen velvollisuus yleisen mielipiteen herättämiseen nähden ollut. Osoittamalla olevansa selvillä tilanteen vaatimuksista ja asettumalla niitä ajamaan puolueemme olisi esiintynyt kansakunnan yleisen edun puoltajana. Sen olisi pitänyt osoittaa kaikille — pikkuporvareillekin ja talonpoikaisväestölle — mikä on kysymyksen yhteiskunnallinen tausta, missä ovat taantumusporvariston voimavarat ja miten kansanvallan etuja on niitä vastaan puolustettava. Täten vastustajain valheisanmaallmen agitatio olisi paljastunut; kansanvallan perusta olisi vahvistunut ja laskettu varmempi pohja tuleville ponnistuksillemme.

Toista tietä kuljettiin. Monet meikäläisetkin pelkäsivät juuri sitä valheisanmaallista demagogiaa, jonka paljastaminen on tärkeimpiä tehtäviämme. Jotkut myös toivoivat, että myöntymällä varusteluihin hankittaisiin mahdollisuus toimia hallituksesta käsin sotalaitoksen asiain saattamiseksi paremmalle tolalle.

Tulos on ollut kielteinen. Sotalaitoksen puhdistamisesta ei ole — huolimatta hallitusohjelmassa olleesta epämääräisestä lupauksesta — tullut mitään. Syy tähän on ilmeisesti ennen kaikkea se, ettei maassamme ole ollut sitä valveutunutta, voimakasta yleistä mielipidettä, joka olisi ajanut hallituksen eteenpäin ja antanut sille riittävää tukea. Tämä mielipide olisi siis luotava. Paljon on tässä suhteessa menetetty tähänastisten myönnytysten johdosta, mutta koskaan ei saa olla liian myöhäistä asian ottaminen oikealta kannalta.

Näin toimien laskettaisiin oikea pohja muiden kansanvaltaisten aineiden kanssa harjoitettavalle yhteistoiminnalle. Tätä nimittäin ei saisi helpottaa siten, että puolueemme uhraa oman vakaumuksensa siitä, mitä kansamme elinedut vaativat. Sen pitää levittää nämä periaatteensa ja koota työätekevä kansa niiden ympärille.

Tällainen valistustoiminta vaikuttaisi omaan puolueeseemme erittäin terveellisesti. Se pakottaisi harkitsemaan kyseenalaisia probleemoja; työväen ajatusmaailmaan viime aikoina tunkeutunut porvarillinen rikkaruoho saattaisi tämän seurauksena tukehtua, ja ne voimaponnistukset, joita tällainen laaja valistustyö vaatisi, terästäisivät uudelleen puolueemme laimentuneen taistelukyvyyn.

Ylläolevan perusteella ehdotan seuraavia muutoksia komitean ehdotukseen:

Kansainvälistä politiikkaa koskevaan lukuun olisi liitettävä näin kuuluva kappale:

Täydellisesti rauha voidaan turvata vasta sosialistisen talousjärjestelmän avulla, joka poistamalla luokkavastakohdat lakkauttaa mahdollisuuden luokkasorron ja -riiston harjoittamiseen niin kansallisessa kuin kansainvälisessä mittakaavassa ja liittää kansat yhteen korkeammaksi kokonaisuudeksi. Puolueen tärkein tehtävä, myös rauhan turvaamista silmälläpitäen, on siis koko työätekevän ja sorronalaisen kansamme liittäminen sosialistisen ajatuksen ympärille.

Suomen puolustuslaitosta koskevan luvun alku kuuluisi:

Riistojärjestelmän yhä vallitessa maailmanpolitiikassa puolue tunnustaa Suomen puolustuslaitoksen tarpeelliseksi ja suostuu sitä edistämään, kun alempana mainitulla tavalla on saatu takeita sen pysymisestä uskollisena lailliselle valtiovallalle. Puolustuslaitoksen pääasiallinen tarkoitus on oleva, muiden valtioiden välisen sodan sattuessa, maamme rajojen puolustaminen mikäli mahdollista niin, etteivät muut valtiot voi käyttää sodankäynnissään hyväkseen Suomen aluetta. Hyökkäyssotaan älköön puolustuslaitostamme käytettävä. Maamme puolustusvalmiutta lisättäessä on tarkkaan pidettävä silmällä myös fascistivaltioiden meritse tapahtuvien maihinnousuyritysten torjumista.

Puolustuslaitoksen kansanvaltaistamista koskevaan lukuun, lisättävä uudeksi viimeiseksi kappaleeksi:

Ne suojeluskunnat, jotka fascistisen liikkeen yhteydessä tai muuten ovat osoittautuneet epäluotettaviksi tai kansanvallalle vihamielisiksi, on hajoitettava.

Rauhanomaisen mielipiteen ylläpitämistä ja kasvattamista koskevan luvun alkuosa muutettava kuulumaan:

Puolueen on jatkuvasti harjoitettava mitä tarmokkainta valistustyötä liittääkseen yhteen kansamme kaikki terveet ainekset vaatimaan rauhan säilyttämistä ja puolustusvoimien puhdistamista fascistisista tai muuten epäluotettavista aineksista. Tämä valistustoiminta on nimenomaan kohdistettava erittäin valppaasti myös niihin pikkuporvarillisiin ja talonpoikaisaineisiin, joille asian tärkeys ei ole vielä selvennyt.

Helsinki, tammikuun 8. päivänä 1939.

K. H. Wiik.

★

PUOLUETOIMIKUNNAN LAUSUNTO KOMITEAN EHDOTUKSESTA

Kansainvälisiä suhteita on viime vuosina ryhdytty hoitamaan monella tavoin toisin kuin aikaisemmin. Eräät valtiot ovat alkaneet hankkia omien rajojensa ulkopuolella aatteellisia ja sotilaallisia tukikohtia paitsi rahallisesti tukemansa propagandan, myöskin aseellisten voimakeinojen avulla. Tämän päämääränsä tavoittelussa ovat ne olleet valmiita hävittämään tiellään olevien valtioiden itsenäisyydenkin, voidakseen pystyttää ihannoimansa valtiollisen järjestelmän kukistuneen tilalle. Näin on määrättyjen yhteiskunnallisten aatteiden ja niiden perusteelle rakentuvien valtiollisten järjestelmien levittäminen vieraisiin maihin muodostunut valtion varoihin ja mahtikeinoin hin nojautuvaksi eikä kansalaisten keskuudessa suoritettavaksi vapaaksi valistustyöksi. Sosialidemokratia sen sijaan on aina kannattanut kansojen itsemääräämisoikeutta ja kansainvälisten ristiriitojen rauhanomaista ratkaisua ja siinä tarkoituksessa myötävaikuttanut m.m. Kansainliiton toiminnan kehittämiseksi. Kun tilanne tässä kohdin eräiden suurvaltain menettelyn vuoksi on kuitenkin muuttunut, ovat myöskin eri maiden sosialidemokraattiset puolueet katsoleet tarpeelliseksi muuttaa kantaansa ja ryhtyä toimenpiteisiin varsinkin kansojen itsemääräämisoikeuden ja valtiollisen itsenäisyyden turvaamiseksi orjuuttajia vastaan. On ollut lisättävä puolustautumiskeinoja ja myönnettävä siihen varoja. Näin on tehty myöskin meidän maassam-

me, varsinkin, sen jälkeen kuin puolueemme v. 1937 päätti osallistua hallitusvastuuseen.

Saattaakseen puolueen ohjelman yhdenmukaiseksi tämän menettelyn kanssa ja antaaakseen puolueen jäsenjärjestöille tilaisuuden edustajakokouksessa lausua siitä käsityksensä, asetti Puoluetoimikunta v. 1938 alussa komitean valmistamaan asiasta esitystä seuraavalle puoluekokoukselle. Komitea onkin laatinut ehdotuksen puolueen maanpuolustus- ja ulkopoliittisen ohjelman muutokseksi. Puoluetoimikunnan käsityksen mukaan se rakentuu olosuhteiden aiheuttamille perusteille. Siinä on esitelty puolueemme periaatteelliset pyrkimykset, mutta samalla huomioitu myöskin nykyhetken käytännöllisen politiikan vaatimukset. Torjuen komitean mietintöön liittyvässä vastalauseessa puolue-elimiamme vastaan kohdistetut aiheettomat syytökset puoluetoimikunta edelläsanottuun viitaten puoltaa komitean ehdotuksen hyväksymistä.

[SOS.-DEM. PUOLUETOIMIKUNNAN
JA
PIIRITOIMIKUNTIEN

KERTOMUKSET

vv. 1936-1938

HELSINKI 1939. —TYÖVÄEN KIRJAPAINO

t

KERTOMUS

Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan toiminnasta vv. 1936—1938.

Yleiskatsaus. — Poliittiset asiat.

Vuoden 1936 puoluekokoukselle jätetyssä Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan kertomuksessa lausuttiin, että kolme vuotta aikaisemmin täysissä voimissaan vallinnut maailmanpula oli viime vuosina keventynyt ja työttömyys vähentynyt. Sama suunta on taloudellisessa elämässä jatkunut sen jälkeenkin aina viime vuoteen saakka, jolloin jo ilmeni monenlaisia merkkejä taloudellisesta laskusuunnasta eri tahoilla maailmaa. Omassa maassamme tämä on ollut nähtävissä lähinnä vientiteollisuuden alalla, etenkin puunjalostusteollisuuden menekkimahdollisuuksien huonontumisessa ja hintojen alentumisessa maailmanmarkkinoilla, joka vuorostaan on aiheuttanut osittaista työttömyyttä näillä aloilla ja varsinkin niillä paikoin maaseutua, missä metsätoilla on suuri merkitys työmarkkinoihin. Varsin suurta laajuutta ei työttömyys kuitenkaan ole saavuttanut, mutta pelättävissä on, että se lähivuosina lisääntyy, ellei tilanne maailmanmarkkinoilla muutu edullisemmaksi, mihin taas vuorostaan ratkaisevalla tavalla vaikuttaa se, millaiseksi kansainvälinen tilanne yleensä lähiaikoina muodostuu.

Vaikka taloudellisissa oloissa kehitys kertomuskauden aikanayleensä onkin ollut suotuisa, niin siitä huolimatta vuosikausia jatkunut yleismaailmallinen poliittinen kriisi on entisestäänkin syventynyt. Suurvaltojen väliset ristiriidat ovat vuosi vuodelta jatkuvasti kasvaneet ja niiden välit kärjistyneet. Seurauksena on ollut sotavarustelujen lisääminen kaikissa maissa. Fascististen diktatuurimaiden esiintyessä 3'hä aktiivisempina niin varustelujen lisäämisessä kuin ulospäin

suuntautuvassa politiikassakin on myös demokraattisten maiden ollut pakko lisätä varustelu jaan ja näin on jälleen — 20 vuotta maailmansodan päättymisen jälkeen — jouduttu varustelukilpailuun, joka ylittää kaikki aikaisemmat saavutukset tällä alalla. Faseistiset valtiot, jotka aikaisemmin tyytyivät pääasiassa vain omien rajojensa sisällä toteuttamaan politiikkaansa, ovat viime vuosina suunnanneet toimintansa ulospäin lisätäkseen vaikutusvaltaansa koko maailmassa. Tässä tarkoituksessa ne ovat liittyneet yhä kiinteämmin yhteen ja muodostaneet keskenään liiton hyökkäävän politiikkansa toteuttamiseksi. Tämän kehityksen näkyvimpinä ilmiöinä voidaan mainita ensin saksalais-italialaisen liiton solmiminen (Rooman—Berliinin akseli) sekä myöhemmin syntynyt saksalais-japanilainen sopimus »kommunismin vastustamiseksi», mihin sopimukseen myös Italia sittemmin liittyi. Näiden liittoutumisten ja sopimusten kautta on muodostunut n.s. Rooman-Berliinin-Tokion akseli, jonka ympärille eri sopimuksin ja osaksi pakkotoimenpiteinkin on saatu kiedotuksi eräitä muita koko- tai puolifascistisia pienempiä valtioita, jotka voivat toivoa poliittisia tai taloudellisia etuja liittymisestään tai hyvistä suhteistaan tähän mahtavaksi muodostuneeseen kolmen suurvallan yhteenliittymään. Syntyneen kolmiliiton kaikki jäsenet, ensin Saksa ja viimeksi Italia, ovat vetäytyneet pois Kansainliitosta voidakseen näin sen määräyksistä vapautuneina paremmin harjoittaa ulospäin suuntautunutta, Kansainliiton hengen ja tarkoitusten vastaista valloituspolitiikkaansa.

Viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana faseistiset diktatuuri-maat ovatkin voineet merkitä tililleen useita varsin huomattavia voittoja. V. 1935 alkanut Italian valloitus-sota Afrikassa päättyi seuraavana vuonna Abessinian alistamiseen täydellisesti Italian herruuteen. Kansainliiton kykenemättä sitä estämään. Saksalaisten toimeenpanema Reininmaan miehitys taas muodostui Saksan aktivisoituneen ulkopoliitiikan ensimmäiseksi huomattavammaksi saavutukseksi. Sitä seurasivat viime vuonna ensin Itävallan liittäminen Saksaan ja sitten myöhemmin syksyllä Tšhekkoslovakian jako, jossa Saksa niinikään sai huomattavan aluelisäyksen, Puolan ja Unkarin rientäessä myös saaliinjaolle onnettoman Tšhekkoslovakian kustannuksella, kumpaisenkin riistäessä siltä yhteistoiminnassa Saksan kanssa ja muiden Euroopan suurvaltojen suostumuksella itselleen melkoiset alueet. Niin Itävallan valtauksessa ja Tšhekkoslovakian jaossa kuin aikaisemmin Abessiniankin valloittamisessa Kansainliitto osoittautui täysin voimattomaksi suojelemaan jäsenvaltioitaan valloittajia vastaan. Varsinkin Tšhekkoslovakian jakoa on pidettävä suurena demokratian tappiona, sillä sen kautta Keski-Euroopan tähän asti voimakkain ja milteipä ainoa demokraattinen maa saatettiin täysin riippuvaiseksi

Saksasta ja sen harjoittamasta politiikasta. Tästä oli enää vain askel Tshekkoslovakian itsenäisyyden lopulliseen tuhoamiseen, mikä suoritettiin kuluvan vuoden maaliskuussa. Erittäin masentavan vaikutuksen teki se, että lännen suuret demokratiat samoin kuin Neuvostoliittokin, jotka olivat monin sopimuksin luvanneet puolustaa Tshekkoslovakiaa, sallivat tämän tapahtua, Ranskan ja Englannin pääministerin lisäksi osallistuessa yhdessä Saksan ja Italian diktaattorien kanssa niihin neuvotteluihin, joissa Tshekkoslovakian kohtalo ratkaistiin. Se tuki, minkä Euroopan fascistiset maat, varsinkin Italia, ovat antaneet Espanjan kapinallisille kansalaissodan alkuaajoista lähtien tähän saakka, demokraattisten maiden Kansainliiton myötävaikutuksella harjoittaessa onnettomaksi osoittautunutta puuttumattomuuspolitiikkaansa, on johtanut siihen, että Espanjan tasavaltalaiset urhoollisuudestaan ja sitkeydestään huolimatta ovat joutuneet häviölle. Kapinallisten voitto Espanjassa, mitä tätä kirjoitettaessa voitaneen pitää vain ajankysymyksenä, merkitsee myös huomattavaa fascistisen diktatuuripolitiikan voittoa Euroopassa ja vastaavasti demokratian tappiota. Myöskin Japanin hyökkäyspolitiikan menestys Kiinassa on yhdeltä osaltaan lisännyt akselivaltojen voimantuntoa siinäkin huolimatta, että Japani sen johdosta on taloudellisesti suuresti heikontunut ja Kiinalla näyttää yhä edelleen olevan suuria mahdollisuuksia jatkaa vastarintaa japanilaisia maahantunkijoita vastaan.

Edellä esitetystä on käynyt selville Kansainliiton kykenemättömyys suojella jäsenvaltioitaan ja noudattaa peruskirjansa edellyttämää politiikkaa näiden turvaamiseksi hyökkääjiä vastaan. Kun Kansainliittoon edelleen kuuluvat demokraattiset suurvallat niinkään ovat osoittautuneet joko haluttomiksi tai voimattomiksi ryhtymään mihinkään toimenpiteisiin hyökkäyksen kohteeksi joutuneiden Kansainliiton jäsenen auttamiseksi, vaan päinvastoin tehneet jatkuvasti myönnetyksiä hyökkäävälle fascismille, on luottamus Kansainliittoon ja yleensä kollektiiviseen turvallisuuteen pienemmissä maissa alkanut pahasti horjua. Suojatakseen itseään ovat useimmat pienet maat alkaneet vetäytyä puolueettomuuspolitiikan turviin ja pyrkineet vapautumaan erinäisistä Kansainliiton säännösten velvoituksista. Näin ovat menetelleet m.m. kaikki pohjoismaat. Suomi mukaanluettuna. Mutta vaikka Kansainliiton merkitys näin onkin suuresti vähentynyt ja sen piirissä käytyjen neuvottelujen tilalle tullut valtojen välinen salainen diplomatia ja sen rinnalla kaikkien valtojen suunnaton asevarustelu, niin Kansainliitto on kuitenkin yhä vielä olemassa. Vaikka se ei voikaan voimallaan vaikuttaa kansainvälisen politiikan kehitykseen, on sillä kuitenkin katsottava olevan moraalista merkitystä kansainvälisen oikeusjärjestyksen tulkkina. Niin pian kuin

Kansainliittoon kuuluvat demokraattiset maat voimistuvat ja pääsevät kansainvälisessä politiikassa lähemmäksi toisiaan ja paremmin kuin tähän asti ymmärtävät »demokratian itsepuolustuksen» merkityksen hyökkäävää fascististen maiden liittoutumaa vastaan, Kansainliiton merkityskin epäilemättä jälleen kasvaa. Kansainvälistä oikeusjärjestystä ja maailman rauhaa uhkaavan fascistisen liittoutuman vastakohtana kansainvälisen työväenliikkeen keskuudessa ilmeeneekin pyrkimys Kansainliiton kehittämisestä toimivan kansanvaltan yhdyssiteenä, ja kansainvälisen työväenluokan velvoitussuhteita onkin, menettämättä uskoaan Kansainliiton tuleviin kehitysmahdollisuuksiin, koettaa kehittää tätä ajatusta ja pyrkiä sen toteuttamiseen. Yrityksiä demokraattisten maiden lähentämiseksi on jatkettava ja kansainvälisen demokratian voimat pyrittävä kokoamaan yhteen. Kansainvälinen sosialidemokratia onkin politiikassaan omaksunut tämän kannan ja pyrkinyt sitä myös toteuttamaan, voimatta kuitenkaan riittävässä määrässä vaikuttaa asioiden kulkuun ja kehitykseen. Fascistisille maille tehdyt myönnytykset, joihin demokraattiset suurvallat ovat syylistyneet, ovat näitä vain rohkaisseet ja lisänneet niiden hyökkäyshalua, kuten kuluneiden vuosien tapahtumien sarja elävästi osoittaa.

Fascististen maiden aktiivisuus, jonka perustana on niiden suunnaton varustautuminen, on niinkuin edellä jo on mainittu, pakottanut myös demokraattiset maat varsin suuriin varusteluihin. Seurauksena on ollut maanpuolustusmenojen jatkuva kasvu myös kaikissa demokraattisissa maissa. Niidenkin maiden, missä sosialidemokraatit ovat hallitusten johdossa, on kansainvälisen fascismin vaaran uhatessa täytynyt lisätä maanpuolustusmenoja ja luopua tässä tilanteessa ajamasta aikaisemmin omaksuttua ohjelmaa asevarustusten supistamisesta ja maanpuolustusmenojen vähentämisestä. Näin on tapahtunut m.m. kaikissa Skandinavian maissa ja myöskin meillä Suomessa. Myös oppositioasemassa oleva Englannin työväenpuolue, samoin kuin eräiden muidenkin maiden sosialidemokraattiset puolueet, ovat samasta syystä muuttaneet aikaisemman kantansa tässä asiassa. Fascististen maiden aloittaman suunnattoman varustelupolitiikan seurauksena me näemmekin tällä hetkellä koko maailman varustautuvan kiireestä kantapäähän saakka. Samalla me näemme kaksi suurta rintamamuodostusta: toisaalla hyökkäävän fascismin, toisaalla puolustusasemissa olevan demokratian. Merkitseekö tämä nykyisen epämääräisen tasapainotilan säilymistä, vai onko sen seurauksena oleva uusi hirvittävä maailman sota? Joka tapauksessa on tilanne tällä hetkellä varsin vakava.

Maailmanpoliittisen tilanteen jännittyessä ovat ulkopoliittiset kysymykset omassa maassammekin astuneet entistä enemmän etualalle. Pysyen edelleenkin Kansainliitossa ja koettaen noudattaa sen politiikkaa, kuitenkin eräin Kansainliiton pakotemääräyksiä koskevin varauksin, on maamme ulkopoliitikassa pyritty kehittämään hyviä suhteita kaikkien naapurimaiden kanssa. Ulkoministeri Holstin käynti Moskovassa v:n 1937 alkupuolella tarkoitti suhteiden parantamista Neuvostoliiton kanssa. Myöskin käynnissä olevien kauppaneuvottelujen toivotaan kehittävän suhteitamme itäiseen naapurimaahanamme. Valitettavaa vain on, että maassamme on aineksia, jotka esiintyen sopimattomalla tavalla ikäänkuin tahallaan pyrkivät aikaansaamaan epäsovua maamme ja Neuvostoliiton välillä. — Erikoisesti on maamme pyrkinyt kehittämään yhteistyötä Skandinavian maiden kanssa, ilmeten tämä varsin monella tavalla niin virallisessa kuin epävirallisessakin kanssakäymisessä. Työväenliikkeen osuus tämän yhteistyön kehittämisessä on jo aikaisemmin ollut varsin huomattava, mutta viime vuosien aikana on se tullut entistäkin laajemmaksi ja monipuolisemmaksi. Suhteemme Skandinaviaan ovatkin entisestään lujittuneet, olipa kysymyksessä sitten maan virallinen ulkopoliittikka taikka muu Pohjolan maiden keskinäinen yhteistoiminta. Suhteiden kehittymistä yhä läheisemmiksi on varmaan omalta osaltaan edistänyt se, että kaikissa näissä maissa on nyt kansanvaltaiset hallitukset sen jälkeen, kun Suomessakin vuoden 1937 alkupuolella saatiin muodostetuksi laajalle kansanvaltaiselle pohjalle nojautuva hallitus, jossa myös sosialidemokraatit ovat osallisina.

Oman maan yleispoliittisissa oloissa on viime vuosina tapahtunut varsin huomattavaa kehitystä parempaan päin. Vuoden 1936 eduskuntavaaleissa saavuttamamme huomattava vaalivoitto oli omiaan lisäämään puolueemme vaikutusvaltaa. Saavutetun vaalivoiton tärkeimpänä välittömänä tuloksena on pidettävä, että vuosikausia jatkunut taantumuksellisen oikeiston valta-asema alkoi horjua. Vaalivoittonamme tulokseksi voimme jo v. 1936 merkitä m.m., että edelliseltä vaalikaudelta lepäämään äänestetyt taantumuslait saatiin eduskunnassa hylätyiksi, tosin hyvin niukalla ääntenenemmistöllä. Tärkeänä on myös merkittävä, että »isänmaallisen kansanliikkeen» nimellä kulkeva lapualaisuus ei saavuttanut odottamaansa menestystä, vaan päinvastoin voitiin todeta, ettei tällä liikkeellä ole menestystä työväestön keskuudessa, kuten työläispaikkakuntien vaalinelimet selvästi osoittavat.

Valtiolliseen tilanteeseen eivät vaalit ja niissä saavuttamamme voitto kuitenkaan tuoneet täyttä selvyyttä. Neljättä vuotta hallinnut ja loppuaikoinaan yhä taantumuksellisemmaksi muodostunut Kivi-

mäen hallitus saatiin kyllä kukistetuksi, mutta täysin parlamentaariin hallitukseen ei vielääkään päästy, kun silloinen tasavallan presidentti, oikeiston ohjeita noudattaen, eduskunnan kansanvaltaisissa piireissä ilmenneen käsityksen vastaisesti teki mahdottomaksi laajalle pohjalle nojautuvan kansanvaltaisten ryhmien hallituksen muodostamisen kieltämällä sosialidemokraateilta mahdollisuuden osallistua hallituksen muodostamiseen. Seurauksena oli, että maalle edelleen muodostettiin hallitus, jolla sellaisenaan ei ollut eduskunnassa enemmistöä takanaan. — Tässä yhteydessä on syytä mainita, että laajemmalle pohjalle nojautuvan hallituksen muodostaminen ilman tasavallan presidentin väliintuloa ilmeisesti olisi ollut mahdollinen, sillä ne neuvottelut, joita puolueemme taholta syksyllä käytiin m.m. maalaisliiton kanssa yhteisestä ohjelmasta, muodostuivat yleensä myönteisiksi.

Tasavallan presidentin edellä selostettu suhtautuminen eduskunnan kansanvaltaisten piirien pyrkimykseen saada aikaan laajalle pohjalle nojautuva kansanvaltaisten piirien muodostama parlamentaarinen hallitus vaikutti ratkaisevasti siihen, että presidentinvaalitaistelu käytiin alun alkaen juuri kansanvallan ja parlamenttarismin merkeissä. Vaalien tuloksena oli, että presidentti Svinhufvud tuli syrjäytetyksi ja tasavallan presidentiksi valittiin eräs kansanvaltaisten ryhmien ehdokkaista, pankinjohtaja Kyösti Kallio. Kun oli osoittautunut, ettei puolueemme oman ehdokkaan, toveri Väinö Tannerin valitsemiseen ollut edellytyksiä, eikä myöskään edistyspuolueen ehdokkaana ollut presidentti K. J. Ståhlberg saavuttanut ensimmäisessä äänestyksessä riittävän suurta kannatusta, asettui sos.-dem. valitsijamiesryhmä toisessa äänestyksessä kannattamaan maalaisliiton ehdokkaana olleen Kallion valitsemista. Presidentti Kallio saavuttikin tässä ratkaisevassa äänestyksessä huomattavan suuren äänimäärän, 177 ääntä, ent. presidentin P. E. Svinhufvudin saadessa 104 ääntä, jota paitsi Ståhlbergille annettiin vielä 19 ääntä. Kalliolle antoivat äänensä kaikki sosialidemokraattiset ja maalaisliittolaiset valitsijamiehet sekä huomattava osa Ståhlbergin vaaliliitosta valituista valitsijamiehistä. Kansanvaltaisten ryhmien ehdokkaan tultua tällä tavalla valituksi tasavallan presidentiksi laskettiin samalla perustus sille kansanvaltaisten piirien yhteistyölle, joka ilmenee lähemmin kohta presidentin vaihdoksen jälkeen tapahtuneessa, laajalle parlamenttaariselle pohjalle nojautuvan kansanvaltaisen hallituksen muodostamisessa.

Olisi ollut luonnollista, että uusi kansanvaltaisiin puolueisiin nojautuva hallitus olisi muodostettu sosialidemokraattisen puolueen johdolla. Tälle kannalle asettui myöskin puolueuuvoston kokous, joka käsitteli asiaa kokouksessaan 7 päivänä maaliskuuta 1937, antaen

kuitenkin puoluetoimikunnalle ja sos.-dem. eduskuntaryhmälle valtuudet muunlaisenkin ratkaisun hyväksymiseen, mikäli omaa miestä ei saada hallituksen johtoon. Maalaisliiton taholta pidettiin kuitenkin yhteisen hallituksen muodostamisen edellytyksenä, että pääministeriksi saataisiin joku porvarilliseen keskustaan lukeutuva henkilö. Hallituksen muodostaminen jäikin sitten pääjohtaja A. K. Cajanderin tehtäväksi ja tuli siihen kuulumaan viisi sosialidemokraattia, viisi maalaisliittolaista sekä pääministerin ohella yksi edistysmielinen, jota paitsi oikeusministerin paikalle nimitettiin n.s. puolueeton ammattiministeri. Puolueemme edustus jäi hallituksessa pienemmäksi kuin voimasuhteet eduskunnassa ja edellisenä vuonna vaaleissa saavuttamamme menestys olisi edellyttänyt. Kun hallitusohjelmasta kuitenkin oli päästy yksimielisyyteen sekä maalaisliiton että edistyksen kanssa ennakolta ja kun toisaalta pidettiin välttämättömänä saada aikaan kansanvaltainen parlamenttaarinen hallitus, puoluetoimikunta ja sos.-dem. eduskuntaryhmä yksimielisesti, puolueuuevostolta saamiensa ohjeiden ja valtuuksien nojalla, päättivät osallistua näillä edellytyksillä hallitukseen. Puolueemme edustajina hallitukseen tulivat Väinö Tanner valtiovarainministerinä, Väinö Voionmaa kauppaministerinä, Hannes Ryömä kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerinä, Väinö V. Salovaara kulkulaitosten ja yleisten töiden apulaismministerinä ja J. W. Keto sosiaaliministerinä. Näistä kuitenkin Keto ja Ryömä sairauden vuoksi joutuivat jättämään paikkansa, edellinen jo v:n 1937 lopulla ja jälkimmäinen viime vuonna. Kedon tilalle hallitukseen sosiaaliministeriksi nimitettiin K.-A. Fagerholm ja Ryömän tilalle Salovaara. Apulaiskulkulaitosministerin paikalle ei tällöin katsottu tarpeelliseksi nimittää uutta henkilöä, mutta sen sijaan nimitettiin O. Reinikainen apulaissosiaaliministeriksi.

»Työläis-talonpoikaisen» hallituksen muodostamista pidettiin monelakin taholla aluksi kokeiluna. Puolueemmekin keskuudessa epäiltiin yhteistyön mahdollisuuksia, sillä olivathan molemmat suuret hallituspuolueet aikaisemmin monissa kysymyksissä kulkeneet eri linjoilla, vaikka näitä molempia yhdisti yksi suuri yhteinen asia, kansanvallan puolustus ja sen edelleen lujittaminen. Tälle vankalle perustalle hallituksen politiikka on rakentunut ja yhteistyö hallituksessa on sujunut paremmin kuin sitä muodostettaessa uskallettiin ajatella mahdolliseksi.

Kansanvallan lujittaminen on muodostunut hallituksen tärkeimmäksi tehtäväksi, ja siinä hallitus epäilemättä on ainakin osaksi onnistunut. Valtiollinen ilmapiiri on puhdistunut ja kehitys kulkenut oikeaan kansanvaltaiseen suuntaan koko yhteiskunnallisessa elämässämme Oikeiston vaikutus maan julkisessa elämässä on tänä aikana melkoi-

sesti vähentynyt samalla kuin sen äärimmäisin siipi, »isänmaallisen kansanliikkeen» nimellä esiintynyt lapuanliike on tuntuvasti taantunut. Viime vuoden lopulla ryhtyi hallitus toimenpiteisiin ikl:n lakkauttamiseksi, mutta ovat ne vielä kesken. Helsingin raastuvanoikeuden päätös, jolla se kieltäytyi vahvistamasta sisäasiainministeriön väliaikaisen lakkauttamiskiellon, aiheutti ikl:n keskuudessa aluksi suurta riemua. Sen avulla sanottu liike yritti saada uutta tuulta purjeisiinsa siinä kuitenkaan onnistumatta. Raastuvanoikeuden mainittu päätös, joka tehtiin äänestyksen jälkeen, on herättänyt laajoissa kansanvaltaisissa piireissä oikeutettua oikeuslaitoksemme arvostelua.

Kansanvaltaisen hallituspolitiikan eräänä tärkeimpänä saavutuksena on pidettävä sitä, että takavuosina niin halveksittu ja samalla niin hyljeksitty työväenluokka tuntee nyt asemansa helpommaksi ja ennenkaikkea sille on avautunut aikaisempaa suuremmat mahdollisuudet omakohtaiseen toimintaan asemansa kohottamiseksi ja parantamiseksi, mitä työväenluokka ammatillisten järjestöjensä kautta myös on menestyksellisesti käyttänyt hyväkseen. Hallituksen politiikan suuntaa luonnehtivat edelleen ne yhteiskunnalliset uudistukset, jotka kuluneena vuonna on saatu päätökseen, samoin kuin verotuspolitiikassa ilmennyt pyrkimys välillisten verojen alentamiseen, niin vaatimattomia kuin toimenpiteet tässä suhteessa itseasiassa ovatkin. Kun hallitus myöskin työväestön palkkauskysymyksessä on omaksunut myönteisen kannan palkkojen korottamiseen ja samalla ryhtynyt toimenpiteisiin toisaalta työttömyyden torjumiseksi välittömästi sekä toisaalta varojen varaamiseksi huonojen aikojen varalle, on tämäkin osaltaan ollut omiaan lisäämään työväestössä luottamusta hallitusta kohtaan. Työväestön laajojen joukkojen keskuudessa oltaneenkin jotakuinkin yleisesti tyytyväisiä nykyiseen hallitukseen. Kun myöskin muissa kansanvaltaisissa piireissä vallinneen samanlainen käsitys, näyttäisivät edellytykset nykyisen hallituksen toiminnan jatkumiselle edelleenkin olevan olemassa.

Puolueemme toiminta on kertomuskauden kuluessa monella tavalla vilkastunut. Jäsenmäärä on lisääntynyt, kuten puolueilastosta lähemmin selviää. Kun niin puolueemme kuin järjestöjemmekin taloudellinen asema on samanaikaisesti vahvistunut, on myöskin valistus-työtä voitu harjoittaa enemmän kuin aikaisemmin. Täten on esim. pohjois-Suomessa, missä sosialidemokraattinen järjestötoiminta on tunnetuista syistä kauan aikaa ollut perin heikkoa, voitu perustaa huomattava määrä uusia järjestöjä ja yleensä tehdä sosialidemokraattista työväenliikettä tunnetuksi. Pohjois-Suomessa harjoitettavaan

valistustyöhön on puoluetoimikunta, samoin kuin erinäiset muutkin työväenkeskusjärjestöt, kiinnittäneet suurta huomiota. Puolueen voimistumisen ohella ovat muutkin työväenliikkeen haarat kuluneena kolmivuotiskautena kehittyneet. Niinpä esim. ammattiyhdistysliike on tänä aikana suuresti vahvistunut ja siten paremmin kuin aikaisemmin voinut vaikuttaa työväestön taloudellisen aseman kohottamisen hyväksi.

Puolueemme ja työväenliikkeen yleisen voimistumisen tulokseksi on lähinnä merkittävä se, että työväenluokan vaikutusvalta maassamme on kertomuskauden aikana lisääntynyt, mistä yhtenä ja kaikkein näkyvimpänä osoituksena on nykyinen kansanvaltainen suuntaus maan valtiollisessa elämässä. Tosin kaikkia taantumuskauden vaurioita ei vielä ole saatu korjatuksi — niinpä esim. punaisten lippujen käyttö on edelleen kielletty, mainitaksemme vain tämän esimerkkinä — mutta yleensä on valtiollisen elämän kehitys kulkenut suotuisaan suuntaan. Tärkeintä on, että työväenluokalla on vapaus toimia järjestöissään ja niiden kautta asemansa kaikinpuolisen kohottamisen hyväksi. Taantumuskaudelle luonteenomainen epätoivo on työväestön keskuudesta hävinnyt ja työväenluokan itseluottamus palannut sen jälkeen, kun se on saattanut todeta, ettei sitä voida enää kohdella ikäänkuin toisen luokan kansalaisina, kuten tapahtui vielä kertomuskauden alkuaikoina. Kun lisäksi puolueemme keskuudessa on varsinkin kaikissa suurissa asioissa vallinnut harvinaisen suuri yksimielisyys, voinemme todeta kuluneen toimintakauden muodostuneen puolueelle ja työväenliikkeelle yleensä menestykselliseksi.

Seuraavassa selostetaan yksityiskohtaisemmin muutamia kertomuskauden kuluessa esiintyneitä tärkeimpiä kysymyksiä ja puolue-toimikunnan toimenpiteitä tänä aikana.

V. 1936 eduskuntavaalit.

Eduskuntavaalien valmisteluihin Ptk. ryhtyi jo aikaisin kevättäl-vella. Kokouksessaan 4. 1. —36 Ptk. asetti komitean laatimaan yksityiskohtaista vaalitoimintasuunnitelmaa ja valitsi komitean jäseniksi K. Harvalan, Väinö V. Salovaaran, Emil Sallilan ja E. K. Louhikon. Komitean ehdotuksesta Ptk. hyväksyi 10. 1. —36 erikoisen vaalitoimintasuunnitelman ja asetti erikoisen vaalikeskuksen, jonka tehtäviin kuului Ptk:n hyväksymän suunnitelman pohjalla ryhtyä yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin vaalivalistustyön hyväksi. Vaalikeskukseen kuuluivat: Emil Sallila, puheenjohtajana, E. K. Louhikko, Sulo Manninen, E. Kaukinen, Atte Pohjanmaa, Pekka Lönngrén ja Martta Salmela-Järvinen. Vaalikeskuksen sihteerinä toimi V. Kohonen.

Vaalivalistustyön alkajaisiksi jo helmikuussa julkaistiin puoluelehdissä Ptk:n julistus: »Vaalivalmistelumme ripeästi käyntiin!» Julistuksessa annettua kehoitusta noudatettiinkin ja vaalivalmistelut yleensäkin suoritettiin yhteistoiminnassa piiri- ja perusjärjestöjen kanssa. Vaalikirjasia ja -lehtiä, joista useat olivat kaksivärisiä, julkaistiin enemmän kuin koskaan ennen. Vaalijulisteita valmistettiin kaksi kappaletta, joista toinen oli maaseutua ja toinen kaupunkia ja teollisuuskeskuksia varten. Molemmista julisteista otettiin myöskin ruotsinkieliset painokset. Vaalikirjasten ja -julisteiden yhteinen painosmäärä kohosi huomattavasti yli 1,000,000 kappaleen.

Suullinen vaalivalistustyö oli myöskin tehokasta. Erikaisia vaalipuhujia ei puolue tällä kertaa palkannut, mutta puolueen kansanedustajaehdokkaat sitävastoin olivat koko vaalitaistelun ajan ahkerasti puhujamatkoilla, minkä lisäksi eri piirijärjestöillä oli palveluksessaan vaalijärjestäjiä ja puhujia, joiden palkkaamiseen Ptk. eräissä tapauksissa osallistui. Myöskin eri keskusjärjestöjen toimitsijat antoivat apuaan vaalivalistustoiminnalle. Puolueemme äänimäärä nousi n. 40,000:11a, ollen kokonaisuäänimäärä 452,033. Edustajapaikkojamme määrä nousi 78:sta 83:een.

Voitollisen vaalitaistelun jälkeen Ptk. antoi julistuksen, jossa se kiitti kaikkia niitä henkilöitä, jotka olivat myötävaikuttaneet vaalien tuloksiin, ja kehoitti työväestöä ponnistamaan voimansa myöskin kunnallis- ja presidentin valitsijamiesvaaleissa.

Kunnallisvaalit.

Kunnallisvaalit suoritettiin joulukuun 4 ja 5 päivinä 1936. Vaalivalmisteluihin ryhdyttiin jo ajoissa. Kun aikaisempi kokemus osoitti, että vaaliasiakirjat on paras painattaa puoluetoimiston toimesta, jotta välttyttäisiin sekaannuksilta ja väärinkäsityksiltä, niin asiakirjat valmistettiin tälläkin kertaa puoluetoimiston myötävaikutuksella sekä annettiin puoluelehdissä ohjeita niiden täyttämisestä.

Jotta yaaliagitatio saataisiin mahdollisimman tehokkaaksi, järjestettiin piiritoimikuntien myötävaikutuksella ja avustuksella eri puolilla maata sos.-dem. kunnallismiesten neuvottelutilaisuuksia, joissa puoluetoimiston toimihenkilöt ja muut kunnallisiin kysymyksiin perehtyneet asiantuntijat esiintyivät alustajina. Kaikkiaan järjestettiin tällaisia tilaisuuksia 16 paikkakunnalla. Kysymysten alustajina olivat: Janatuinen 11:ssä, Aaltonen, Keto ja O. Marttila 2:ssa sekä K. Siimes ja J. Vuorinen 1:ssä kokouksessa. Kahdella paikkakunnalla on ollut useampia alustajia puolueen puolesta.

Kunnallisvaalien edellä kustannettiin puoluetoimiston toimesta

lentokirjanen »Mistä kunnallisvaaleissa on kysymys?», josta kirjasesta otettiin 200,000 kappaleen suomenkielinen ja 12,500 kappaleen ruotsinkielinen painos. Niinikään valmistettiin vaalijuliste »Hyvinvointia kaikille! Äänestä sosialidemokraatteja!» Julisteen suomenkielinen painos oli 33,000 kappaletta ja ruotsinkielinen 7,000 kappaletta. Lisäksi painatettiin valitsijoille vaalikirjettä 200,000 kpl. Edellä olevien lisäksi julkaistiin puoluelehdissä ohjeita vaalitoiminnasta. TST:n välityksellä lähetettiin puoluelehdille kunnallispoliittisia kirjoituksia ja yleensäkin kunnallisvaaliaineistoa. Sanomalehtiagitatiosta huolehti TST, kuten se oli tehnyt eduskuntavaalienkin edellä.

Kunnallisvaalien tuloksia on pidettävä tyydyttävänä. Kaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa vaalien tulokset osittain ylittivätkin ennakkolaskelmat, mutta maaseudulla, lukuunottamatta Pohjois-suomea, tulokset olivat heikommät. Saatujen tietojen mukaan sos.-dem. valtuutettujen lukumäärä nousi n. 200:11a, ollen heitä tällä hetkellä n. 1,380. Sos.-dem. enemmistöisten kuntien lukumäärä aleni muutamalla, mutta myöskin puhtaasti »valkoisten» kuntien lukumäärä väheni. Varsin monessa Pohjois-Suomen kunnassa työväestöllä oli nyt ehdokaslistansa ensimmäisen kerran vuoden 1930 jälkeen, sillä mainitun vuoden kunnallisvaalivalmisteluissa, samoin kuin myöskin v. 1933, sosialidemokraattiset ehdokaslistat hylättiin melkein kaikissa Pohjois-Suomen kunnissa. Monilla tällaisilla paikkakunnilla vaalinnostus työväestön keskuudessa olikin nyt korkealla ja esim. Kemn kaupungissa saatiin sosialidemokraattinen enemmistö valtuustoon.

Sos.-dem. ehdokaslistojen hylkäämisiä ei nyt enää sanottavammin tapahtunut. Muutamissa kunnissa keskuslautakunnat hylkäsivät eräitä meikäläisiä ehdokaslistoja, mutta hylkäämisien syynä oli vaaliasiakirj ojen puutteellisuus.

Presidentin valitsijamiesvaalit.

Vaikka presidentin valitsijamiesvaalit suoritettiin vasta tammi-kuun 15—16 päivinä 1937, niin vaalivalmistelu oli jo suoritettava vuoden 1936 aikana. Kokouksessaan 7. 11. —36 Ptk. käsitteli suhtautumista lähestyviin presidentin valitsijamies vaaleihin sekä oman presidenttiehdakkaan nimeämistä. Keskustelun jälkeen Ptk. päätti ehdottaa 8. 11. —36 kokoontuvalle Puolueneuvostolle, että puolue nimeäisi oman presidenttiehdokkaansa ja että presidenttiehdokkaaksi asetettaisiin Väinö Tanner. Ptk:n jäsen Wiik oli sitä mieltä, ettei omaa ehdokasta olisi nimettävä. Puolueneuvosto hyväksyi Ptkrn ehdotuksen ja tässä mielessä ryhdyttiinkin vaalivalmisteluihin.

Vaaleja varten valmistettiin kaksivärinen juliste: »Väinö Tanner

presidentiksi. Äänestä sosialidemokraatteja!» Asian ollessa esillä Ptk:n kokouksessa 18. 11. —36 Wiik ilmoitti eriyvänä mielipiteenään, että julisteeseen olisi ollut otettava vain jokin yleispyrkimys eikä presidenttiehdokkaan nimeä. Julisteesta otettiin 45,000 kpl:n suomenkielinen ja 5,000 kpl:n ruotsinkielinen painos. Vaalikirjasia valmistettiin 2: »Kuka tasavallan presidentiksi?» ja »Ratkaisun avain on kädessäsi». Edellisestä, joka oli 16-sivuinen, otettiin 250,000 kpl:n suomenkielinen ja 15,000 kpl:n ruotsinkielinen painos sekä jälkimmäisestä 125,000 kpl:n suomenkielinen painos.

Suuria vaalijuhlia järjestettiin Ptk:n aloitteesta 56 paikkakunnalla ja Helsingissä järjestettiin suurjuhla Messuhallissa 13. 1.—37. Kaikki tilaisuudet onnistuivat hyvin. Uudenvuodentervehdyksessään Ptk. kiinnitti valitsijain huomiota presidentin valitsijamiesvaaleihin.

Vaalien tulos ei ollut aivan niin hyvä kuten ennakolta oli odotettu. Puolueemme saavuttama äänimäärä oli kyllä n. 87,000 ääntä suurempi kuin edellisissä valitsijamiesvaaleissa v. 1931, mutta n. 113,000 ääntä pienempi kuin kesällä suoritetuissa eduskuntavaaleissa. Uusia valitsijamiespaikkoja voittiin 5, joten valitsijamiesten määrä nousi 95:een. Puolueella oli sikäli huonoa, onnea valitsijamiesvaaleissa, että huomattavasta äänimäärän noususta huolimatta uusia paikkoja voittiin varsin vähän, kun sensijaan iki, jonka äänimäärä oli suunnilleen sama kuin oman puolueemme äänimäärän kasvu, sai tuolla äänimäärällä 16 valitsijamiestä.

Presidentin vaali.

Heti valitsijamiesvaalien jälkeen Ptk. otti harkittavaksi syntyneen tilanteen ja ne eri mahdollisuudet, jotka presidentin vaalissa saattoivat tulla kysymykseen. Tällöin tultiin siihen tulokseen, että puolueemme päätehtävänä oli silloisissa olosuhteissa presidentti Svinhufvudin syrjäyttäminen. Jotta olisi välttytty yllätyksiltä, oli jo hyvissä ajoin ennakolta asetettava yhteyteen toisten kansanvaltaisten ryhmien kanssa, minkä vuoksi Ptk. valitsi kolme neuvottelijaa tähän tehtävään.

Kun presidentin valitsijamiehet kokoontuivat Helsinkiin jo 13 päivänä helmikuuta, Ptk. kutsui meikäläiset valitsijamiehet yhteiseen kokoukseen, joka sitten pidettiin sanottuna päivänä.

Helmikuun 12. päivänä puoluesihteerin selosti Ptk:n kokouksessa niitä neuvotteluja, joita oli käyty presidentin vaalista erinäisten kansanvaltaisten ryhmien edustajain kanssa. Näissä neuvotteluissa oli käynyt selville, että puolueemme omalla ehdokkaalla ei ollut mahdollisuuksia tulla valituksi. Tällöin tuli lähinnä kysymykseen Ståhlberg

tai, ellei häntä saatu valituksi, Kallio. Jotta Ståhlberg olisi saatu valituksi, olisi ruotsalaisen oikeiston ääniä tarvittu 18, joten vain 7 valitsijamiestä mainitusta ryhmästä olisi saanut äänestää Svinhufvudia. Tämän vuoksi Ptk. päätti, että ryhmä äänestää ensimmäisessä äänestyksessä Ståhlbergia, ilmoittaen ennakolta ruotsalaisille, että heillä on tällöin tilaisuus saada hänet valituksi, mutta, ellei Ståhlberg tule valituksi, ryhmä äänestää toisessa äänestyksessä Kalliota. Tämän Ptk:n omaksuman kannan mukaisesti sitten vaalissa meneteltiinkin ja tuloksena oli, että presidentiksi valittiin Kyösti Kallio.

Hallituskysymys.

Kun eduskuntavaaleissa tapahtui eduskunnan kokoonpanossa huomattavia muutoksia ja kun näytti ilmeiseltä, että Kivimäen hallitus tuskin enää saattoi jäädä paikalleen, Ptk. käsitteli 3. 8. —36 hallituskysymystä, jolloin Ptk. päätti, että asiassa oli ryhdyttävä neuvotteluihin maalaisliiton, ruotsalaisten ja edistysmielisten kanssa sekä ilmoitettava niille, että puolueemme odotti hallitusvaihdosta ja oli myös valmis ottamaan hallitusvastuun, jos sen esittämän hallitusohjelman taakse saatiin eduskunnan enemmistö. Neuvottelijoiksi valittiin A. Aaltonen ja V. Tanner. Asiaa käsiteltiin uudelleen 9. 9. —36, jolloin todettiin, että neuvottelut oli aloitettu, mutta kuitenkin vasta alkuasteella. Ptk. päätti, että neuvotteluja oli edelleen jatkettava sekä valitsi neuvottelijaksi Aaltosen ja Tannerin lisäksi M. Pekkalan. Eduskuntaryhmälle lähetettiin kirjelmä, jossa selostettiin Ptk:n toimenpiteitä asiassa sekä kehoitettiin sitä jatkamaan toimenpiteitä hallituskysymyksen ratkaisemiseksi kansanvaltaisella, parlamentaarisella pohjalla. Asia kehittyikin sitten siihen, että yhteinen pohja jo löydettiin, mutta silloisen presidentin tunnetun kannanoton vuoksi ei uuden hallituksen muodostaminen vielä onnistunut.

Kohta presidentin vaalin tapahduttua astui uudelleen päiväjärjestyksen hallituskysymys. Maalaisliiton kanssa aikaisemmin käytyjen neuvottelujen pohjalla Ptk. käsitteli asiaa kokouksessaan 6. päivänä maaliskuuta 1937 ja päätti silloin hyväksyä Puolueneuvostolle esitetävän päätöslauselmaehdotuksen asiasta. Seuraavana päivänä pidetyssä Ptk:n kokouksessa tästä kysymyksestä laaditut ponnet lopullisesti tarkistettiin. Maaliskuun 7. päivänä pidetyssä Puolueneuvoston kokouksessa käsiteltiin asiaa Ptk:n ehdotuksen pohjalla, jolloin Puolueneuvosto yksimielisesti hyväksyi Ptk:n esittämät ponsilauselmaehdotukset, päättäen samalla, että Väinö Tannerin kokouksessa esittämässä alustuksessa esitetty hallitusohjelman pääpiirteet oli otettava jatkettavien hallitusneuvottelujen pohjaksi.

Uusi, kansanvaltaisiin ryhmiin nojautuva hallitus muodostettiinkin sitten 12. päivänä maaliskuuta pääasiassa sen. ohjelman pohjalla, gosta käydyissä neuvotteluissa oli sovittu maalaisliiton kanssa.

Puolueen valistustyö.

Vuoden 1936 aikana sattui useita sellaisia tapauksia, jotka määräsivät puolueen valistustyön tehtävät ja laadun. Sellaisia olivat keväällä pidetty puoluekokous, heinäkuussa suoritettut eduskuntavaalit, joulukuun alussa kunnallisvaalit ja valmistautuminen vuoden 1937 tammi-kuun puolivälissä suoritettaviin presidentin valitsijamiesvaaleihin.

Puolueen valistustyöstä Ptk. oli laatinut puoluekokoukselle alustuksen, jossa huomautettiin aluksi, että aikaisemmissa puoluekokouksissa hyväksytyt suuntaviivat pitävät edelleenkin paikkansa, joten niitä ei tässä yhteydessä ole syytä toistaa. Kun taloudellinenkin tilanne, huomautettiin alustuksessa, on parantunut, niin se avaa valistustyölle uusia mahdollisuuksia, joten vaalivuoden ohimentyä voidaan parantaa välineitä, lisätä järjestöille lähetettävää aineistoa ja ehkä lisätä myöskin valistustyötä suorittavaa henkilökuntaa. Alustuksessa erikoisesti alleviivattiin järjestölehden perustamisen tarpeellisuutta, jonka lehden julkaisemisesta puolueen kasvatustoimikunta oli tehnyt Ptk:lie ehdotuksen.

Puoluekokous hyväksyi Ptk:n ehdotuksen ja yhtyi niihin perusteluihin, joiden pohjalla puolueen valistustyötä olisi lähiaikoina hoidettava. Puoluekokous korosti erikoisesti sitä seikkaa, että valistustyövälineistöä olisi parannettava ja kehitettävä. Myöskin ajatusta järjestölehden perustamisesta puoluekokous piti oikeaan osuneena.

Keväällä 1937 Puolueneuvosto hyväksyi valistustyösuunnitelman, johon m.m. sisältyi erikoinen *valistusviikko*, mikä sittemmin vuoden loppupuolella järjestettiin kaikissa piireissä. Viikko onnistui kauttaaltaan tyydyttävästi, jopa toisin paikoin erittäin hyvin. Tätä valistusviikkoa varten Ptk. julkaisi erikoisen lentolehtisen **100,000** kpheen painoksena. Sitä paitsi hankittiin 2 julistetta, joista toisessa tehostettiin järjestäytymisen merkitystä ja toisessa sos.-dem. lehdistön levittämistä. Sen lisäksi lähetettiin järjestöille niiden pyynnöstä erinäistä muutakin aineistoa.

Edellämainitun valistustyösuunnitelman ja Ptk:n päätöksen perusteella järjestettiin Helsinkiin 21—30. 11. --37 väliseksi ajaksi koko maata käsittävät *toimitsijakurssit*, joilla oli osanottajia 54. Näiden kurssien erikoistarkoituksena oli kasvattaa puolueemme perusjärjestöille pystyviä toimihenkilöitä ja ne onnistuivatkin hyvin. Suunnitelman mukaisesti järjestettiin v. 1937 ja 1938 eri piireissä myös n.s.

neuvottelupäiviä, joihin Ptk. osallistui lähettämällä niille joitakin henkilöitä alustamaan erinäisiä kysymyksiä. Päivät onnistuivat hyvin.

Vuosien 1937—38 aikana on Ptk. myöntänyt kaikkiaan 10 piiri-sihteerille Ruotsiin tehtyä *opintomatkaa* varten apurahan.

»*Järjestötyö-lehti*. — Puoluekokouspäätöksen mukaisesti Ptk. suunnitteli erikoisen järjestölehden julkaisemista. Kokouksessaan 18. 11. —36 Ptk. päätti, että tällaista lehteä on ryhdyttävä julkaisemaan ja hyväksyi lehden nimeksi »*Järjestötyö*». Lehden päätoimittajana on Ptk:n päätöksen mukaisesti puoluesihteeri Aleksi Aaltonen ja toimitussihteerinä järjestösihteeri Kalle Lehmus. »*Järjestötyö*» suunniteltiin ilmestyväksi 8 kertaa vuodessa 16—20 sivuisena. Ensimmäinen numero ilmestyi tammikuun alkupuolella v. 1937 ja on lehteä sittemmin säännöllisesti julkaistu.

Kasvatustoimikunta. — Toimikuntaan kuuluivat vuoden 1936 aikana E. Sallila puheenjohtajana ja hänen kuoltuaan A. Aaltonen sekä muina jäseninä A. Hautamäki, S.-K. Kilpi, Y. A. Saarinen, Sulo Manninen, Martta Salmela-Järvinen, E. K. Louhikko ja vuoden alkupuolella J. V. Kostiainen. Vuodesta 1937 lähtien on toimikunnan puheenjohtajana toiminut K. Lehmus sekä sihteerinä S.-K. Kilpi ja muina jäseninä E. K. Louhikko, Martta Salmela-Järvinen, Sulo Manninen, Y. A. Saarinen ja Onni Haini. Kaikkiaan on toimikunta kertomuskauden aikana kokoontunut noin 60 kertaa. Käsitellyistä asioista mainittakoon elokuvatoiminnan kehittämistä koskevat kysymykset, työväen laulukirjan uusiminen, työväen lauluja esittävien gramofonilevyjen hankkiminen, työväen matkailua koskevat asiat, puolueen kursseja ja piirien neuvottelupäiviä koskevat sekä lukuisat juokseviin tehtäviin kuuluvat kysymykset.

Elokuva valistustyömme palveluksessa. — Kirjallisen ja suullisen valistustoiminnan ohella Ptk. on kiinnittänyt erikoista huomiota myös elokuvan käytäntöönottamiseen valistustyömme palveluksessa. Kokouksessaan 10.1. —38 Ptk. päätti edellisenä vuonna asettamansa filmikomitean ehdotuksesta julistaa kilpailun vähintään 120 m:n pituisen äänifilmin scenarion hankkimiseksi filmin valmistamiseksi puolueen propagandatyössä käytettäväksi sekä valitsi kilpailulautakunnan jäseniksi Y. Kallisen, Y. Pulkkilan ja A. Aaltosen. Ptk:n kokouksessa 2.5. todettiin, että palkinnot olivat jakaantuneet seuraavasti: I palkinto 4,000 mk Onni Haini kirjoituksesta »*Valveutuminen*», II palkinto 2,500 mk Edvin Meling kirjoituksesta »*Elämä ihmiselle*», III palkinto 1,500 mk Martta Salmela-Järvinen kirjoituksesta »*Oman onnensa seppä*» ja IV palkinto 1,500 mk kirjoituksesta »*Tarina montunkaivajasta*».

Ensimmäisen palkinnon saaneen käsikirjoituksen perusteella val-

mistettiin sittemmin puolueen ensimmäinen äänielokuva. Sitä paitsi valmistettiin myös käsikirjoituksen »Elämä ihmiselle» pohjalla lyhyempi äänielokuva. Myöskin Helsingin työväen vapunvietto ja pohjoismaiset kansanvallan päivät Turussa kesällä 1938 on puolueen toimesta filmattu.

Puolueemme valistustyössä oli näin astuttu ratkaisevasti kehittämään kapeanauhaista äänielokuvaa, joka ulkomailla on jo valistus- ja opetustyössä aivan yleisesti käytännössä. Useat piiritoimikunnatkin ovat jo päättäneet hankkia puoluetöimiston välityksellä käytettäväkseen äänifilmin esityskoneen ja kun Ptk. on hankkinut itselleen 2 tällaista konetta, voidaan niitä käyttää sellaisten piirien alueilla, joiden varat eivät vielä salli oman koneen hankkimista.

Suullinen valistustyö. — Suulliseen valistustyöhön on kiinnitetty myös runsaasti huomiota. Puoluetöimiston toimihenkilöt ovat käyneet eri puolilla maatamme sekä luento- että puhujamatkoilla. Puolueen yleisluennoitsija Otto Toivonen on myös, varsinkin eduskuntatyön lomassa, kiertänyt eri piireissä. Erikoista huomiota on Ptk. kiinnittänyt Pohjolassa suoritettavaan valistustyöhön. Sitä varten kiinnitettiin vuoden 1937 alussa puolueen järjestäjäksi Martti Peltonen, joka jatkoi toimintaansa myös koko seuraavan vuoden ajan. Tuloksia hänen matkoistaan onkin jo alkanut näkyä. Puoluetöimikunnan jäsenet ovat myös runsaasti käyneet eri tilaisuuksissa puhumassa.

Kunnallinen valistustoiminta. — Vuoden 1936 puoluekokouksen toivomusta noudattaen, Ptk. 3. 8. —36 asetti erikoisen kunnallisasiaini jaoston, jonka tehtävänä tuli olemaan kunnallisten asiain hoidon neuvonta ja sosialidemokraattisen kunnallispolitiikan ohjaaminen. Jaoston jäseniksi valittiin J. W. Keto, Väinö V. Salovaara, Jalmari Vuorinen, Otto Marttila ja Kaarlo Siimes sekä sihteeriksi J. E. Janatuinen. Jaoston työvaliokuntaan ovat kuuluneet Keto puheenjohtajana sekä muina jäseninä Salovaara ja Siimes, Janatuisen toimiessa sihteerinä. K. Siimeksen kuoltua valittiin hänen tilalleen v. 1937 A. Lehtonen, joka samalla tuli työvaliokunnan jäseneksi.

Kunnalliseen valistustoimintaan on tämän kertomuskauden aikana pyritty kiinnittämään entistä suurempaa huomiota.

Vuoden 1936 kunnallisvaalien edellä jaosto ja sen työvaliokunta suunnittelivat vaalitoimintaa, lentolehtisten sisältöä, vaalijulistetta, julistusta y.m. ja kaikille kunnallisjärjestöille lähetettiin painettu kiertokirje, jossa selostettiin virallisia vaalivalmisteluja ja puolueen vaalitoimintasuunnitelmia.

Vuoden 1937 aikana tämä toimintamuoto jäi olosuhteiden pakosta verraten heikoksi, kun kunnallisasiain jaoston puheenjohtaja J. W.

Keto tuli nimitetyksi sosiaaliministeriksi ja jaoston sihteeriksi J. E. Janatuinen joutui väliaikaisesti Kedon sijaisena hoitamaan hänen kaupunginjohtajan virkaansa. Kun Keto kuitenkin marraskuun puolivälissä jälleen palasi vakinaiseen toimeensa, saattoi myös Janatuinen ryhtyä hoitamaan tehtäviään puoluetoimistossa. Maaliskuun alusta 1938 kiinnitettiin puolueen palvelukseen Toivo Aaltonen erikoisesti silmälläpitäen paikallisen, kunnallisen toiminnan neuvontaa ja opastamista, minkä lisäksi kiinnitettiin huomiota myös kirjalliseen valistustyöhön.

Vuoden 1938 aikana järjestettiin eri puolille maata piiritoimikuntien ja sos.-dem. valtuustoryhmien myötävaikutuksella kunnallismiesten neuvottelukokouksia ja luentotilaisuuksia kaikkiaan 52 kunnassa. Maalaiskuntien sos.-dem. valtuustoryhmille laadittiin lyhyet menettelytapaohjeet, jossa kiinnitettiin huomiota erinäisiin kunnallista toimintaa koskeviin tärkeimpiin seikkoihin. Myös »Järjestötyössä» ja puoluelehdissä on julkaistu kunnallista toimintaa käsitteleviä kirjoituksia. Valtuustoryhmille on lähetetty kyselykaavake erinäisten, jaoston työskentelylle tärkeitten tietojen hankkimiseksi.

Puolueen julkaisutoiminta ja arpajaiset. — Puolueemme keskuudessa oli jo kauan aikaa oltu tyytymättömiä siitä, että työväen kirjallisuuden kustannustoiminta oli jäänyt verraten vähäiseksi. Sen vuoksi on Ptk. kiinnittänyt huomiota myös tähän seikkaan ja asettanut toimikunnan valmistelemaan suunnitelmaa tämän kustannustoiminnan vilkastuttamiseksi.

Paitsi tavanmukaisia puolueen kevät- ja syysjulkaisuja on tämän kolmivuotiskauden aikana Ptk:n toimesta julkaistu Eero A. Vuoren kirjoittama ja talouspoliittisen neuvottelukunnan tarkastama kirjallinen »Parempia aikoja kohti», mikä ilmestyi viime puoluekokouksen edellä. Vuoden 1938 puolivälissä julkaistiin toinen, kokonaan uudistettu ja täydennetty painos »Työväen Kunnallisopista».

Ptk. on myös päättänyt julkaista E. A. Vuoren puolueen toimitsijakursseilla pitämät luennot erikoisena kirjasena. Kun E. Pulli vuoden 1937 aikana Ptk:n toimeksiannosta keräsi runsaasti aineistoa asutuskysymyksestä, on Ptk. päättänyt tämän aineiston perusteella julkaista erikoisen kirjasen asutuskysymyksestä sekä antanut Pullin tehtäväksi laatia teoksen käsikirjoituksen. Lisäksi on suunnitteilla af Ursinin elämäkerran kirjoittaminen sekä kirjasten julkaiseminen torpparivapautuksen ja maamme työväenliikkeen alkuvaiheista. Niinikään on ryhdytty toimenpiteisiin Paul Olbergin, Ruotsin työväenliikkeen demokraattista järjestömuotoa koskevan kirjan julkaisemiseksi.

Puolueemme vetoomukset taloudellisen tuen saamiseksi arpajaisten

muodossa, jotka järjestettiin vuosien 1937 ja 1938 aikana, otettiin varsin myötämielisesti vastaan niin järjestöjemme kuin puolueemme yksityistenkin jäsenten taholta. Arpajaisten tulokset näkyvät lähemmin tilikertomuksesta. Voitosta saivat piirit toisen puolen.

Julistukset. —Paitsi tavanmukaisia vappujulistuksia ja uudenvuodentervehdyksiä, on kertomuskauden aikana puoluelehdissä julkaistu useita muitakin julistuksia ja julkilausumia.

V. 1936 puoluekokoukselle Ptk. esitti ehdotuksen julkilausumaksi yleispoliittisesta tilanteesta ja puoluekokouksen hyväksymänä se sitten julkaistiin puoluelehdissä. Uuden Ptk:n toiminnan alkajaisiksi annettiin niinkään julistus. Kun 1. 11. —36 tuli kuluneeksi 30 vuotta yleiseen, yhtäläiseen ja välittömään äänioikeuteen perustuvaan vaalilain voimaantulemisesta, annettiin tapahtuman johdosta myös julkilausuma. Vuoden 1936 tammikuussa annettiin julistus »Työhön rauhan puolesta». Paitsi valistusviikkoa ja muuta valistus-toimintaa koskevia julistuksia, julkaisi Ptk. v. 1937 julkilausumia, joissa kiinnitettiin huomiota myös ulospäin suuntautuviin tapahtumiin. Niinpä kiinnitettiin huomiota yliopiston tunnettuun adressipuuhaan, josta hommasta työväestöä varoitettiin pysymään erillään. Suomen itsenäisyyden 20-vuotispäivän viettämisestä annettiin myös julistus. Samana vuonna annetussa julistuksessa kehoitettiin boikotamaan japanilaisia tavaroita. V. 1938 annettiin yhteisesti eräiden muiden työväen keskusjärjestöjen kanssa vetoamus Tshekkoslovakian jaon ja Espanjan sodan uhrien avustamiseksi.

V. 1939 vaalivalmistelut.

Tammikuun 10. päivänä 1938 Ptk. asetti komitean vuoden 1939 eduskuntavaalien valmistelua varten, valiten sen jäseniksi K. Harvalan, A. Lehtosen, E. A. Vuoren, E. Skogin, Rafael Paasion, Martta Salmela-Järvisen, A. Aaltosen ja K. Lehmuksen. Kun Vuori kieltäytyi, komitean jäsenyydestä, kutsuttiin hänen tilalleen E. K. Louhikko. Komitean tehtäväksi annettiin suunnitella vaaleissa esille otettavia ohjelmakysymyksiä, suunnitella vaalitoiminnan käytännöllistä järjestelyä sekä tehdä näistä asioista ehdotuksia Ptk:lle.

Ptk:n kokouksessa 23. 8. —38 annettiin selostus puolueen vaalikomitean siihenastisista suunnitelmista. Komitea oli tullut siihen tulokseen, että vaalitoimintaa varten oli luotava samantapainen asiamiesverkosto, jollainen Ruotsissa jo aikaisemmin oli otettu käytäntöön. Tämä asiamiesverkosto oli tarkoitettu toimimaan myös vaalien väliaikoina esim. puolueen julkaisujen levittäjänä j.n.e. Asiamiehiä varten painatettiin erikoinen kirjanen, johon otettiin tarpeellisia oh-

jeita toimintaa varten. Vaalitoimitsijain valmentamiseksi järjestettiin loka—marraskuun aikana piirittäisiä, 2 päivää kestäviä kursseja ja niiden ajoista sovittiin piiritoimikuntien kanssa. Lisäksi oli komitea suunnitellut koko maata käsittäviä toimitsijakursseja sekä erinäisiä luentosarjoja, puolueen puhujien käytettäväksi. Vaalikirjasia oli komitea suunnitellut julkaistavaksi pääasiassa kolmesta eri aiheesta ja tultaisiin niissä käsittelemään yhdessä teollisuus- ja palkkatyöläisiä, toisessa maaseudun työväestöä sekä pienviljelijöitä ja kolmannessa erikoisesti naisia koskevia kysymyksiä. Syksyllä pidetylle puolue-neuvoston kokoukselle esitettiin sittemmin alustava vaalivalistus-suunnitelma, minkä neuvosto hyväksyi.

Maanpuolustusta koskevia kysymyksiä.

Armeijan perushankinnat. — Kokouksessaan 18 p. tammikuuta 1938 Ptk. käsitteli tov. O. Peltosen ja O. Hiltusen kirjelmän, joka koski perushankintakomitean työtä. Asian johdosta syntyi Ptk:ssa laaja keskustelu, minkä päätyttyä todettiin Wiikin ehdottaneen, ettei perushankintamenoja olisi nykyisestään lisättävä, mikä ehdotus kuitenkin kannattamattomana raukesi. Sen jälkeen Ptk. päätti lausua komitean meikäläisille jäsenille evästyksenä, että perushankintamenoja on koetettava supistaa niin paljon kuin asiallisilla syillä on mahdollista; että tulo- ja omaisuusveroa olisi korotettava 25 %:lla perushankintamenojen peittämiseksi; että perushankintojen aika saataisiin mahdollisimman pitkäksi; että asiasta säädetään erikoislaila; että suojeluskuntain yhdistämistä armeijaan ei tässä yhteydessä voida ottaa käsiteltäväksi, vaan on tämä kysymys hoidettava talousarvion yhteydessä, sekä, että asetehdot on otettava valtion välittömään hallintaan. Asia joutui sittemmin Puolue-neuvoston käsiteltäväksi, joka 13. 3. —38 Ptk:n esityksestä päätti hyväksyä seuraavan päätöslauselman:

»Puolue-neuvoston kokous, puolue-toimikunnan kantaan yhtyen ja ottaen huomioon nykyisen maailmanpoliittisen tilanteen, jolla on tunnusmerkillistä diktaattorimaiden maailmanrauhaa ja demokratiaa uhkaavat varustelut ja menettelytavat,

pitää tarpeellisena tähänastista suuremmassa määrässä huolehtia maamme puolustuksen tehokkuuden lisäämisestä kuitenkin huomioonottamalla, ettei sillä horjuteta maan taloudellista kantokykyä ja valtion rahallista asemaa eikä vaaranneta yhteiskunnallisten uudistusten toimeenpanoa, sekä

kehoittaa sos.-dem. eduskuntaryhmää tätä silmälläpitäen harkitsemaan laadittua puolustuslaitoksen perushankintaohjelmaa sekä kan-

nattamaan siinä tehdyistä ehdotuksista sellaisia, joita voidaan täysin asiallisilla syillä perustella, minkä lisäksi tähän tarkoitukseen tarvittavat varat olisi vaadittava koottavaksi pääasiassa tulo- ja omaisuusveroa korottamalla.

Samalla puolueuuevosto pitää tarpeellisena huomauttaa, että kun yhteiskunnan varoja käytetään huomattavia määriä puolustuslaitoksen tehostamiseksi, valtiovallan on käytettävissään olevin keinoin jatkuvasti kiinnitettävä huomiota kansanvaltaisen hengen ja ajattelutavan vahvistamiseen puolustuslaitoksen keskuudessa.»

Ahvenanmaan linnoittamiskysymys. — Sen johdosta, että valtio-uuevoston, ulkopoliittisia kysymyksiä käsittelemään asetetun komitean meikäläiset jäsenet J. W. Keto ja Reinh. Svento olivat pyytäneet Ptk:lta evästyksiä, Ptk. käsitteli asiaa kokouksessaan 8. 4. —38. Tällöin kiintyi päähuomio Ahvenanmaan linnoittamista koskevaan kysymykseen, mikä asia myös oli tullut komiteassa esille. Saatuaan kuulla komitean meikäläisten jäsenten selostuksen ja keskusteltuaan laajalti asiasta, Ptk. hyväksyi yksimielisesti seuraavan päätöslauselman:

»Puoluetoimikunta on sitä mieltä, että Ahvenanmaan varustaminen on Suomen puolueettomuuden turvaamisen kannalta tärkeä, mutta katsoo, että ennenkuin asiassa ryhdytään mihinkään toimenpiteisiin, on yhteisymmärryksessä Ruotsin kanssa sovittava niinhyvin asian periaatteellisesta puolesta kuin sen aiheuttamista käytännöllisistä toimenpiteistä sekä tiedusteltava myöskin Venäjän kantaa asiassa.»

Puolueen puolustus- ja ulkopoliittista ohjelmaa tarkistamaan ja asiasta esitystä puoluekokoukselle valmistamaan asetti Ptk. 10. 1 —38 komitean, johon puheenjohtajaksi valittiin J. W. Keto sekä jäseniksi V. Voionmaa, M. Pekkala, J. F. Aalto, Onni Hiltunen ja K. H. Wiik. Näistä sittemmin Voionmaa pyysi vapautusta komitean jäsenyydestä monien muiden tehtäviensä vuoksi. Komitean sihteerinä on toiminut Yrjö Kilpeläinen.

Komitean tehtäväksi annettiin myös harkita K. H. Wiikin Ptkd:lle tekemää ehdotusta, missä muodossa voitaisiin harjoittaa valistustyötä puolustuskysymyksessä. Sitävastoin Ptk. katsoi, ettei Wiikin samassa esityksessä ehdottamien yleisten kansalaiskokouksien järjestämiseen silloinen ajankohta ollut sopiva.

Kurinpito-toimenpiteet.

Puolueessamme oli jo pitkän ajan jouduttu kiinnittämään huomiota erinäisiin epäterveisiin ilmiöihin. Jonkinlaisen vasemmisto-opposition nimellä oli puolueemme sisällä jo vuosikausia pyrkinyt vaikutta-

maan pieni ryhmä, joka oli ottanut työkseen räikeästi ja usein tarkoituksellisen valheellisesti halventaa ja mustata puolueemme demokraattisesti valittua johtoa, eduskuntaryhmää ja puolueemme yksityisiä luottamushenkilöitä sekä samalla myös koko puoluetta, jonka toiminta näin oli tahdottu saattaa huonoon valoon työväestön keskuudessa. Tälle toiminnalle olivat kommunistit, joita johdoltaan saamiensa määräysten mukaisesti on joitakin siellä täällä päässyt pesiytymään järjestöihimmekin puolueellemme vieraissa ja vahingollisissa tarkoituksissa, antaneet tietysti täyden kannatuksensa.

Asiaan oli myös puolueenuevosto kiinnittänyt huomiota. Kokouksissaan 9. 2. —36 ja 7. 3. —37 m.m. oli neuvosto käsitellyt tätä hajoitustoimintaa ja antanut Ptk:lle velvoituksen ja valtuudet seurata sitä tarkoin sekä tarpeen vaatiessa ryhtymään toimenpiteisiin syylisiten kurissapitämiseksi aina puolueesta erottamiseen saakka. Ptk:ssa olivat nämä ilmiöt olleet parin vuoden aikana käsittelyn alaisena, mutta ankarampiin toimenpiteisiin ei kuitenkaan tahdottu ryhtyä, kun odotettiin, että neuvoston antamat varoitukset tehoaisivat. Kun kuitenkin näistä toistuneista varoituksista ei ollut apua, katsoi Ptk. maaliskuussa 1937 pidetyn neuvoston kokouksen jälkeen olevansa velvollinen erinäisten varoitusten ohella myös ryhtymään toimenpiteisiin eräiden jäsenten puolueesta erottamiseksi. Mainittuun neuvoston päätökseen nojautuen ja hankittuaan asianomaisilta puolueen säännöissä edellytetyt selvitykset, Ptk. päätti 10. 5. —37:

1) kieltää puolueen järjestöjä ja jäseniä millään tavoin myötävaikuttamasta Soihdun, Tulenkantajani ja Kirjallisuuslehden levittämiseen ja toimittamiseen;

2) määrätä puolueesta erotettavaksi Akateemisen Sosialistiseuran, joka jatkuvasti on harjoittanut puoluetta repivää ja vahingoittavaa toimintaa sen sijaan, että se olisi täyttänyt varsinaisen tehtävänsä, nim. sosialidemokraattisen ylioppilaspolitiikan ajamisen;

3) määrätä puolueen jäsenyydestä erotettavaksi Soihtu-lehden ent. päätoimittajan Mauri Ryömän, lehden nykyisen päätoimittajan Raoul Palmgrenin ja Tulenkantajat-lehden päätoimittajan Erkki Valan Helsingistä sekä sitäpaitsi Saara Kontulaisen ja Soini Rantasen Turusta, Betty Peltosen ja P. Rosmanin Tampereelta heidän puoluetta vahingoittavan toimintansa johdosta; sekä

4) antaa samasta syystä vakavan varoituksen Soihtu-lehden toimittajille Gay Sundströmille, Kaisu-Mirjami Rydbergille ja Ahti Myrskylle Helsingistä, Lauri Saariselle Tampereelta sekä Niilo Vällärrille, joka viimeksimainittu sitäpaitsi pidätetään yhden vuoden ajaksi puoluetoiminnasta.

Samassa yhteydessä päätti Puoluetoimikunta antaa Helsingin

Työväenyhdistyksen Toveriseuralle vakavan varoituksen sekä kehoituksen valvoo, ettei yhdistyksen jäsenyyteen ja toimintaan pääse osallistumaan puoluetta vahingoittavia henkilöitä, minkä yhteydessä Helsingin Ammattiyhdistys väen Sosialidemokraattiselle Yhdistykselle samoin kuin muillekin puoluejärjestöille huomautetaan samanlaisen valppauden tarpeellisuudesta.

Edelleen päätti Ptk. kieltää puolueen järjestöjä käyttämästä tilaisuuksissaan puhujana herra Jarno Pennasta tai luovuttamasta huoneistojaan hänen puhetilaisuuksiaan varten.

Päätökset pantiin täytäntöön puoluesääntöjen edellyttämässä järjestyksessä.

Svenska Familjeförening. — Ptk. käsitteli 18. 3. —37 toistamiseen Svenska Familjeföreningiä koskevaa asiaa, josta oli hankittu lausunnot sekä yhdistykseltä itseltään että Helsingin Sos.-dem. Kunnallisjärjestöltä, jonka välityksellä yhdistys oli puolueeseen liittynyt. Koska mainittua yhdistystä kaiken todennäköisyyden mukaan eräät sen taakse kätkeytyneet piirit olisivat tulleet käyttämään tarkoituksessa vahingoittaa puoluetta, Ptk. päätti yksimielisesti kehoittaa kunnallisjärjestöä erottamaan tämän yhdistyksen jäsenyydestään.

Piirijärjestöt.

Piirijärjestöjen taloudellinen asema on kertomuskauden aikana tuntuvasti parantunut. Verotilitykset ovat tulleet entistä täsmällisemmiksi ja aikaisempia verorästejään ovat useat piirit kysyneet maksamaan. Kuitenkaan ei kaikkien piirijärjestöjen asema vielä ole täysin tyydyttävä.

Piirikokoukset. — Aikaisemman tavan mukaan on Ptk. ollut edustettuna kaikissa kertomuskauden aikana pidetyissä piirikokouksissa ja Ptk:n edustajat ovat niissä esittäneet erinäisiä alustuksia m.m. yleispoliittisesta tilanteesta.

Piirisihteerien vaihdoksia on kertomuskauden aikana tapahtunut verraten runsaasti pääasiassa toimen entisen haltijan siirtymisen vuoksi johonkin toiseen toimeen. Paikkojen oltua haettavina ovat piiritoimikunnat puoluekokouspäätöksen mukaisesti pyytäneet hakijoista Ptk:n lausuntoa ja yleensä on vaalissa otettu huomioon Ptk:n lausunto. Kun piirisihteerien vaihdoksista on tarkempi selostus kunkin piirin kertomuksessa, ei asiaa ole syytä tässä yhteydessä lähemmin selostaa.

Piirittäiset järjestötoimitsijakurssit. — Vuoden 1936 elokuussa Ptk. ilmoitti piiritoimikunnille, että mikäli ne halusivat järjestää kursseja, niin Ptk. oli valmis lähettämään omia toimihenkilöitään näille kurs-

seille luennoitsijoiksi. Sen sijaan ei Ptk. voinut ottaa itse järjestääkseen näitä tilaisuuksia eikä suorittaa kaikkia niistä aiheutuvia kustannuksia. Asia järjestyikin sitten Ptk:n ehdottamalla tavalla. Vuoden 1938 loka—marraskuun aikana toimeenpantiin Ptk:n ja piiritoimikuntien yhteisjärjestelyin piirittäisiä järjestötoimitsijam kursseja kaikkiaan 16 eri paikkakunnalla. Kaikilla näillä kursseilla esittivät puoluetöimiston lähettämät henkilöt alustuksia valtiollisesta tilanteesta ja nykyisestä hallituspolitiikasta, toimenpiteistä pienviljelijäin ja maalaisköyhälistön aseman parantamiseksi, työväenlainsäädännöstä sekä työväenjärjestöjen nykyhetken tehtävistä. Lisäksi esitettiin piiritoimikuntien toimesta alustuksia erinäisistä työväestölle tärkeistä asioista. Kurssit onnistuivat yleensä hyvin.

Piirisihteerien neuvottelukokoukset. — Koska oli osoittautunut tarpeelliseksi pitää silloin tällöin piirisihteerien yhteisiä neuvottelukokouksia, on Ptk. myös kertomuskauden aikana järjestänyt tällaisia tilaisuuksia. Ensimmäinen tällainen tilaisuus oli marraskuussa 1936 ja silloin pohdittiin vaaliasioiden lisäksi valistustyö- ja kasvatuskysymyksiä sekä myös piirisihteeireitä itseään koskevia kysymyksiä. Toisessa kokouksessa, joka pidettiin marraskuussa 1937, käsiteltiin m.m. puolueen valistustyötä koskevia kysymyksiä sekä annettiin selostus eräiden, puolueen avustuksella Ruotsissa opintomatalla olleiden piirisihteerien havainnoista. Maaliskussa 1938 käsiteltiin m.m. kunnallisia asioita sekä puolueen asiamiesverkoston luomista. Lokakuussa 1938 pidetyssä kokouksessa olivat pohdinnan alaisena m.m. vaalivalmisteluja sekä puolueen elokuvatoimintaa koskevat asiat.

Perusjärjestöjä koskevia asioita.

Vaikka kertomuskauden aikana *taloudellinen tilanne* onkin kehittynyt suotuisaan suuntaan, Ptk. on kuitenkin joutunut kerta toisensa jälkeen käsittelemään kokouksissaan myös työväentaloasioita. Useissa tapauksissa yhdistykset ovat pyytäneet lainoja asioittensa järjestämistä varten, mutta vain verraten rajoitetussa määrässä on tässä muodossa voitu yhdistysten toimintaa tukea. Rahavarojen niukkuuden vuoksi ei puolue voi ilmeisesti vastaisuudessakaan ryhtyä harjoittamaan lainaustoimintaa ja vain pakottavissa tapauksissa on lainanomuksiin suostuttu. Ptk:n ja puoluetöimiston myötävaikutuksella ovat useat järjestöt sen sijaan saaneet anomiaan lainoja rahoiloksista. Näiden asioiden lukuisuuden vuoksi ja osittain myös niiden laatuun katsoen, ei tässä kertomuksessci. voida niitä tarkemmin selostaa.

Kun kertomuskauden aikana useat yhdistykset ovat ryhtyneet myös uusiin *rakennushankkeisiin tai entisten talojensa laajentamisiin*, on puoluetoimisto antanut näistä asioista kussakin tapauksessa erikseen lausuntonsa sekä tarpeellisia neuvoja ja ohjeita.

Erinäisiä *yhdistysten oikeusjuttuja* Ptk. niinkään on edelleen joutunut hoitelemaan. Sellaisista mainittakoon tässä vain Jalasjärven Sos.-dem. Ty:tä koskeva lahjaveron juttu ja eräiden keuruulaisten yhdistysten johtokuntia vastaan nostetut jutut vuoden **1918** kansalaissodassa tai välittömästi sen jälkeen surmattujen toverien muistotaulun sallimisesta yhdistysten huoneistojen seinillä.

Kun joissakin kunnissa poliisiviranomaiset olivat aiheettomasti rettelöineet työväenyhdistysten kanssa, Ptk. on kääntynyt asiassa ylempien viranomaisten puoleen ja useissa tapauksissa on saatukin asiointilaan korjausta. Nimikään on Ptk. kääntynyt asianomaisten ministerien puoleen eräiden sotilasviranomaisten suhtautumisen vuoksi yhdistystemme juhlatilaisuuksiin ja puoluelehtiimme.

Puolueen sanomalehdistö.

Työväen Sanomalehtien Tietotoimiston työskentely on jatkunut entiseen tapaan. Ptk:n koollekutsumassa puoluelehtien päätoimittajain kokouksessa 7. 11. —36 keskusteltiin m.m. TST:n toiminnasta, jonka edelleen kehittämistä ja tehostamista pidettiin välttämättömänä. Kokous tuli siihen tulokseen, että asiasta oli laadittava yksityiskohtainen suunnitelma kustannusarvioineen ja tätä tehtävää varten asetettiin sittemmin erikoinen komitea, johon valittiin päätoimittajat Kilpi, Rainio, Raatikainen ja Paavilainen. Ptk. valitsi edustajakseen puoluesihteerin Aaltosen ja Työväen Kustannusliikkeiden Liitto valitsi edustajikseen Väinö Vuorion ja Väinö Arosen. Laaditun suunnitelman mukaisesti toimiston toimintaa sitten huomattavasti tehostettiin vuodesta 1937 alkaen.

Ptk. käsiteli 26. 1. —38 Työväen Kustannusliikkeiden liiton kirjelmän, jossa ehdotettiin toimikunnan asettamista valvomaan TST:n hoitoa ja käsittelemään erinäisiä sitä koskevia kysymyksiä. Ptk. päätti hyväksyä esityksen siinä muodossa, että toimikuntaan **tuli** kuulumaan 4 henkilöä ehdotetun 3 asemasta. Ptk. valitsi edustajikseen A. Aaltosen ja Kalle Lehmuksen. Työväen Kustannusliikkeiden Liiton edustajana on ollut V. Vuorio ja Sos.-dem. Sanomalehtimiesliiton edustajana K. Manninen. TST:n palveluksessa ovat edelleen olleet toimittajat K. Hautamäki päätoimittajana, H. L. Mäkinen ja E. Meriluoto sekä konekirjoittajattarena Helvi Varpukari.

S. Sosialidemokraatin toimitusneuvostoon Ptk. valitsi 2. 6. —36 itseoikeutetun päätoimittaja E. Kilven lisäksi K. Harvalan, V. Tannerin, J. W. Kedon, V. V. Salovaaran ja A. Aaltosen.

Pohjolan lehtikysymys. — Vuoden 1936 aikana Ptk. joutui useaan otteeseen käsittelemään Pohjolan lehtikysymystä. Oulun 1. etel. vaalipiirin piiritoimikunnan taholta oli Ptk:lle lähetetty kirje, jossa esitettiin, että Ouluun perustettaisiin uusi sanomalehti-yhtiö, jotta Pohjolan Työmiestä voitaisiin ryhtyä julkaisemaan 6-päiväisenä. Hankittuaan asiaan vaikuttavat taloudelliset selvitykset ja sen jälkeen, kun puoluesihteerin Aaltonen ja toimitusjohtaja K. Heinonen olivat Ptk:n toimeksiannosta käyneet paikan päällä asiaan lähemmin tutustumassa, Ptk. päätti 18. 11. —36 asettua hankkeeseen nähden myönteiselle kannalle, mutta lausui käsityksensä, että hankkeen toteuttamiseen oli ryhdyttävä vasta silloin, kun välttämättömät edellytykset siihen olivat olemassa. Sen jälkeen, kun oli pidetty uuden yhtiön perustava kokous ja Ptk. oli asiaa vielä käsitellyt, alkoi uusi lehti ilmestyä Oulussa Pohjolan Työn nimellä 6-päiväisenä vuoden 1938 alussa. Huhtikuun 8 p:nä 1938 Ptk. sitten lopullisesti päätti aikaisemmin määrättyillä ehdoilla merkitä yhtiön osakkeita 25,000 mk:n määrästä.

Puolelehtien päätoimittajat. — Vuoden 1936 aikana ei tapahtunut yhtään päätoimittajavaihdoksia. Sen sijaan niitä esiintyi v. 1937 verraten paljon, mikä osittain johtui siitä, että pystyviä toimitusvoimia oli yhä enemmän alkanut siirtyä muille, paremmin palkatuille toimialoille. Ptk. kiinnitti tähän ilmiöön huomiota sekä kehoitti lehti-yhtiöitä harkitsemaan mahdollisuuksia toimittajien palkkausolojen parantamiseksi. Niinikään esitti Ptk. lehtiyhtiöille sellaisen toivomuksen, että ne mahdollisuuksien mukaan pyrkisivät järjestämään toimituksensa niin, että 6-päiväisten lehtien toimituksissa olisi vähintään 4 vakinaista toimittajaa ja 3-päiväisten lehtien toimituksissa vähintään 2.

Vuoden 1937 aikana tapahtuivat seuraavat päätoimittajavaihdokset:

Toimittaja O. Erosen kuoleman jälkeen valitsi Eteenpäin-lehden hallinto keväällä päätoimittajaksi lehden toimitussihteerin O. Viitasalon.

Lokakuussa valittiin Pohjanmaan Kansan päätoimittajaksi lehden siihenastinen toimittaja E. Mäkinen.

Marraskuussa valittiin Pohjolan Työn päätoimittajaksi toimittaja J. Leino, joka tulikin toimeen valituksi. Kun hän sittemmin kuitenkin kieltäytyi ottamasta tointa vastaan ja toimi oli kiireellisesti täytettävä, suosittelee Ptk. toimeen toimittaja K. Kaukovaaraa, joka oli

ilmoittanut voitavansa heti ottaa toimen vastaan. Kaukovaara tulikin sitten valituksi.

Toimittaja K.-A. Fagerholmin tultua nimitetyksi sosiaaliministeriksi, valittiin marraskuussa *Arbetsbladetin* väliaikaiseksi päätoimittajaksi toimittaja Osv. Fager.

Joulukuussa oli Ptk:n käsiteltävänä lausunnon antamista varten useita päätoimittajakysymyksiä. Ptk:n lausunnon mukaisesti valittiin sitten *Kansan Lehden* päätoimittajaksi toimittaja Rafael Rinne, *Kansan Työn* päätoimittajaksi toimittaja J. Leino ja *Työn Voiman* päätoimittajaksi maisteri Reino Oittinen.

Päätoimittaja Reino Oittisen tultua valituksi toiseen toimeen, valittiin vuoden 1938 lopussa *Työn Voiman* uudeksi päätoimittajaksi toimittaja H. Varjola. Hänen jälkeensä *Uuden-Ajan* päätoimittajaksi on valittu toimittaja V. Rantanen.

Päätoimittajain vaalissa ovat lehtien hallinnot säännöllisesti pyytäneet hakijoista Ptk:n lausuntoa, erästä tapausta lukuunottamatta.

Lehtien talous. — Sen johdosta, että *Kansan Voima-Oy:n* velat olivat kohonneet sellaiseen määrään, mikä oli katsottava liikkeen kanto-kykyyn nähden liian suureksi, pyysi yhtiö velkojilta akordia siksi paljon, että velkamäärä olisi saatu alennetuksi 800,000 markkaan. Kun velkojain kanssa käydyt neuvottelut sittemmin johtivatkin suotuisaan tulokseen, Ptk. päätti 7. 7. —37 suostua yhtiön pyyntöön siinä muodossa, että poistettavaksi pyydettyllä velkamäärällä, noin 8,000 markalla ostettiin yhtiön osakkeita.

Kustannus-Oy. Pohjolan *Työn* toimitusjohtajan toimeen valittiin vuoden 1937 lopulla Heikki Ristola. *Oy. Kirjapaino Ab:n* taloudenhoitajan toimeen valitsi yhtiön hallinto vuoden 1937 marraskuussa piirisihtööri A. Rodenin, yhtiön siihenastisen taloudenhoitajan, *Värtelän* siirrettyä *Viipuriin*. Marraskuussa 1936 valittiin *Kansan Voimaa* kustantavan yhtiön taloudenhoitajaksi, J. Raatikaisen pyydettyä kansanedustajatoimensa vuoksi tästä tehtävästä vapautusta, S. Jokela, *Savon Työmiehen* taloudenhoitajaksi valittiin v. 1939 alusta K. Virenius entisen taloudenhoitaja V. Lehtisen siirrettyä toiseen toimeen.

Kansainväliset asiat.

Sosialistisen Työväen Internationaalin toimeenpanevan valiokunnan kokouksia on kertomuskauden aikana pidetty kaikkiaan 8. Ptk. on kuitenkin voinut olla edustettuna vain kahdessa kokouksessa. Vuoden 1937 toukokuun alussa pidetyssä kokouksessa Lontoossa oli puo-

lueemme edustajana E. A. Vuori. Välittömästi tämän kokouksen jälkeen, pidettiin STInin kuuluvien työväenpuolueiden ja Kansainvälisen Ammattiyhdistysliiton edustajain yhteinen konferenssi, jossa m.m. pohdittiin suhtautumista Espanjan sisällissotaan. Vuori edusti puoluetamme myös tässä kokouksessa. Vuoden 1938 toukokuun lopulla pidetyssä toimeenpanevan valiokunnan kokouksessa oli edustajana K. H. Wiik.

Yhteistyö STI:n kanssa ei suinkaan ole rajoittunut vain osanottoon toimeenpanevan valiokunnan pariin kokoukseen, vaan myös kirjeellisesti on sen kanssa oltu säännöllisessä yhteydessä. Niinpä on vastattu erinäisiin tiedusteluihin, jotka ovat koskeneet joidenkin konferenssien koollekutsumista sekä annettu lausuntoja useista eri asioista.

Pakolaisasiat antoivat varsinkin vuoden 1938 aikana runsaasti työtä puoluetoimistolle. Maahamme saapui eri teitä jatkuvasti poliittisia pakolaisia m.m. Baltian maista ja fascisistoituneesta Keski-Euroopasta, ja Tshekkoslovakian tunnettujen tapausten jälkeen kysymys kokonaisuudessaan muodostui kansainvälisen laajuuden saaneeksi pulmaksi. Osaltaan vaikuttivat pakolaistilanteen kehittymiseen tähän suuntaan myöskin Saksassa alkaneet raivokkaat juutalaisvainot.

Jotta asiain hoito saataisiin keskitetyksi, puolueemme ja SAK asettivat yhdessä pakolaistoimikunnan, jossa puolueen edustajina ovat olleet puoluesihteerit Aaltonen ja järjestösihteerit Lehmus, sekä SAK:n edustajina Eero A. Vuori ja Aku Sumu. — Pakolaisia on koetettu avustaa täältä muihin maihin, ja sitäpaitsi annettu oleskeluavustusta täällä. Tshekkoslovakian tapausten jälkeen puolue on myös osallistunut kansainvälisiin järjestelyihin pakolaiskysymyksen ratkaisemiseksi, koettaen siten myötävaikuttaa omalta osaltaan ihmisyden puolesta.

Pohjoismainen yhteistyö. — Pohjoismainen Yhteistyökomitea on tämän kertomuskauden aikana kokoontunut 4 kertaa ja puolueemme on ollut kaikissa näissä kokouksissa edustettuna. Ensimmäinen kokous pidettiin Kööpenhaminassa marraskuun puolivälissä 1936. Puoluetamme edustivat Väinö Tanner ja K. H. Wiik. Kokouksen ohjelmassa oli m.m. kysymys maailman talouden silloisesta tilasta ja tulevan pulan torjumismahdollisuuksista Pohjoismaissa. Kysymyksen alusti Tanner. Vuoden 1937 elokuussa pidettiin kokous Tukholmassa, jossa puoluetamme edustivat niinikään Tanner ja Wiik. Komitean toinen kokous sinä vuonna pidettiin joulukuussa Kööpenhaminassa. Puolueemme edustajina olivat A. Aaltonen ja K. H. Wiik. V. 1938 pidettiin kokous Oslossa toukokuun puolivälissä ja puolueemme edustajina olivat K. H. Wiik ja A. Aaltonen. Tässä kokouk-

sessä oli käsiteltävänä m.m. Venäjän Ammattijärjestön liittyminen Kansainväliseen Ammattiliittoon. Ptk. antoi edustajilleen sen evästyksen, että heidän tuli tässä kysymyksessä asettua samalle kannalle, minkä olivat omaksuneet Ruotsin ja Tanskan veljespuolueet ja mikä edellytti kielteistä suhtautumista asiaan. Koska TST:n johtokunnassa oli syntynyt ajatus pohjoismaisten työväenpuolueiden yhteisen tiedotuskeskuksen aikaansaamisesta, tehtiin tästä asiasta kokoukselle puolueemme taholta kirjallinen esitys. Asia on parhaillaan valmistelunalaisena.

Espanjan sodan uhrien ja tshekkoslovakialaisten avustaminen. — STI:n toimeenpanevan valiokunnan kirjeellisen kehoituksen johdosta Ptk. myönsi 9. 9. —36 5,000 markan suuruisen avustuksen käytettäväksi ruokatarpeina, lääkeaineina y.m. sellaisina Espanjan kansalais-sodassa hädänalaisiksi joutuneiden hyväksi.

Heinä—elokuun vaihteessa v. 1937 järjestettiin erikoinen Espanjan propagandaviikko. Asiasta, kirjoitettiin piiritoimikunnille, joita kehoitettiin järjestämään mainittuna aikana juhlia ja kokouksia, joissa tuotaisiin julki solidaarisuuden tunne Espanjan lailliselle hallitukselle. Puoluelehdille lähetettiin myös aineistoa asiasta sekä kehoitettiin niitä myös oma-aloitteisesti siitä kirjoittamaan.

Kun Sos.-dem. Työläisnaisliiton taholta oli suunniteltu keräys-toiminnan jatkamista Tšhekkoslovakian jaon ja Espanjan sodan uhrien avustamiseksi ja naisliiton taholta oli käännytty maamme muiden työväen keskusjärjestöjen puoleen toivomuksella, että nämäkin tukisivat sanottua toimintaa allekirjoittamalla naisliiton kanssa yhteisen julkilausuman, Ptk. päätti 11. 10. —38 yhtyä tämän julkilausuman allekirjoittajiin.

Ulkomaisten veljespuolueiden puoluekokoukset. — Ruotsin sos.-dem. puolueen puoluekokouksessa, joka pidettiin Tukholmassa 3—9. 4. 36, edusti puoluettamme K. H. Wiik. Samana vuonna Oslossa pidetyssä Norjan työväenpuolueen edustajakokouksessa 22—24. 5. oli edustajana Gunnar Andersson. Tanskan sos.-dem. puolueen edustajakokouksessa, joka pidettiin Kööpenhaminassa 8—10. 1. 39 edusti puoluettamme J. W. Keto.—Tšhekkoslovakian sos.-dem. puolueen 60-vuotisjuhlassa Prahassa 4—6. —38 puolueemme edustajana oli päätoimittaja E. Kilpi.

»Pohjoismainen kansanvallan päivä». — Kokouksessaan 10. 1. —38 Ptk. päätti ryhtyä järjestämään yhdessä Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton kanssa Turkuun kesäkuun 25 ja 26 päiviksi erikoisen »Pohjoismaisen kansanvallan päivän». Asian yksityiskohtainen suunnittelu ja järjestely jätettiin erikoisen toimikunnan tehtäväksi, johon Ptk. valitsi edustajikseen K. Kukkonen, G. Anderssonin ja K. Lehmuksen.

Nuorisoliitto valitsi toimikuntaan myös 3 jäsentä. Puoluesihteeri, Aaltonen osallistui myös koko ajan toimikunnan töihin.

Näille päiville koetettiin jo alunperin antaa niin arvovaltainen leima kuin mahdollista ja tässä onnistuttiinkin. Päiville saapui runsaasti osanottajia, paitsi kotimaasta myös kaikista Skandinavian maista. Puhujina esiintyivät m.m. Ruotsin pääministeri, Tanskan eduskunnan puhemies, Norjan sosiaaliministeri ja Suomen valtiovarainministeri. Osanottajia oli juhlilla noin 20,000 henkeä, joten näillä päivillä oli suuri aatteellinen merkitys.

Bommersvikin kurssit. — Kun Ruotsin sos.-dem. puolue järjesti v. 1938 kesäkuun 6—12 päivien väliseksi ajaksi Bommersvikiin vaalivalmistuskurssit, Ptk. lähetti näille kursseille järjestösihteeri Kalle Lehmuksen, joka kursseilta palattuaan selosti Ptk:lle näiltä kursseilta saamiaan vaikutelmia.

Sekalaisia asioita.

Suhtautuminen jäseniksi pyrkijöihin. — Kun eräissä paikoissa oli sattunut tapauksia, että kommunistiset ainekset olivat pyrkineet solutustarkoituksessa puolueosastojen jäsenyyteen, kiinnitti Ptk. v. 1936 asiaan pariinkin otteeseen huomiota. Yhdistyksille lähetettiin kiertokirje, jossa niitä kehoitettiin suhtautumaan varovaisesti sellaisiin henkilöihin, jotka vilpillisessä mielessä pyrkivät puolueeseen sitä vahingoittaakseen. Jonkin aikaa myöhemmin tehtiin asiasta yksityiskohtaiset päätökset, jotka saatettiin piiritoimikuntien tietoon ja noudatettavaksi.

Kertomuskauden aikana on Ptk. myös joutunut erikseen kirjeellisesti asiasta huomauttamaan joillekin puolueosastoille sekä antamaan niille asiassa erikoisohjeita.

Suomen Työväen Arkisto.—Arkiston toiminta on jatkunut aikaisempaan tapaan. Sen kokoelmat ovat huomattavasti kertomuskauden aikana lisääntyneet ja arkiston kokoelmien hyväksikäyttö on myös entisestään kasvanut. Kokoelmien lisääntymisestä mainittakoon vain, että kirjallisuuskokoelma, joka sisältää kirjoja, lentoleh-tisiä, sanomalehtiä ja aikakauskirjoja oli vuoden 1936 lopussa 40,236 kpl., mutta vuoden 1938 lopussa se oli jo **43,218** kpl. Kuvakokoelma ja muistoesinekokoelma ovat niinkään lisääntyneet.

Arkiston hoitajana on edelleenkin ollut rouva Anna Wiik ja hallinnon kokoonpanossa on tapahtunut vain se muutos, että Sallilavainajan tilalle on puheenjohtajaksi valittu järjestösihteeri K. Lehmus. Viimeksi kuluneina vuosina ovat puolueen lisäksi arkiston ylläpitoon myöntäneet avustuksia erinäiset työväen keskusjärjestöt, Helsingin kaupunki sekä Längmanin rahasto.

Yksityiskohtainen kertomus arkiston toiminnasta on vuosittain julkaistu painettuna erikseen.

Valtion komiteat y.m. — Ptk:n annettua puoluesihteerin tehtäväksi laatia ehdotus siitä, millä tavalla olisi meneteltävä nimitettäessä puolueen jäseniä valtion komiteoihin ja erinäisiin valtion hallinnassa olevien liike- y.m. laitosten hallintoelimiin, oli puoluesihteerin hankkinut selvityksen siitä, missä määrin puolueen jäseniä on komiteoihin ja mainittuihin hallintoelimiin kutsuttu. Ptk. päätti puoluesihteerin esityksen mukaisesti 14. 6.—37 hyväksyä asiasta seuraavan päätöslauselman:

»Omaksuen sen kannan, että puolueen on pyrittävä vaikuttamaan valtion ja yhteiskunnan asioihin jo niiden valmisteluvaiheessa, pitää Puoluetoimikunta tarpeellisenä, että puolueen edustajia on mukana niin valtion komiteoissa kuin valtion välittömässä ja välillisessä hallinnossa olevien liike- ja teollisuuslaitosten johdossakin.

Jotta työväen edustus sanotuissa komiteoissa ja laitoksissa vastaisi tarkoitustaan, Puoluetoimikunta pitää tarpeellisenä, että jäseniä niihin nimitettäessä noudatetaan tähänastista suurempaa suhteellisuutta ottamalla, mikäli mahdollista, huomioon eduskunnassa valitsevat voimasuhteet.

Milloin komiteoissa tulee ratkaistavaksi suurempia periaatteellisuusluontoisia tai muuten tärkeitä kysymyksiä, on niissä olevien puolueen jäsenten selostettava niitä Puoluetoimikunnalle sekä mahdollisuuksien mukaan jo ennakolta neuvoteltava niistä Puoluetoimikunnan kanssa.

Jotta samoja henkilöitä ei liaksi rasitettaisi kovin monilla tällaisilla tehtävillä ja jotta toisaalta niiden kokoonpano saataisiin vastaamaan mahdollisimman hyvin tarkoitustaan, olisi Puoluetoimikunnan saatava tilaisuus ennen nimitysten tapahtumista harkita, keitä se haluaa kysymyksessä oleviin tehtäviin suosittelaa. Kiireellisimmissä tapauksissa on ratkaisu jätettävä Puoluetoimikunnan puheenjohtajan, eduskuntaryhmän puheenjohtajan ja puoluesihteerin yhdessä suoritettavaksi.»

Liputnskysymys. — Kun eräissä piirikokouksissa oli tiedusteltu, missä vaiheessa liputuskysymys oli ja asiasta oli tehty tiedusteluja myös puoluetoimistolle, käsitteli Ptk. asiaa 21. 4. —38 Lohjan ty:n tiedustelun perusteella, vastaten tiedusteluun, että tähän mennessä ei vielä ole saatu asiaa edistymään, mutta puolueen taholla seurataan mahdollisuuksia tämän kysymyksen esille ottamiseksi.

Painovapauslain muuttaminen. — IKL:n lakkauttamisen jälkeen hallitus jätti eduskunnalle kiireellisesti erinäisiä esityksiä. Jotta myös Ptk. saisi tilaisuuden niihin nähden määritellä kantansa, Ptk.

kokoontui asiaa käsittelemään 26. 11. —38. Kuultuaan asiasta tiedoituksen sekä keskusteltuaan sen johdosta Ptk. tuli siihen tulokseen, että painovapauslakiin suunniteltu muutos, jonka tarkoituksena oli kieltää lakkautetun yhdistyksen painokirjoitusten julkaiseminen sekä estää n.s. korvikelehtien julkaiseminen, oli säädettävä vain määräaikaiseksi. Muihin mahdollisiin esityksiin nähden Ptk. oli sillä kannalla, että mikäli sellaiset osoittautuivat välttämättömiksi, oli Ptk:lle varattava ennakolta tilaisuus määritellä niiden suhteen kantansa.

M. Ryömän anomus. — Puolueesta erotettu Mauri Ryömä oli lähettänyt elokuun lopulla v. 1938 Toveriseuran johtokunnalle kirjelmän, jossa hän tiedusteli, katsoiko johtokunta olevan asianmukaista ottaa käsiteltäväkseen hänen liittymisensä seuraan. Johtokunnalla puolestaan ei ollut mitään Ryömän liittymistä vastaan, minkä vuoksi johtokunta tiedusteli Ptk:n mielipidettä asiasta. Käsiteltyään asiaa Ptk. katsoi, etteivät ne syyt, joiden perusteella Ryömä erotettiin puolueesta, olleet poistuneet, minkä vuoksi hänen anomustaan päästä uudelleen puolueen jäseneksi ei voitu hyväksyä. Ptk:n vähemmistö (Wiik ja Helo) oli anomuksen hyväksymisen kannalla.

Työväen Matkailuliitto. — Kokouksessaan 10. 1. —38 Ptk. päätti yhtyä perustettavaan Työväen Matkailuliittoon 10 perusmaksulla, yhteensä 10,000 mk:lla sekä valitsi edustajikseen liiton perustavaan kokoukseen K. Harvalan, K. Kukkonen, G. Anderssonin ja K. Lehmuksen.

Työväen Sivistysliiton edustajistoon on Ptk. valinnut vuosiksi 1938—40 vakinaisiksi jäseniksi Väinö Voionmaan, Maria Sinisalon, Väinö V. Salovaaran, Kalle Lehmuksen ja Kalle Kukkonen sekä varalle A. E. Leinon, Esteri Jokisen, J. E. Janatuisen, Toivo Aaltosen ja Aleksi Lehtosen.

Työväentalojen tukemisrahaston lakkauttaminen. — Koska oh osoitautunut, että tämä rahasto ei enää vastannut tarkoitustaan, Ptk. päätti 26. 1. —38, että tähän rahastoon yhdistyksiltä saadut lainat, yhteensä 3,100 mk maksetaan velkojille takaisin, kuitenkin siten, että ne suoritettaisiin korottomina ja että niille yhdistyksille, jotka olivat velkaa puolueelle tällä summalla hyvitetiin velkatilä.

Kunnianosoituksia. — Tohtori N. R. af Ursinin hautaustilaisuudessa Turussa 13. 5. —36 olivat Ptk:n edustajina K. H. Wiik ja Miina Sillanpää. Yhteistoiminnassa turkulaisten puoluetoverien kanssa Ptk. on ryhtynyt toimenpiteisiin muistokiven hankkimiseksi af Ursinin haudalle. Ninikään on myös periaatteessa päätetty hankkia muistokivi Taavi Tainion haudalle. Järjestösihteeri Emil Sallilan hautaus toimitettiin puolueen kustannuksella Hyvinkäällä 19. 9. —36 ja

hautaustilaisuudessa Ptk. oli melkein kokonaisuudessaan saapuvilla. Puolueen seppeleen laskivat Edv. Huttunen ja puoluesihtööri Aaltosen. — Edvard Valpas-Hännisen hautakummulle laskettiin Ptk:n puolesta 17. 1. —37 seppele, puoluesihtööri Aaltosen puhuessa vainajan muistolle. Muistomerkin hankkimiseksi Valpas-Hännisen haudalle Ptk. on myöntänyt 500 mk. — Ptk:n entisen puheenjohtajan ja pitkäaikaisen jäsenen Matti Paasivuoren haudalle laskettiin hautaustilaisuudessa 21. 6. —37. Ptk:n puolesta seppele, puheenjohtaja Harvalan puhuessa vainajan suuresta elämäntyöstä ja sen merkityksestä työväenluokalle. Hautaus kustannettiin yhdessä SAK:n kanssa. Ptk. on ryhtynyt yhdessä SAK:n kanssa toimenpiteisiin Matti Paasivuoren muistomerkin pystyttämiseksi. Ansainnee myös mainita, että Helsingin kaupunginvaltuustokin on halunnut kunnioittaa Paasivuoren muistoa muuttamalla Sirkuskadun nimen Paasivuorenkaduksi. — Seth Heikkilän hautaustilaisuudessa Turussa 1. 8. —38 oli Ptk:n edustajana J. E. Janatuinen, joka piti hautauspuheen sekä laski haudalle Ptk:n seppeleen.

Mimmi Lähteenojan testamentti. — Puoluetoimikunnan kokouksessa 28. 10. —37 ilmoitettiin, että äskettäin edesmennyt näyttelijätär Mimmi Lähteenoja oli yhdessä aikaisemmin kuolleen veljensä kanssa testamentannut puolueelle 50,000 mk rahastoksi, jonka korot oli Puoluetoimikunnan harkinnan mukaan käytettävä työväenluokkaan kuuluvien henkilöiden opiskelun helpottamiseksi Työväen Akateмиassa. Puoluetoimikunta otti testamenttivarat kiitollisuudella vastaan.

Erinäiset puolue-elimet.

Talouspoliittinen valiokunta. — Neuvottelukuntaan ovat edelleen kuuluneet Väinö Tanner, puheenjohtajana, Mauno Pekkala, J. W. Keto, E. Huttunen, E. Pusa, Helmer Lehti ja E. A. Vuori, viimeksi mainittu sihteerinä.

Kevätkaudella 1936 muodostui neuvottelukunnan tärkeimmäksi työksi esityksen laatiminen puoluekokoukselle puolueen lähimmän ajan talouspoliittisesta ohjelmasta. Puoluekokous hyväksyi ohjelmaehdotuksen pääasiassa sellaisena kuin neuvottelukunta oli sen esittänyt. Puoluekokouksen jälkeen Ptk. nimitti neuvottelukunnan jäseniksi sen entiset jäsenet, minkä päätöksen Puolueenuevosto sittemmin vahvisti. Syyskaudella 1936 oli neuvottelukunnan tärkeimpänä tehtävänä valmistaa esityksiä sos.-dem. eduskuntaryhmälle eduskunnalle tehtävistä aloitteista. Niinpä valmistettiinkin neuvottelukunnan toimesta ehdotukset aloitteiksi n. s. työmaaterrorilain kumoamisesta,

työttömyysmäärärahan korottamisesta, toimenpiteistä työpalkkatason tukemiseksi ja maaseudun vähävaraisen väestön asunto-olojen parantamiseksi. Neuvottelukunta on sen jälkeen edelleen jatkanut toimintaansa samaan tapaan, valmistellen eduskunnalle tehtäviä aloitteita- sekä muutenkin seurannut tähän alaan kuuluvien asioiden kehittymistä.

Pienviljelijäin Neuvottelukunnan toiminnasta on erillinen kertomus, joka seuraa tämän kertomuksen jäljessä.

Kunnallisasiain jaoston ja kasvatustoimikunnan toiminnasta on jo edellä mainittu ja Ptk:n asettaman *puolustus- ja ulkopoliittista ohjelmaa käsittelevän komitean* työn tulokset näkyvät puoluekokoukselle jätetyssä komitean mietinnössä.

Puolueen keskuselimet.

Puolueneuvosto on kertomuskauden aikana kokoontunut 6 kertaa. Paitsi sääntömääräisiä asioita, käsiteltiin 9. 2. —36 opinto- ja virkistykotisäätiön suunnitelma ja puoluekokouksessa esille tulleet tärkeimmät asiat, kuten sääntöjen muutokset. Saman vuoden marraskuun kokouksessa kiinnitettiin huomiota pääasiassa presidentin valitsijamiesvaalien valmisteluun ja tässä yhteydessä käsiteltiin valtiollista tilannetta ja presidenttiehdokkaan nimeämistä koskevia asioita.

Maaliskuun 7 päivänä 1937 Puolueneuvosto hyväksyi valistustyösuunnitelman sekä kuuli selostuksen valtiollisesta tilanteesta. Toimintakertomuksen yhteydessä käsiteltiin myös kurinpitoaloite, josta neuvosto hyväksyi ohjeet Ptk:lle. Marraskuun 14 päivänä pidetyssä kokouksessa kuultiin selostus puolueen toiminnasta sekä yleispoliittisesta tilanteesta. V. 1938 Puolueneuvosto kokoontui 13. 3. ja 16. 10. Edellisessä kokouksessa hyväksyttiin m.m. valistussuunnitelma, päätettiin puolueen suhtautumisesta puolustuslaitoksen perushankintoihin ja niiden rahoittamiseen. Jälkimmäisessä kokouksessa annettiin selostukset yleispoliittisesta tilanteesta ja hallituspolitiikan saavutuksista sekä vaalivalmisteluista.

Puolueneuvoston kokoonpanossa on kertomuskauden aikana tapahtunut pari muutosta. Sen johdosta, että Turun 1. etel. piiristä valittu neuvoston varajäsen Kalle Rantanen oli kuollut, valitsi neuvosto hänen tilalleen marraskuussa 1937 Mooses Lehtisen Kaarinasta. Kun Vaasan 1. it. piiristä valittu jäsen E. Saarinen joutui uuden toimensa vuoksi siirtymään toiseen vaalipiiriin, kutsuttiin hänen tilalleen v. 1938 vakinaiseksi jäseneksi Onni Parkkonen Äänekoskelta.

Puoluetoimikunta. — Puoluetoimikunnan kokoonpanossa ei kerto-

muskauden kuluessa ole viime puoluekokouksen jälkeen tapahtunut mitään muutoksia. Vakiintuneen tavan mukaan on Ptk:n kokouksiin kutsuttu myös kaikki varajäsenet. Ptk:n kokouksia on kaikkiaan pidetty tänä kolmivuotiskautena 80, niistä 16 entisen Ptk:n aikana. Kokouksiin ovat jäsenet ja varajäsenet osallistuneet seuraavasti: Harvala 78, Wiik 69, Kukkonen 69, Aaltonen 63, Tanner 61, Sillanpää 59, Andersson 57, Keto 55, Huttunen 51, Salovaara 48, Pekkala 46, Helo 21, Sventorzetski 8 kertaa ja Paasivuori 1 kerran. Päätoimittaja Eino Kilpi on ollut saapuvilla 41 kokouksessa, järjestösihteeri K. Lehmus 43:ssa ja Emil Sallila 20 kokouksessa. Käsitellyistä asioista on pöytäkirjoihin merkitty 789 pykälää.

Puoluetoimiston henkilökunta. — Puoluekokouksessa valittu puoluesihteeri Aleksi Aaltonen ryhtyi toimeensa 1. 6. —36. Syyskuun 14. päivänä saapui odottamaton suruviesti: Järjestösihteeri Emil Sallila oli ainiaaksi poistunut joukostamme. Uudeksi järjestösihteeriksi valittiin sittemmin toimittaja Kalle Lehmus, joka ryhtyi toimeensa 1. 12. —36. Toimitsija V. Kohonen luopui toimestaan 9. 11. —37, siirtyen Kansan Voiman toimittajaksi. Maaliskuun alusta v. 1938 kiinnitettiin puolueen palvelukseen toimittaja Kalle Kukkonen etupäässä valistus- ja kustannustoimintaa varten sekä piirishteeri Toivo Aaltonen etupäässä kunnallisen valistustoiminnan harjoittamista varten.

Puoluetoimistosta lähetetyt kirjeet.

	1936	1937	1938	Yht.
Arpajaisasioita	621	2,248	9,134	12,003
Järjestötoimintaa	4,559	5,372	4,945	14,876
Kansainväl. kirjevaihtoa	213	93	79	385
Kunnallisasioita	519	86	720	1,325
Kustannustoimintaa	977	1,023	2,941	4,941
Laina-asioita	53	72	60	185
Lakiasioita	67	35	17	119
Rekisteröimisasioita	229	490	332	1,051
Sekalaisia asioita	41	60	110	211
Työv. yhdistysten omaisuusasioita	80	154	119	353
Vaaliasioita	4,038	—	—	4,038
Valistustyötä	238	1,926	2,370	4,534
Yht.	11,635	11,559	20,827	44,021

Puoluetoimistossa hoidettu:

Rekisteröimisasioita	329	1,087	513	1,929
Virastoas., anomuksia y.m.	27	40	55	122
Valituksia	35	10	11	56
Yht.	391	1,137	579	2,107

Kirjeenvaihtoa esittäviin lukuihin eivät sisälly puolueen julkaisujen ja arpajaisten mainostusta koskevat lehtiset eivätkä asiamiehille lähetetyt asiamiesehdot. Valitusten suhteen on huomautettava, että lukuihin sisältyvät vain maaherran virastoihin ja Korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehdyt valitukset, mutta niiden lisäksi on tehty joukko valituksia ja kanteluja eri viranomaisille.

Puolueen taloudellinen asema

on kertomuskauden aikana huomattavasti parantunut osittain taloudellisen nousukauden ja järjestöelämän vilkastumisen vuoksi ja osittain myös siitä syystä, että puolueen vuosittaiset julkaisut ja vappumerkit ovat tuottaneet hyvän taloudellisen tuloksen. Tulokseen ovat lisäksi olleet vaikuttamassa kahdet arpajaiset, jotka nekin ovat onnistuneet hyvin. Puolueen taloudellinen asema selviää lähemmin puoluekokousedustajille erikseen jaettavasta tilikertomuksesta.

Helsingissä 14 päivänä maaliskuuta 1939.

SOS.-DEM. PUOLUETOIMIKUNTA.

Kaarlo Harvala.
Puheenjohtaja.

Aleksi Aaltonen.
Puoluesihteri.

**Sosialidemokraattisen Pienviljelijäin Neuvottelukunnan
toiminta vv. 1936—38.**

Keväällä 1927 pidetyillä pienviljelijäpäivillä asetettu ja vuoden 1930 puoluekokouksessa vakinaistettu Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunta on vuosina 1936—38 entiseen tapaan toiminut muiden puolue-elinten apuna maataloutta ja maatalousväestöä koskevien kysymysten käsittelyssä, käsitellen neuvottelukunta varsinakin eduskunta-aloitteita, joiden teossa se on antanut sos.-dem.

eduskuntaryhmän pienviljelijäjäsenille lausuntoja ja viitteitä aloitteiden laatimiseen ja eduskunnalle jättämiseen nähden. Toiminnasta mainittakoon tässä seuraavaa:

Neuvottelukunnan toiminta v. 1936.

Neuvottelukuntaan ovat vuoden 1936 ajan kuuluneet seuraavat henkilöt: puheenjohtajana ylijohtaja *Mauno Pekkala*, Helsingistä varapuheenjohtajana maanviljelijä *E. Pusa*, Viipurin maalaiskunnasta ja muina jäseninä kansanedustajat Toivo Halonen, Säämingistä, Hilma Koivulahti-Lehto, Virroilta, Jalmari Linna, Lohjalta, Otto Marttila, Janakkalasta, Antti Meriläinen, Sotkamosta, Atte Muhonen, Laukaasta, Frans Mustasilta, Hämeenkyröstä, Yrjö Welling, Kirvusta ja Jalmari Väisänen, Pälkjärveltä, pienviljelijät Albin Eronen, Tohmajärveltä, Jussi Helmisaari, Pöytyältä, Osk. Koskimies, Nurmijärveltä ja V. R. Piippo, Piippolasta. Varajäsenenä oli kansanedustaja Valfrid Eskola, Jämsästä. Neuvottelukunnan sihteerinä oli edelleen toimittaja *Helmer Lehti*, Helsingistä. Neuvottelukunnan työvaliokuntaan kuuluivat puheenjohtajien ja sihteerin lisäksi Marttila, Linna ja Welling.

Kun eduskunta-aloitteiden tekeminen vuoden alussa ei tullut kysymykseen, päätettiin vuoden aikana pitää vain yksi kokous. Tämä pidettiin 30—31 p:nä elokuuta.

Ensimmäisenä käsiteltiin toimittaja Lehden Talouspoliittisen Neuvottelukunnan kehoituksesta laatimaa *eduskunta-aloitetta* 75 milj. markan ottamiseksi maaseudun työväen asunto-olojen parantamiseksi, minkä aloitteen jättämistä neuvottelukunta päätti puoltaa. Samoin puolsi neuvottelukunta eduskunnalle jätettäväksi Lehden laatiman aloitteen 20 milj. markan myöntämiseksi kyläteiden rakentamiseen ja kunnostamiseen. Pekkalan aloitteen laiksi metsähallituksen hallinnossa olevien valtion maiden luovutuksista kertyvien varojen käyttämisestä maan ostoon valtion metsätaloutta varten; samoin hänen aloitteensa 1,500,000 markan myöntämisestä metsätieteellisen tutkimuslaitoksen rakennustöitä varten ja 840,000 markan varaamisesta metsäkoulujen uudisrakennuksiin ja korjaustöihin. Vielä päätti neuvottelukunta puoltaa Marttilan suunnittelemaa aloitetta manttaalikuntien lakkauttamisesta.

Käsitellessään *hallituksen talousarvioesitystä* vuodelle 1937 neuvottelukunta päätti kehoittaa eduskunnalle jätettäväksi — paitsi jo mainitutta rahaasia-aloitteita — aloitteen pienviljelijäin salaojitusavustuksiin esitetyn summan koroittamisesta 1,500,000 markaksi; aloitteen vähävaraisten • karjanhoito- ja meijeritalousoppilaitosten

oppilaiden avustusmäärärahan koroittamisesta 280,000 markkaan; aloitteen pienviljelijäin uudisviljelys- ja laidunraivauspalkkiovarain ottamisesta talousarvioon supistamattomana; aloitteet hedelmäviljelyksen tarkastajan palkkaamisesta ja puutarhahoidon tarkastajan toimen pysyttämistä maataloushallituksessa.

Vielä kokous käsitteli aitauslain muutosta koskevia aloite-ehdotuksia, puoltaen näiden jättämistä eduskunnalle; samoin maataloudellisen rajaseututyön tukemista; Itä-Suomen raakasokeritehdasasiaa; ALV-rehun käytön yleistämistä koskevia toimenpiteitä; perunajauhojen tullisuojan vaikutuskysymystä ja puolueen suhtautumista viljatulliperustuksiin. Aloitteen tekeminen näistä asioista jätettiin riippuvaksi asiain enempien tutkimusten tuloksista.

Neuvottelukunnan työvaliokunnan tehtävät hoidettiin kertomusvuonna puheenjohtajien ja sihteerin keskeisillä neuvotteluilla.

Neuvottelukunnan toiminta v. 1937.

Sos.-dem. pienviljelijäin neuvottelukuntaan ovat kertomusvuoden ajan kuuluneet samat henkilöt kuin edellisenä vuotena. Sihteerinä on edelleen ollut toimittaja Helmer Lehti, Helsingistä. Työvaliokuntaan ovat puheenjohtajien ja sihteerin lisäksi kertomusvuoden ajan kuuluneet neuvottelukunnan jäsenet Otto Marttila, Yrjö Welling, Jalmari Linna ja Toivo Halonen.

Kertomusvuonna piti neuvottelukunta vain yhden varsinaisen kokouksen, ollen tämä kokous Helsingissä tammikuun 31 p:nä. Kokouksessa, jonka avasi puheenjohtaja Pekkala, esitettiin aluksi neuvottelukunnan toimintakertomus edelliseltä vuodelta ja valittiin neuvottelukunnan virkailijat sekä edustajat eri puolue-eliminiin, samoin kuin työvaliokunnankin jäsenet.

Varsinaisista kokouksessa käsitellyistä asioista oli ensimmäisenä käsiteltävänä Helmer Lehden alustus *valtion viimeaikaisesta toiminnasta maatalouspolitiikan alalla*. Alustaja katsoi valtion viime vuosien maatalouspolitiikan johtaneen siihen, että suurviljelys ja yleensä maan vauraammat viljelysseudut ovat päässeet siitä kohutuuttomasti hyötymään pienviljelykseen ja maan syrjäseutuihin verraten.

Asiassa ei tehty kiinteitä päätöksiä, vaan alustajaa kehoitettiin ottamaan huomioon esitetyt ajatukset hänen toimiessaan »Vakiinnuttamis-palkkiokomiteassa».

Toisena alustuksena oli *Otto Marttilan alustus kyläteiden ottamisesta valtion haltuun*, tai valtion avustuksen lisäämisestä näiden teiden

osalta. Neuvottelukunta päätti kehoittaa Marttilaa huolehtimaan siitä, että asiassa tulee jätetyksi aloite eduskunnalle.

Kolmantena käsiteltiin E. Pusan alustus *manttaalikuntiin kuuluvien tilojen verotuksen alirajan korottamisesta* siten, että 20 markkaa pienempiä veroeria ei asianomaisilta perittäisi. Neuvottelukunta päätti kehoittaa edustaja Atte Muhosen valmistamaan ja eduskunnalle jättämään sanottuun päämäärään tähtäävän aloitteen, mitä tehdessään hänen on otettava selvyys myöskin siitä, eikä kinkeri-rasituksen poistaminen näistä maksuista olisi tarpeen vaatima.

Seuraavana asiana oli Fr. Mustasillan ehdotus aloitteen jättämisestä eduskunnalle sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, jonka perusteella ne *pienviljelijät, jotka ovat joutuneet tapaturman uhreiksi ennenkuin nykyinen tapaturmavakuutuslaki oli olemassa, pääsisivät tapaturmakorvauksesta osalliseksi*. Neuvottelukunta kehoitti Mustasilltaa valmistelemaan asiaa lähemmin, asiantuntijoita apunaan käyttäen, ja jättämään eduskunnalle aloitteen, mikäli se osoittautuu taroituksenmukaiseksi.

Kokous käsitteli Pusan alustuksen perusteella kysymystä sellaisten *muutosten aikaansaamisesta verotuslakeihin*, että erikoisen arvokkaita satoja tuottavat viljelykset, kuten esim. sokerijuurikasviljelys, voitaisiin verottaa erikseen, eikä siis yleisen pinta-alaverotuksen perusteella. Asian lähempi hoitaminen jätettiin kansanedustajain Matti Lepistön ja Emil Jokisen huoleksi.

Otto Marttila kiinnitti toisessa alustuksessaan huomiota *pienviljelijäin asutuskysymykseen*. Neuvottelukunta päätti, että ellei professori Voionmaan aloitteeseen työläisten asunto-olojen parantamiseksi sisälly esitystä myöskin pienviljelijäin asunto-olojen parantamista tarkoittaviksi toimenpiteiksi, on tähän tähtäävä erillinen aloite jätettävä eduskunnalle. Asian hoitaminen jätettiin edustajain Marttilan ja Halosen huoleksi.

Neuvottelukunta päätti asettua puoltamaan E. Pusan puolueen talouspoliittisen neuvottelukunnan toimeksiannosta laatimaa aloitetta valtion *perunamonopoolin aikaansaamiseksi maahamme*.

Neuvottelukunnan tavanomukainen *syyskokous jätettiin pitämättä*, koska katsottiin, että rahaasia-aloitteiden teko nyt olisi vähemmän tarkoituksenmukaista, sosialidemokraattisten edustajain voitua jo hallituksessa talousarvion laadinnan yhteydessä tehdä ehdotuksensa maan vähävaraisen väestön aseman parantamiseen tähtäävien määrärahojen suhteen.

Työvaliokunnan kokoukset. Neuvottelukunnan työvaliokunnalla oli kertomusvuoden aikana yksi kokous, minkä lisäksi puheenjohtajat ja sihteeri ovat pitäneet eräitä neuvottelukunnan toimintaa koskevia

neuvottelutilaisuuksia. Mainittu työvaliokunnan kokous pidettiin 28 p:nä huhtikuuta ja oli siinä saapuvilla myös useita neuvottelukuntaan kuulumattomia sos.-dem. eduskuntaryhmän pienviljelijä-edustajia.

Kokouksessa, jonka avasi puheenjohtaja *Pekkala*, alusti neuvottelukunnan sihteeri *Lehti* kysymyksen *maataloustuotteiden hintatuesta*, pohjautuen hänen alustuksensa vientipalkkiokomitean keräämiin tietoihin.

Asiassa käytettiin lukuisia puheenvuoroja, joissa Lehden kannanotto edellämainitun komitean käsittelemiin asioihin nähden hyväksyttiin, päättäen kuitenkin samalla, että neuvottelukunnan on vastaisuudessa koetettava kypsyttää kysymystä tärkeimpien maataloustuotteiden alihintaan myymisestä kotimaan vähävaraisille, erittäin lapsirikkaille perheille. Samoin päätettiin, että neuvottelukunnan piirissä on, mikäli olosuhteet sallivat, koetettava kehittää kysymystä sellaisen järjestelmän luomiseksi, jossa valtion hinta- ja palkkapoliitiikan avulla koetetaan aikaansaada visseissä rajoissa liikkuva tasapainotila työpalkkojen ja tavarain hintojen välillä.

Neuvottelukunnan taholta suoritettu *luentotoiminta* kertomusvuoden aikana rajoittui niihin luentoihin, joita sen virkailijat ja jäsenet ovat kansanedustajaomaisuudessaan tai yksityishenkilöinä pitäneet eri tahoilla maata.

Puolueen sanomalehdistöä sihteeri avusti lähettämällä TST:n kautta keskimäärin enemmän kuin yhden maatalousteknillisen artikkelin viikossa ja sen lisäksi noin yhden maatalous- tai muun talouspoliittisen artikkelin viikossa kaikille puoluelehdille. Myös puheenjohtaja on ahkerasti lähettänyt puoluelehdille artikkeleita pienviljelijöitä koskevista kysymyksistä.

Neuvottelukunnan toiminta v. 1938.

Neuvottelukuntaan ovat vuoden 1938 aikana kuuluneet samat henkilöt kuin kahtena edellisenä vuotena.

Puheenjohtajana on ollut pääjohtaja *Mauno Pekkala* Helsingistä ja varapuheenjohtajana maanviljelijä *E. Pusa* Viipurin maalaiskunnasta.

Sihteerinä oli kertomusvuoden ajan edelleenkin toimittaja *Helmer Lehti* Helsingistä.

Neuvottelukunnan kokoukset. Kertomusvuotena neuvottelukunnalla oli kaksi varsinaista kokousta, nimittäin helmikuun 2 p:nä eduskuntatalossa pidetty kokous sekä syyskuun 4 p:nä samassa paikassa ollut kokous. Sitäpaitsi ovat työvaliokunnan jäsenet pitäneet vuoden

kuluessa useita neuvottelutilaisuuksia, joista ei kuitenkaan ole laadittu pöytäkirjaa.

Helmikuun kokouksessa oli keskeisimpänä asiana kysymys *pienviljelijäpäivien järjestämisestä* vuoden 1938 kevääksi, minkä asian neuvottelukunnan sihteeri pohjusti. Lehti esitteli myös laatimansa ehdotuksen kokouksen ohjelmaksi, minkä ehdotuksen kokous pienin muutoksin hyväksyi. Neuvottelukunta päätti järjestää pienviljelijäpäivät puolutoimikunnan myötävaikutuksella ja rahallisen tuen varassa huhtikuun alussa, työvaliokunnan lähemmin määräämänä aikana.

Käsiteltäessä eduskunta-aloitteiden tekemistä ilmoitti *Mustasilta* aikovansa tehdä aloitteen *vuokra-alueiden lunastusoikeuden laajentamisesta* eräiden mäkitypalaisten osalta, joilla ei voimassaolevan lain mukaan ole tällaista oikeutta. Neuvottelukunta päätti kehoittaa Mustasiltaa hankkimaan asiaan enemmän sitä valaisevia tietoja, mutta kehoitti häntä olemaan tekemättä asiasta tällä kerralla aloitetta, koska neuvottelukunta oli sitä mieltä, että sanotunlaiset asiat on nyt parasta hoitaa hallituksesta käsin.

Linna ehdotti, että tehtäisiin aloite *maanteiden tarvitsevien maalojen ja maantiesoran kunnille aiheuttamien kustannusten ottamisesta valtion kannettavaksi*. Neuvottelukunta päätti, että Marttilan ja Linnan on asetettava asiassa kululaitosministerin ja valtiovarainministerin kanssa yhteyteen. Jos neuvottelut kehoittavat aloitteen tekoon, on heidän se tehtävä, mutta jos neuvottelu antaa kielteisen tuloksen, on aloite jätettävä tekemättä.

Kokous käsitteli myös kysymystä aloitteen teosta *lisämaan saannin helpottamiseksi* mäkitypa-alueille. Neuvottelukunta kuitenkin päätti, että tästä asiasta ei nyt tehdä aloitetta.

Neuvottelukunta päätti kehoittaa Lepistöä tekemään aloitteen *työpalkkatarkkailun tehostamisesta*, ollen Lepistön neuvoteltava asiasta kuitenkin hallituksen jäsenten kanssa. Hänelle jätettiin oikeus luopuakin aloitteen teosta, jos ministerien kanssa käytävät neuvottelut siihen kehoittavat.

Halosta kehoitettiin valmistelemaan ehdotus *vientipalkkioiden vaihtamiseksi vähävaraisille tapahtuvaan kotieläintuotteiden alihintaan myymiseen*.

Neuvottelukunnan syyskokouksessa syyskuun 4 p:nä olivat saapuvilla miltei kaikki neuvottelukunnan jäsenet. Tämän kokouksen tärkeimmäksi asiaksi muodostui pienviljelijäpäivien ohjelman suunnitteleminen, mitkä päivät oli täytynyt siirtää syksyyn siksi, että eräiden henkilöiden (Tanner) matkojen takia ohjelma olisi jäänyt puutteelliseksi, jos päivät olisi järjestetty keväällä, niinkuin neuvottelu-

kunta kevätkokouksessaan oli päättänyt. Sihteeri esitti nyt tarkistettua ohjelman, joka sisälsi seuraavat alustukset ja esitelmät:

Kokouksen avaus: pääjohtaja Mauno Pekkala. Alustus: Pienviljelijäin taloudellinen ja yhteiskunnallinen asema (Alustajana toimittaja Helmer Lehti). *Alustus: Maaseudun vähävaraisen väestön ravitsemus- ja asunto-olot* (alustajana ministeri Väinö Voionmaa). *Alustus: Pienviljelijäin ja palkkatyöläisten taloudellisten ja talouspoliittisten etujen samannukaisuus* (alustajana puoluetoimikunnan puheenjohtaja Kaarlo Harvala). *Alustus: kääpiötilallisten laidunvaikeudet ja keinoista niiden poistamiseksi* (alustaja kansanedustaja Frans Mustasilta). *Pienviljelijäin ja työläisten suhtautuminen metsänhoidon edistämistoimenpiteisiin* (maanviljelijä E. Pusa). *Pienviljelijäin edut kunnallisverotuksessa* (kansanedustaja Otto Marttila). *Pienviljelijänaisten toiminnan merkitys maaseudun vähävaraisen väestön hyväksi* (kansanedustaja Hilma Koivulahti-Lehto). *Puoluelehdistön suhtautuminen taloudellisiin ja maataloudellisiin kysymyksiin* (Helmer Lehti). Keskustelua esitysten johdosta ja ponsien evästäminen valiokuntaan. — Kokouksessa päätettiin myös nimetä *Pienviljelijäin neuvottelukunnan jäsenet*.

Kokouksen yhteyteen päätettiin järjestää illanvietto, jonka ohjelmaan päätettiin ottaa m. m. puoluesihteeri A. Aaltosen tervehdyspuhe, pääjohtaja Mauno Pekkalan esitelmä pienviljelijäin neuvottelukunnan toiminnasta sekä valtiovarainministeri Tannerin juhlapuhe aiheesta: *Talonpoikien ja työläisten yhteishallituksesta saadut kokemukset meillä ja muualla*. Edelleen päätettiin ohjelmaan ottaa lausuntaja musiikkiesityksiä, huumoria j.n.e. — Pienviljelijäpäivien aiheuttamat muut kustannukset suoritti puoluetoimikunta, mutta edustajain matkakustannukset jätettiin heidät lähettävien perusjärjestöjen suoritettavaksi.

Neuvottelukunta ryhtyi tämän jälkeen käsittelemään *valtion talousarvion maatalouspääluokkaa*. Tällöin päätettiin kehoittaa Meriläistä, Linnaa ja Marttilaa asettumaan valtioneuvoston jäsenten kanssa yhteyteen päästäkseen perille siitä, missä määrin on mahdollista tehdä ehdotuksia maatalouskoulujen oppilasavustusten kohottamiseksi. Pidettiin m.m. suotavana, että maamieskoulujen vähävaraisten oppilaiden, samoin kuin kotitalousoppilaitosten, kotiteollisuusoppilaitosten avustusta, Suomen Salaojitusyhdistyksen, kasvitarhan ja kotitalouden edistämismäärärahoja ja maatalouskerhomäärärahaa korotettaisiin. Korotussummat jätettiin riippuvaksi neuvottelujen tuloksista, eikä aloitteiden tekoon nimetyillä henkilöillä ole velvoitusta tehdä aloitetta, jos neuvottelut antavat niiden suhteen kielteisen tuloksen.

Maatalouskerholiiton valtion avustusta kuitenkin päätettiin esittää korotettavaksi 3.5 milj. markkaan.

Kokous käsitteli *Mustasillan* esityksen perusteella kysymystä *raajaukkoisten henkilöiden avustamiseen XIV pääluokan 7 luvun 5 kohdassa olevan määrärahan kohottamisesta*. Neuvottelukunta päätti, että Mustasilta saa hoitaa puheenaolevan asian omaan laskuunsa.

Kääriäinen esitti tehtäväksi aloitteen *määrärahan ottamisesta eläkkeiden maksamiseksi niille vanhoille ihmisille, jotka eivät pääse nauttimaan kansaneläkelain suomia etuja*. Kokous päätti, että asia ei ole neuvottelukunnan työalaan kuuluva kysymys.

Marttilan esityksestä kokous käsitteli kysymystä *pienten asuntonttien erottamiskusiannusten alentamisesta*. Neuvottelukunta kehoitti *Marttilaa* kääntymään asianomaisen hallituksen jäsenen puoleen asian saattamiseksi myönteiseen ratkaisuun, mikäli sellaiseen ilmenee edellytyksiä.

Neuvottelukunta käsitteli *Pusan* alustuksen perusteella kysymystä *maalaisvoin laadun parantamisesta*, todeten tällöin, että osuuskauppojen käytäntöönottama laatumaksutapa voi aikaansaada voin laadun kohoamisen, mutta myöskin tarkoituksenmukaista valistustyötä pidettiin tässä suhteessa tärkeänä. Neuvottelukunta kehoitti sihteerii kiinnittämään asiaan huomiota puoluelehtien maatalousosastoissa.

Työväenlehtien avustaminen. Kertomusvuoden aikana on neuvottelukunnan sihteeri entiseen tapaan lähettänyt puoluelehdille viikottain useita maatalousteknillisiä sekä maatalous- ja talouspoliittisia kirjoituksia, jotka puoluelehdet ovat miltei poikkeuksetta julkaisseet huomattavalla tavalla.

Puhujamatkat. Entiseen tapaan ovat neuvottelukunnan puheenjohtaja ja sihteeri kertomusvuoden aikana tehneet useita puhujamatkoja. Niinpä sihteeri kävi Hyvinkäällä ja Joensuussa sekä Kuopiossa, kahdessa viimeksimainitussa paikassa puolueen järjestämällä puoluetoimitsijakursseilla, pitäen kummassakin paikassa kaksi luentoa. Myös neuvottelukunnan useimmat jäsenet ovat tehneet puhujamatkoja eri puolille maata.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PIENVILJELIJÄIN NEUVOTTELUKUNTA.

Mauno Pekkala.

Helmer Lehti.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta vuosina 1936, 1937 ja 1938.

Kolmivuotiskausi 1936—1938 on ollut maassamme taloudellista nousukautta. Toiminta niin teollisen tuotannon kuin kaupan ja maataloudenkin alalla on ollut yleensä vilkasta ja tuloksellista. Työttömyyttä ei kuluneina vuosina sen varsinaisessa mielessä ole ollut. Kun samaan aikaan ovat työpalkatkin nousseet, on myös työväestön kulutusmahdollisuudet ja ostokyky lisääntyneet. Ostokyvyn lisääntymistä on kuitenkin hidastuttanut kulutustarvikkeiden yleinen hintojen nousu.

Edelläsanottu on yhdessä suotuisten sisäpoliittisten olosuhteitten kanssa vaikuttanut myönteisesti myös Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan, kuten yleensäkin työväen kustannusliikkeiden, liiketoimintaan ja sen tuloksiin. Sen kustantamien lehtien menekki ja ilmoitusmäärä on kasvanut ja omistamien kirjateollisuuslaitosten valmistusmäärät lisääntyneet. Vaikka toisaalta menotkin ovat kasvaneet, on yhtiö lisääntyneiden tulojensa nojalla voinut suorittaa tarpeelliset liikkeen uudistukset ja täydennykset ja samalla vakaannuttaa yhtiön taloudellista asemaa.

Jäljempänä seuraa suppea kertomus yhtiön liiketoiminnan ja hallinnon tärkeimmistä seikoista vuosilta 1936, 1937 ja 1938.

Suomen Sosialidemokraatti.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan liiketoiminnassa on Suomen Sosialidemokraatin, sosialidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattajan, kustantaminen edelleenkin ollut keskeisimmällä sijalla. Lehti on ilmestynyt koko maata varten toimitettuna 7-päiväisenä yleispainoksena ja etupäässä Uttamaata varten julkaistuna 3-päiväisenä painoksena; lisäksi on sunnuntainumero ollut erikseen tilattavana.

3-päiväisen painoksen julkaiseminen aloitettiin vuoden 1936 alusta sen jälkeen kun varsinkin uusmaalaisten asiamiesten, lukijain ja järjestöjen taholta oli esitetty toivomuksia, että Suomen Sosialidemokraatin siihen asti ilmestynyt 2-päiväinen painos muutettaisiin 3 kertaa viikossa ilmestyväksi, koska katsottiin sen voivan entistä menestyksellisemmin kilpailla pienten paikallisten porvarillisten lehtien kanssa. Maaseudun postinkulkua silmälläpitäen järjestettiin lehden ilmestymispäiviksi tiistai, torstai ja lauantai. Koosta huolimatta on p.o. painoksen tilaushinta pidetty samana kuin pienten 3-päiväisten sanomalehtien, jotta lehden tilaaminen olisi mahdollista kaikkein

vähävaraisimmillekin työläisille. Samanaikaisesti on tiistai-, torstai- ja lauantapäivien numeroissa ryhdytty julkaisemaan erikoista Uudenmaan sivua, johon painetaan paikallisuontoista uutis- ja muuta aineistoa Uudeltamaalta järjestettyinä kunnittain. Näiden järjestelyjen tarkoituksenmukaisuutta osoittanee se, että 3-päiväisen painoksen menekki aikaisempiin samantapaisiin verraten on ollut odottamattoman hyvä.

Suomen Sosialidemokraatin tilaus- ja ilmoitusmäärä on kuluneina kolmena vuotena kasvanut tasaisesti.

Lehden tilaushinnat olivat samoina vuoden 1937 loppuun asti kuin mitä ne olivat olleet aina vuodesta 1928 lähtien, jolloin ryhdyttiin julkaisemaan sunnuntainumeroa. Sanomalehtien kustannusten jatkuvasti lisääntyttyä varsinkin viimeisinä vuosina kävi välttämättömäksi jonkin verran korottaa lehtien tilaushintojaakin. Porvarilliset sanomalehden kustantajat toimittivat koroituksen jo vuodeksi 1937, mutta työväenlehtien uudet tilaushinnat tulivat pääasiallisesti voimaan vasta vuoden 1938 alusta. Suomen Sosialidemokraatin eri painosten tilaushinnat korotettiin tällöin keskimäärin 12 %:lla.

Samoista syistä kuin tilaushintojaan ovat sanomalehdet jo aikaisemmin joutuneet korottamaan ilmoitushintojaan. Samanaikaisesti pääkaupungin toisten suurlehtien kanssa nousivat Suomen Sosialidemokraatin ilmoitushinnat vv. 1936 ja 1937.

Jo pitkän ajan oli osoittautunut tarpeelliseksi saada niin hankintakuin toimitustyönkin kannalta entistä kiinteämpi yhteys Lahteen, joka kuuluu välittömästi Suomen Sosialidemokraatin levikkipiiriin ja jossa varsinkin kaupungin kasvaessa on jokapäiväisen työväenlehden mahdollisuudet lisääntyneet. Vuoden 1937 alkupuolella avattiinkin Lahden Suomen Sosialidemokraatin konttori, jonka palvelukseen kiinnitetyistä henkilöistä konttorinhoitaja m.m. huolehtii erikoisen Lahden-osaston säännöllisestä toimittamisesta. Konttorin avaaminen on osoittautunut tarkoitustaan vastaavaksi, sillä Suomen Sosialidemokraatin menekki Lahteen on seri jälkeen lisääntynyt odotettua runsaammassa määrin, mikä taas puolestaan on helpottanut paikallisten ilmoitusten saantia lehteen. Samalla voidaan jo mainitun Lahden-osaston avulla entistä joustavammin tyydyttää sikäläisen lukijakunnan uutistarpeet.

Kasvaneet tilaus- ja ilmoitustulot ovat tehneet mahdolliseksi Suomen Sosialidemokraatin koon lisäämisen ja sisällyksen parantamisen. Lehden sivumäärä oli v. 1936 2,958, v. 1937 3,208 ja v. 1938 3,592. Sivuluvun kasvaminen on aiheutunut pääasiassa tekstialan lisääntymisestä koituen se siten lukijakunnan hyväksi laajentuneena ja monipuolistuneena sisältönä.

Suomen Sosialidemokraatin päätoimittajana on koko kuluneen kolmivuotiskauden ollut toimittaja Eino Kilpi.

Lehden toimitusneuvoston jäseninä ovat kuluneena kertomuskautena olleet johtaja K. Harvala puheenjohtajana, päätoimittaja Eino Kilpi sihteerinä ja muina jäseninä ministeri V. Tanner, ministeri V. V. Salovaara, puoluesihteerinä A. Aaltonen ja sosiaalijohtaja J. W. Keto.

Vuoden 1938 lopussa olivat Suomen Sosialidemokraatin toimittajina päätoimittaja Kilven lisäksi seuraavat henkilöt: R. Svento (ulkopoliittiset katsaukset), Y. Räisänen (pakinat ja muut lehdet-osasto), K. A. Manninen ja A. Pohjanmaa (toimitussihteereinä), A. Vahteri (ulkomaanosasto), H. Lehti (maataloudellisten ja taloudellisten asiain osasto), Y. Kaarne (ammatillisten ja puolueasiain osasto), E. A. Pulli, V. Toivari, P. Lähde, T. Myllymäki ja T. Hiisivaara (uutisosasto), J. Ahokas (urheiluosasto) ja A. E. Leino (kanslianhoitaja ja v:n 1938 loppuun asti vastaava toimittaja).

Kun työväenlehdissä on alkanut ilmetä tuntuva puutetta ammattitaitoisista sanomalehtimiehistä sen vuoksi, että ne eivät pulavuosina voineet huolehtia uusien toimittajavarojen kasvattamisesta, on Suomen Sosialidemokraatin toimittamiseen päätetty taas ottaa mahdollisuuksien mukaan harjoittelijoita. Tähän mennessä on toimittajajarjoittelijoina ollut 2 henkilöä.

»Työläisnuoriso».

Toisena lehtenä on yhtiön kustannuksella koko kuluneen kolmivuotiskauden ilmestynyt Sosialidemokraattisen Työläisnuorisoliiton äänenkannattaja »Työläisnuoriso». Lehti on edelleenkin julkaistu joka toisena keskiviikkona 12-sivuisina numeroina, lukuunottamatta juhlanumerolta, jotka ovat olleet kooltaan mainittua sivumäärää suurempia. Vuoden 1937 joulukuusta on lehti ilmestynyt 2-värisenä.

Kun myöskin »Työläisnuorison» menot ovat lisääntyneet, koroitettiin tämänkin lehden tilaushintoja jonkin verran ja irtonumerohmtaa 50 pennillä kappaleelta vuoden 1938 alusta lukien. »Työläisnuorisonkin» menekki ja ilmoitusmäärä ovat lisääntyneet aikaisemmastaan.

Niinkuin aikaisemminkin, on Sosialidemokraattinen Työläisnuorisoliitto valvonut lehden sisältöä ja sen toimitustapaa. Kun »Työläisnuorison» monivuotinen toimittaja K. Kukkonen vuoden 1938 maaliskuun alussa siirtyi Sos.-dem. Puoluetoimiston palvelukseen, valitsi yhtiön johtokunta Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton toimikunnan esityksestä lehden uudeksi toimittajaksi kirjaltaja Rafael Paasion Helsingistä.

Muu kustannustoiminta.

Kirjallisuuden kustantaminen siinäkin laajuudessa, mitä sitä yhtiön toimesta tapahtui ennen pulavuosia, vaatii tuntuvasti pääomia. Kun suotuisissakin tapauksissa tähän toiminnanhaaraan kiinnitetyt varat vain hitaasti vapautuvat uudelleen käytettäviksi, ei ole katsottu voitavan ainakaan vielä ryhtyä harjoittamaan laajemmassa mittakaavassa kirjojen julkaisemista. Niinpä onkin tämä puoli yhtiön liiketoiminnasta supistunut vuoden 1935 jälkeen vain yhden runokokoelman ja muutaman pikkunäytelmän kustantamiseen.

Vuoden 1938 toukokuussa järjestettiin näytelmiä lukuunottamatta kaiken muun yhtiön kustantaman kirjallisuuden myynti huomattavasti alennetuin hinnoin. Alennusmyyntiin, jota edelleen jatkuu, kiinnitettiin muiden muassa myös järjestöjen huomiota.

Edelleen on yhtiön kustannuksella ilmestynyt joka jouluksi pila-lehti »Kurikka» erikoisena juhlanumerona, jonka menekki tässä muodossa on kasvanut vuosi vuodelta.

Kirjapaino ja kirjansitomo.

Kirjapaino ja kirjansitomo ovat kuluneena kertomuskautena toimineet suotuisissa olosuhteissa. Kummankin työmäärä on jatkuvasti lisääntynyt, onpa osittain voitu ylittää ennen pula-aikaa saavutetut tulokset. Kirjapainon työmäärää on myös osaltaan lisännyt jo ennen mainittu Suomen Sosialidemokraatin koon kasvaminen.

Kohonneen työmäärän takia on varsinkin kahtena viime vuotena jouduttu kirjapainon ja sitomon uusimiseen ja täydentämiseen käyttämään entistä runsaammin varoja. Vuonna 1937 hankittiin kirjapainon siviilipuolelle nopea Miehle Vertical-niminen amerikkalainen pienoispainokone ja uusittiin lehtipuolen stereotyyppilaitteita. Vuonna 1938 ostettiin kirjapainoon täysin uudenaikainen Intertype-latomakone, joten yhtiöllä on nyt 10 latomakonetta siviili- ja lehtityötä varten. Muutenkin on kirjapainon ja sitomon työvälineitä uusittu ja lisätty.

Kirjapainon vastuunalaisena johtajana on edelleen ollut faktori A. Salmi ja kirjansitomon johtajana A. Virtanen.

Kirjakaupat.

Yhtiön omistamat kirjakaupat Työväen Kirjakauppa ja erillisenä yhtiönä hoidettu Helsingin Kirja-Aitta ovat toimineet entiseen tapaan. Parantunut aika on tuntunut lisääntyneen myynnin muodossa. Varsinaisen kirjallisuuden menekki on kasvanut. Sen sijaan paperi-

kauppatavaroiden myynnin lisääntymistä vaikeuttaa se seikka, että suuret tavaratalot ovat ryhtyneet pitämään kaupan myös paperikauppa-alan tavaroita.

Kirjakauppojen johtajana on edelleen ollut kirjuri W. Vainio.

Yhtiön johtokunta.

Syyskuun 14. päivänä 1936 kuoli yhtiön johtokunnan monivuotinen varsinainen jäsen ja sen puheenjohtaja, järjestösihteeri E. Sallila. Sallila oli kuulunut johtokuntaan vuodesta 1926 alkaen ja ollut puheenjohtajana vuodesta 1935 lähtien. Hänessä liike menetti vastuuntuntoisen ja toimintakykyisen johtokunnan jäsenen, joka aina seurasi liikkeen toimintaa suurella harrastuksella.

Yhtiön johtokuntaan ovat koko kertomuskauden kuuluneet varsinaisina jäseninä pankinjohtaja L. af Heurlin, toimitusjohtaja K. Heinonen, pääjohtaja H. Ryömä, ministeri V. Tanner ja maisteri K. H. Wiik. Johtokunnan varajäsenenä on koko ajan ollut piirisihteeri A. Lehtonen. Lisäksi ovat johtokuntaan kuuluneet varsinaisina jäseninä ministeri V. V. Salovaara huhtikuun 28. p:stä 1936 alkaen, puoluesihteri A. Aaltonen marraskuun 4. p:stä 1936 alkaen ja kansanedustaja M. Paasivuori huhtikuun 28. p:ään 1936 saakka. Varajäsenenä taas ovat olleet toimittaja K. Kukkonen huhtikuun 28. p:stä 1936 alkaen, toimittaja Matti Turkia toukokuun 18. p:stä 1937 alkaen, ministeri V. V. Salovaara huhtikuun 28. p:ään 1936 saakka ja sähkömontööri O. Oksanen toukokuun 18. p:ään 1937 saakka.

Johtokunnan puheenjohtajana oli kuolemaansa asti E. Sallila ja sen jälkeen 9. 10. 1936 alkaen V. V. Salovaara. Varapuheenjohtajana on koko ajan ollut L. af Heurlin.

Yhtiön toimitusjohtajana on edelleenkin ollut K. Heinonen ja konttoripäällikkönä V. Leino.

Yhtiön varsinaisina tilintarkastajina ovat vv. 1936—1938 olleet pankinkamreeri T. H. Vilppula ja taloudenhoitaja A. Sirjola.

Yhtiön henkilökunta.

Vuoden 1938 päättyessä oli yhtiön palveluksessa yhteensä 199 henkilöä. Tämä määrä jakaantui toimialoittain seuraavasti:

Toimitusjohtaja.....	1
Osastonhoitajia.....	4
Kirjapainossa työskenteleviä.....	97
Kirjansitomossa työskenteleviä.....	13

Toimittaj	ia.....	16
Toimituksen	arkistonhoitaj	a.....
S. Sosialidemokraatin oikolukijoita.....		5
Työväen Kirj	akaupassa	työskenteleviä.....
Helsingin konttoreissa työskenteleviä.....		20
Lahden-konttorissa työskenteleviä.....		2
Postittajia.....		9
Ilmoitusmiehiä.....		3
Vakinaisia tilausten hankkij	oita	Helsingissä.....
Vakinaisia tilausten hankkijoita Lahdessa.....		1
Matka-asiamies.....		1
Autonkulj	ettajia.....	2
Siivoojattaria Helsingissä.....		5
Siivooj	attaria	Lahdessa.....
Yövahti.....		1
Lähetettä.....		10

Lisäksi oli yhtiön palveluksessa mainitun vuoden lopussa Suomen Sosialidemokraatin jakajina Helsingissä ja sen lähiympäristössä yhteensä 157 henkilöä sekä eräillä muilla paikkakunnilla, joissa lehden jakaminen toimitetaan sellaisina päivinä, jolloin ei ole postinkantoa, 25 henkilöä.

Yhtiön varsinainen henkilökunta on palvelusvuosien mukaan vakuutettu Vakuutusyhtiö Kansassa. Niinikään on henkilökunnalla yhtiön avustuksin ja valvonnanalaisena toimiva huoltokonttori.

Helsingissä, helmikuussa 1939.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KANSANVALLAN
JOHTOKUNTA.

Sos.-dem. Työläisnaisliiton toiminta

1. 1. 1936—31. 12. 1938.

Sos.-dem. Työläisnaisliiton toiminta on kuluneen toimintakauden aikana jatkuvasti vilkastunut ja saanut uusia ilmenemismuotoja. Pulakausien järjestötoiminnalle aiheuttama taantumus on vähitellen väistynyt ja liittoon on tullut uusia jäseniä, varsinkin sen jälkeen kun työväenyhdistyksissä entistä tarmokkaammin on ryhdytty perustamaan naisjaostoja ja vetämään naisia mukaan puoluetöimintään.

Valistustyö.

Liiton suorittamassa valistustyössä on pyritty herättämään naisia yhdistystoimintaan. Liiton sihteeri on tehnyt lukuisia matkoja, osallistuen myöskin vaalipiiritoimikuntien järjestämiin neuvottelukokouksiin, luennoiden kurseilla ym. Tämän lisäksi avusti liitto eräitä piirejä, jotka omalta osaltaan myöskin osallistuivat naisjärjestäjän palkkaamiseen. Tällaisen avustuksen saivat Viipurin itäinen, Viipurin läntinen, Turun eteläinen ja Satakunnan piiri, sekä Oulun sos.-dem. naisten Keskustoimikunta, jotka vuoden 1937 lopulla ja 1938 alussa lähettivät liikkeelle naisjärjestäjän piirinsä alueelle.

Kurssitoiminta. Keskeisimmän osan liittomme valistustyössä muodostaa edelleenkin kotitalouskurssitoiminta. Liitolla on palveluksessaan kotitalousneuvoja, jollaisena vuoden 1937 alkuun toimi Kotitalousopettaja Emmi Karppe ja senjälkeen konsulentti Hilikka Miettinen. Luennoitsijana on toiminut Elli Nurminen. Kotitalouskurseja on toimintakauden aikana järjestetty 108 paikkakunnalla, ollen osanottajien ja kuuntelijoiden lukumäärä 32,294 henkeä. Kurssien luentoaiheina ovat olleet: Kodin ja terveydenhoito, pikkulastenhoito, ruokatalous, asutokysymys, naisliikkeen tehtävät, äitiys- ja lastenhuolto, kunnalliset kysymykset, raittius-, kasvatusta- ja opintokerhotoiminta, ym.

Liitto järjesti 1937 kesällä kesäkurssit työläisnaisille Joutsenon Haukilahdessa. Näiden kurssien tarkoituksena oli opiskelun ohessa tarjota tilaisuus työläisäideille myöskin virkistävään lomaoloskeluun. Kurssit onnistuivat erinomaisesti ja oli niillä yhteensä vakinaisia osanottajia 26 henkeä eri puolilta maata, jota paitsi paikalliset asukkaat hyvin innokkaasti seurasivat luentoja kurssien aikana.

Keväällä 1938 liittomme järjesti yhdessä Työväen Sivistysliiton kanssa naisten opinto-ohjaajakurssit Siuntion Lepopirtissä. Näillä kurseilla oli 20 vakinaista osanottajaa.

Liiton *erikoisjuhlat*. Kansainvälinen naistenpäivä maaliskuussa, Äitienpäivä toukokuussa ja Mikkelinpäiväjuhlat lokakuun loppupuolella.

lella ovat vuosi vuodelta saaneet yhä laajemman kannatuksen. Liiton taholta on valmistettu kaikkiin näihin juhliin ohjelmaa ja niiden järjestämiseen ovat osallistuneet monin paikoin myöskin puolueyhdistykset, ammattiosastot, nuoriso- ja urheilujärjestöt.

Kesäretkeily- ja opintopäiviä on toimintakauden aikana järjestetty useissa eri piireissä, vaikka ne senjälkeen kun maakuntajuhlia on alettu järjestää, on myöskin usein yhdistetty näihin.

Opintokerhotyö, j ota varsinkin kotitalouskurssien yhteydessä on koetettu elvyttää on toimintakauden aikana edelleen vilkastunut ja vuoden 1938 lopulla oli toiminnassa 41 opintokerhoa. Ompelukerhoja, joissa harrastetaan etupäässä kaunokirjallisuuden lukua ja käsitöiden valmistamista, oli toiminnassa toista sataa. Niidenkään toimintaa ei ole suinkaan arvioitava vähäiseksi, sillä ne muodostavat monin paikoin järjestön ainoat taloudellisen toiminnan mahdollisuudet.

Vaalit 1936.

Vaalitoimintaan osallistuivat kaikki naisyhdistykset ja jaostot innokkaasti. Liittotoimikunta kehoitti naisjärjestöjä järjestämään ns. yhdenpäiväkouluja, joissa vaalikysymyksiä selviteltiin ja pantiinkin näitä toimeen kaikkiaan 21 paikkakunnalla. Tov. Martta Salmela-Järvinen kirjoitti lentolehtisen, jonka puolueitoimikunta painatti ja josta otettiin 10,000 kpl. painos. Naisehdokkaat kävivät kukin piirissään vaalipuhujamatkoilla ja liittotoimikunta avusti tov. Elli Nurmista joka saamansa avustuksen perusteella oli kaksi viikkoa Viipurin 1. itäisessä- ja kaksi viikkoa Kuopion 1. läntisessä vaalipiirissä. Oulun 1. pohj, vaalipiiriin annettiin naisjärjestäjän matkoja varten 1,500 mk avustus.

Puolueellamme oli näissäkin vaaleissa 20 naisehdokasta, mutta valituksi tuli vain 8. Näyttää siltä, että yhä yleisemmin käytäntöön tullut yhdenmiehenlistajärjestelmä, joka suosii ns. paikallisehdokkaita, monien muiden tähän järjestelmään liittyvien epäkohtien lisäksi, myöskin on omiaan vähentämään naisedustajien lukumäärää. Minkä verran tästä on hyötyä tai vahinkoa eduskuntaryhmämme työlle ja puolueen suorittamalle valistustoiminnalle, jääköön tässä yhteydessä arvioimatta.

Kunnallisvaalit. Liitto kehoitti naisia entistä innokkaammin osallistumaan myöskin kunnallisvaaleihin ja yleensä kunnalliseen toimintaan. Vuoden 1936 lopulla lokakuussa järjestettiin Helsingissä naisten kunnallispäivät, joille osallistui n. 300 naistoveria eri puolilta maata.

Kansainvälinen toiminta.

Sosialistisen Internationaalen naissihteeristön kirjeenvaihtajana on ollut liiton sihteeri. Vuonna 1936 oli liittoamme edustamassa Ruotsin sos.-dem. Naisten kongressissa Miina Sillanpää, Aino Lehtokoski ja Martta Salmela-Järvinen. Belgian sos.-dem. naisten kongressissa 1938 syksyllä oli liittomme edustajana Sylvi-Kyllikki Kilpi. Ruotsin ja Norjan sos.-dem. naiset ovat olleet edustettuina liittomme edustajakokouksissa.

Pohjoismainen sos.-dem. naisten yhteistoiminta on toimintakauden aikana mennyt aimo askelin eteenpäin. Kesällä 1937 Kööpenhaminassa järjestetyillä Pohjoismaisilla sos.-dem. naistenpäivillä oli Suomesta kaikkiaan 18 osanottajaa. Alustajina päivien aikana esiintyivät Anni Huotari, Olga Tainio ja Martta Salmela-Järvinen. Tässä kongressissa päätettiin, että seuraavat sos.-dem. naisten päivät pidetään Suomessa 1938.

Pohjoismaiset sos.-dem. Naistenpäivät Helsingissä heinäkuussa 1938 muodostuivat suurenmoisiksi pohjoismaiden yhteistyön juhliksi. Osanottajia oli Ruotsista 140 henkeä, Tanskassa 54 henkeä ja Norjasta 14 henkeä, jonka lisäksi kotimaasta oli vakinaisia osanottajia n. 200 henkeä ja erikoistilaisuuksissa yli tuhanteen nouseva yleisöjoukko. Päivät onnistuivat erinomaisesti ja olivat niihin sekä ulkomaiset että kotimaiset osanottajat sangen tyytyväiset.

Päivien aikana järjestettiin Pohjoismainen sos.-dem. naisten toiminta sikäli vakinaisemmalle kannalle, että asetettiin komitea huolehtimaan jatkuvasta yhteistyöstä ja varsinkin seuraavista Pohjoismaisista sos.-dem. Naisten päivistä, jotka päätettiin pitää vuonna 1940 Norjassa.

Vuonna 1936 järjestettiin liittomme aloitteesta naisten matka Neuvostoliittoon. Osanottajia oli kaikkiaan 130 henkeä.

Keräystoiminta Espanjan lasten hyväksi. Useilta taholta tulleiden kehoitusten johdosta ryhtyi liittomme vuoden 1936 lopulla järjestämään avunkeräystä Espanjan sodan vuoksi kärsimään joutuneelle siviiliväestölle, etupäässä lapsille. Ensimmäinen keräys pantiin toimeen joulukuun 1 p:n 1936 ja helmikuun 28 p:n 1937 välisenä aikana ja tuotti se kaikkiaan mk 203,781: 10. Seuraava keräys alkoi lokakuun 1 p:nä ja jatkui joulukuun 31 p:ään 1937 ja tuotti se mk 348,178: 25. Käynnissä on parhaillaan kolmas keräys, jonka tarkoitusta on laajennettu sikäli, että se nyt käsittää myöskin Tshekkoslovakian jaossa kärsimään joutuneitten poliittisten pakolaisten avustamisen. Odotamme tällekin keräykselle suotuisaa tulosta.

Liiton kustannustoiminta.

Liitto kustantaa edelleen äänenkannattajansa, Toveritar-lehden, joka jatkuvasti on valloittanut itselleen kannattajia työläisperheiden piirissä. Lehden tilaajamäärä on vuosi vuodelta kohonnut ja erikoisnumeroiden painoksissakin on päästy entistä suurempiin lukuihin. Lehden sisältöä on myöskin kaikin tavoin pyritty parantamaan ja yleensä ollaankin siihen lukijoiden keskuudessa tyytyväisiä.

Vuoden 1937 alkupuolella liittomme kustansi Sylvi-Kyllikki Kilven kirjoittaman kirjasen: Sosialidemokraattisten naisten valtiollinen toiminta. Kirjasta on laadittu myöskin opintosuunnitelma, joka liittyy Työväen Sivistysliiton opiskeluohjelmaan.

Pohjoismaisia Sos.-dem. Naistenpäiviä varten kustannettiin pieni, liiton toimintaa selostava kirjanen, joka käännettiin ruotsiksi, sekä lauluvihkonen.

Suhteet muihin puoluejärjestöihin.

Puoluetuimikunnan ja Työläisnaisliiton toimikunnan välillä on jatkuvasti vallinnut hyvä yhteistoiminta. Tov. Miina Sillanpää, joka vuoteen 1937 oli liiton sihteerinä, valittiin viimeksi pidetyssä puoluekokouksessa edelleen puoluetuimikunnan varajäseneksi. Suhteet piiri-järjestöihin on myöskin saatu läheisemmiksi senjälkeen, kun useiden piiritoimikuntien yhteyteen liittomme lähettämän aloitteen johdosta on perustettu naisjaosto, joka on kiinteässä yhteistoiminnassa liiton kanssa. Liittomme kotitalouskursseja pyydetään nykyään jatkuvasti eri vaalipiireihin niin runsaasti, ettei kaikkia pyyntöjä tähän mennessä ole läheskään voitu täyttää.

Liiton talous.

Kun järjestöiltä saatavat jäsenverot ovat tavattoman alhaiset, ei pieni jäsenjoukko kykene lähestulkoonkaan saamaan kokoon niitä varoja, joita liitto valistustyössään käyttää. Vuosittain on myöskin anottu avustusta puolueelta liiton työn tukemiseksi. Liitto on saanut avustuksena puolueelta: vuonna 1936 15,000 mk, vuonna 1937 20,000 mk ja v. 1938 30,000 mk. Jälkimmäisen avustuksen myöntämisessä huomioitiin liiton kustannukset Pohjoismaisten Sos.-dem. Naistenpäivien järjestämisestä. Pientenlastenhoidon neuvonnan järjestämiseksi on liitto saanut vuosittain valtiolta 15,000 mk avustuksen ja kotitalouskursseja varten v. 1936 ja —37 12,000 mk ja vuonna 1938 25,000 mk. Lastenhoidon neuvontaan saatiin vuonna 1938 Lang-

männin rahastosta 4,000 mk:n avustus. O.T.K. on vuosittain lahjoittanut liitollemme 15,000 mk vähävaraisten lasten vaatetusavuksi, tämä summa on jaettu ompelukerhojen käytettäväksi tähän tarkoitukseen. Vuonna 1938 järjesti liittomme arpajaiset, joiden taloudellinen tulos ei ole vielä tätä kirjoittaessa selvitetty.

Osastot ja jaostot.

Vuoden 1936 lopulla oli liitossa 51 naisyhdistystä ja 101 naisjaostoa ja näissä jäseniä yhteensä 2,954. Vuoden 1937 lopulla oli yhdistysten lukumäärä 51 ja jaostojen 118, jäsenmäärä 3,022. Vuoden 1938 lopulla oli yhdistyksiä 51, jaostoja 118 ja jäseniä 3,500. Tällöin oli vielä osa rästejä saamatta eri yhdistyksiltä ja jaostoilta.

Edustajakokous vuonna 1938.

Liiton XV edustajakokous pidettiin Helsingissä lokakuun 22—24 p:nä 1938. Kokous hyväksyi laajan toimintasuunnitelman, jonka puitteissa edelleen pyritään suorittamaan sosialistista kasvatustyötä työläisnaisten keskuudessa. Samalla kiinnitetään huomiota myöskin naisten yhteiskunnalliseen toimintaan, asuntopoliikkaan, lasten- ja äitienhuoltoon ja niihin kysymyksiin, jotka liittyvät kotien nykyai-kaistuttamiseen, niin että perheenemännillekin jäisi yhä enemmän aikaa yhteiskunnallisia tehtäviä varten. Samoin myöskin suunniteltiin kuluvan vuoden aikana suoritettavien vaalien aikana tehtävää valistustyötä. Liiton puheenjohtajaksi valittiin edelleen toveri *Anni Huotari*, liiton sihteerinä on ollut toveri *Miina Sillanpää* vuoteen 1937 ja hänen mainitun vuoden alussa erottuaan, toveri *Martta Salmela-Järvinen*.

SOS.-DEM. TYÖLÄISNAISLIITON TOIMIKUNTA.

Martta Salmela-Järvinen.

Uudenmaan sos.-dem. piirijärjestön toiminta

1. 1. 1936—31. 12. 1938.

Kulunut kolmivuotiskausi on puoluetoiminnassa Uudenmaan vaali-piirissä ollut erittäin suotuisaa ja menestyksellistä aikaa. Lapuan-liikkeen ja sen jatkajan ikl:n väkivaltainen ja rikollinen toiminta on siirtynyt käytännöllisesti katsoen melkein pä muistojen joukkoon.

oikeastaan enää vain lopullinen »pesänselvitys» puuttuu. Tosin kyllä niiden liikkeiden avulla nostatettu taantumuksellinen vaikutus vielä on havaittavissa eräissä suurissa teollisuuslaitoksissa ja joissakin porvarillisten vanhoillisimmissa piireissä, mutta työmaateriorista aikaisempien vuosien tapaan ei enää voida puhua, eikä myöskään järjestötoiminnan ehkäisytöimenpiteitä ole sanottavammin yritettykään enää viime vuosina,

Taloudellinen nousu on myöskin kuluneiden vuosien aikana ollut Uudellamaalla varsin ilmeinen, joskin vielä talvisin on paikoitellen työttömyyttä jossain määrin ilmennyt. Työttömyys on kuitenkin ollut pääasiassa tilapäistä sesonkityöttömyyttä, joka ei ole lainkaan verrattavissa siihen tilanteeseen, mikä vallitsi pahimpina pulavuosina.

Työväen palkkataso on myöskin kohonnut, varsinkin niillä alueilla, joilla on ollut runsaasti rakennustöitä, mutta maataloustyöläisten asema ei vielä ole edes kohtuullinen. Tosin kyllä karjataloudessa tarvittavasta työvoimasta on ollut muutamain paikoin puutetta, ja se on aiheuttanut sen alan työntekijöiden palkkojen jonkunlaisen parantumisen, mutta varsinaisten muonamiesten palkkataso on kohonnut perin hitaasti. Seurauksena onkin sellainen ilmiö, että vuosittain huomattava osa muonamiehistä siirtyy muille työaloille ja heidän tilalleen tulee maan muista osista uutta väkeä, jotka sitten tyytyvät jonkun aikaa työskentelemään maanviljelijäin maksamilla alhaisilla palkkoilla. Tilasto osoittaa, että muuttoliike lisää huomattavasti Uudenmaan läänin väkilukua ja että muuttajista suuri osa saapuu ensin maaseudulle, siirtyen sieltä sittemmin sekä pääkaupunkiin että muihin teollisuuskeskuksiin.

Järjestöt ja jäsenistö.

Kuten sanottu, taloudellinen yleinen nousu on ollut varsin huomattava, joka ilmenee kaikkien työväenyhdistystenkin viime vuosien taloudellisissa tuloksissa. Työväentaloja on kunnostettu ja entisiä velkoja maksettu. Uusia taloja ei kuluneiden kolmen vuoden aikana ole rakennettu muualle kuin Mäntsälän Sälinkäälle, jonne sosialidemokraattinen työläisnuorisosasto rakensi paikkakunnan oloihin nähden ensiluokkaisen talon. Talo valmistui syksyllä 1938. Rakennustyöt on aloitettu neljässä paikassa, nimittäin Kellokoskella, Helsingin pitäjän Rekolassa ja Malmilla sekä Lapinjärven Kimonkylässä, joka viimeksi mainittu yhdistys osti puolueelta Anjalan Ahvion työväentalon ja siirsi sen omalle tontilleen. Talo on jo vesikatossa.

Helsingin pitäjän Pakinkylässä, jossa kommunistit aikoinaan saivat työväentalon haltuunsa ja antoivat sen sitten mennä pois työväen

käsistä, on nyt rakennettu kokoushuone ja tarkoituksena on lähiaikoina kunnollisen uuden toimitalon rakentaminen. Monet yhdistykset ovat kertomuskautena kunnostaneet ja laajentaneet talojaan. Yhdistysten jäsenmäärä on noussut, mikä selviää seuraavasta numero-yhdistelmästä:

vuonna	puolue- osastoja	naisia	miehiä	yhteensä
1936.....	128	1,619	3,527	5,146
1937.....	129	1,744	3,870	5,614
1938.....	130	1,961	4,355	6,316

Vuoden 1938 jäsenmäärä ei ole aivan lopullinen, sillä joitakin rästitilityksiä saattaa vielä saapua, mutta ne eivät tule jäsenmäärää lisäämään kuin ehkä n. sadalla jäsenellä. — Toimivia kunnallisjärjestöjä piirissä on 16.

Valistustyö.

Valistustyössä on pääpaino kohdistettu järjestötoimitsijain kasvatamiseen ja jäsenhankintaan, jossa kumpaisessakin piiri on kohtalaisesti onnistunut. Paitsi edellä mainittua jäsenmäärän kehitystä, joka osaltaan osoittaa piirin valistustyön tuottaneen tuloksia, perusjärjestöjen toimihenkilöiksi on jatkuvasti saatu koulutetuksi nuorta voimaa, jopa joillakin seuduilla nuoret ovat kokonaan uskaltaneet ottaa toiminnan vastuulleen ja varata vanhemmille monivuotisen päivätyön edellyttämän levon. Mutta vielä on paikkakuntia, joissa nuorten toimintaan saaminen on vaikeata, joten järjestötoimitsijain kasvattamista on edelleenkin kehitettävä.

Viikon kestäviä opastuskursseja on toimintakauden aikana pidetty yhdeksällä eri paikkakunnalla. Lisäksi on järjestetty alueittain toimeenpantuja neuvottelukouksia 43, joissa on esitelmöity järjestötehtävistä ja vaalien edellä vaalitoiminnasta. Tilapäispuheiden lukumäärä näkyy seuraavasta yhdistelmästä:

vuosi	puheita	kuulijoita
1936.....	689	177,099
1937.....	366	68,248
1938.....	494	73,920

Vuoden 1936 puhujatilastossa on huomattava, "että silloin oh vaalivuosi, joka luonnollisestikin aiheuttaa tavallista suuremman puheiden määrän.

Kunnallinen toiminta.

Vuonna 1936 piirikokouksessa valittiin piiritoimikunnan avuksi erikoinen kunnallisasiani jaosto, joka siitä lähtien aina vuosittain valittuna on jatkuvasti ollut toiminnassa. Jaostoon kuului ensin 5 jäsentä, mutta sittemmin sen jäsenmäärä lisättiin 7:n. Jaosto on antanut ohjeita sos.-dem. valtuustoryhmille erilaisissa kunnallisia tehtäviä koskevissa kysymyksissä. Lisäksi on järjestetty alueellisia kunnalliskursseja 6:lle paikkakunnalle, ja niiden lisäksi kaksi erittäin onnistunutta kunnallismiesten retkeilyä, joista toinen v. 1937 Kuusankoskelle ja toinen v. 1938 Helsinkiin. Kuusankosken retkellä oli mukana lähes 100 osanottajaa ja Helsingissä yli 300.

Eduskuntavaalit.

Vuoden 1936 eduskuntavaaleissa sosialidemokraattien äänimäärä piirimme alueella kohosi 10,625 äänellä, ollen äänimäärämme kaikkiaan 87,656. Maalaisliitolta valloitimme niiden ainoan paikan, joten edustajamäärämme! on nyt 12, piirin 26 edustajasta. On kuitenkin huomattava, että piirin suomenkielisiltä alueilta on valittu 10 sosialidemokraattia ja 5 porvaria, joten siis suomenkielinen Uusimaa on määränemmistöisesti sosialidemokraattinen, mutta ruotsinkielisen porvariston yliote heidän kielialueillaan on toistaiseksi pysyttänyt läänin porvarillisena.

Kunnallisvaalit.

V. 1936 suoritetuissa kunnallisvaaleissa sosialidemokraattien äänimäärä kohosi 9,043 äänellä, mutta ei vieläkään saavuttanut kuin 73,547 määrän. Se, että kunnallisvaaleissa ei ole saavutettu eduskuntavaalien tuloksia, johtuu monestakin eri seikasta, mutta ilmeisimpinä syinä ovat ensiksikin se, ettei kahdeksassa kunnassa meillä ollut ollenkaan ehdokaslistoja, ja toiseksi se, että ylivoimaisesti porvarillis-enemmistöisissä kunnissa työväki ei katso olevan aihetta vaivautua vaaleihin, koska ennakkoon jo ollaan vakuutettuja porvarien määränemmistöstä. Harrastus kunnallista toimintaa kohtaan on kuitenkin kasvamassa ja se merkitsee vähitellen myöskin kunnallisvaalien tulosten parantumista. Viimeksi toimitetuissa vaaleissa porvarit onnistuivat Keravan kauppalassa ja Karjalohjan kunnassa valloittamaan meikäläisiltä enemmistön, joka johtui meikäläisen väen hajanaisesta vaaleihin suhtautumisesta. Mutta ilmeisesti kumpaisessakin kunnassa seuraavissa vaaleissa pystytään enemmistö valtaamaan uudelleen. — Yhdessätoista kunnassa on sosialidemokraateilla enemmistö, ja niistä kahdessa määränemmistö.

Tässä yhteydessä tulkoon mainituksi, että Mäntsälässä, joka aikoi-
naan saavutti kuuluisuuden kapinansa tähden, porvaristo sai valitus-
teitse, joidenkin melkoisesti tulkinnan varaisten seikkojen perusteella,
kumotuksi valtuusmiesvaalit, ja niin ollen toimitettiin uudet vaalit.
Tulos oli porvaristolle yllättävä epämieluisella tavalla, sillä uusien
vaalien kautta työväki valloitti yhden uuden paikan. Varsinaisten
vaalien jälkeen oli työväestöllä yhden valtuustopaikan enemmistö
ja uusintavaalien jälkeen enemmistö vahvistui yhdellä valtuustopai-
kalla. Porvareista, jotka olivat kaikki vaaliliitossa, ei tullut valituksi
muita kuin ikl:n riveihin kuuluvia.

Presidentin valitsijamiesvaalit.

Vuoden 1937 valitsijamiesvaaleissa puolueemme äänimäärä kohosi
16,941 äänellä edellisistä valitsijamiesvaaleista, mutta emme kuiten-
kaan saavuttaneet äänimäärässä eduskuntavaaleja vastaavaa lukua,
vaan ainoastaan 60,302 ääntä. Valitsijamiesvaalit muodostuivat
Uudellamaalla harvinaisen vilkkaiksi, jota osoittaa se, että äänestyk-
seen otti osaa 2,333 valitsijaa enemmän kuin edellisen kesän eduskunta-
vaaleihin. Porvarieryn erikoisesta vaaliharrastuksesta johtui, että emme
saaneet kuin 13 valitsijapaikkaa piiriin 42 paikasta.

Piiritoimikunta.

Piiritoimikunnan puheenjohtajana on koko kertomuskauden ajan
ollut Väinö V. Salovaara ja varapuheenjohtajana Matti Turkia. Piiri-
toimikunnan vakinaisina jäseninä ovat olleet v. 1936 Sylvi-Kyllikki
Kilpi, Martti Peltonen, Jalmari, Linna, Mikko Ampuja ja Lauri Paju-
nen. V. 1937 Sylvi-Kyllikki Kilpi, Lauri Pajunen, Matti Harju, Sulo
Manninen ja Kustaa Salama. V. 1938 Sylvi-Kyllikki Kilpi, Sulo Man-
ninen, K. H. Wiik, Martta Salmela-Järvinen ja Jalmari Vuorinen.
Piiritoimikunta on kokoontunut 31 kertaa. Piirin toimitsijoina ovat
olleet: sihteerinä Aleksi Lehtonen ja taloudenhoitajana vuoden 1936
loppuun Martta Salmela-Järvinen ja sen jälkeen E vi Vesa.

Arpajaislupia on piiritoimisto hakenut eri yhdistyksille yhteensä 59.
Kirjeitä ja muita postilähetyksiä on kuluneen kolmivuotiskauden
aikana piiritoimistosta lähetetty kaikkiaan 6,544 kpl. ja postikuluihin
käytetty 7,773: 35.

Piirin talous.

Piirin raha-asiat ovat koko kertomuskauden ajan olleet kohtalaisen
hyvässä kunnossa, kuten oheisesta tiliyehdistelmästäkin selviää. Piirin
jäsenmäärän nousu on jo sinänsä lisännyt vakinaisia tuloja ja arpajai-

silla saadut tulot ovat niinikään olleet melkoisen huomattavat. Erikoisesti on syytä mainita, että järjestöt ovat tottuneet yhä täsmällisemmiksi tihtysten teossa, mikä tietysti vaikuttaa piirin talouden hoitoa helpoittavasti. Vaikka piirin menot myöskin ovat kohonneet melkoisen suuriksi, ei piirillä tälläkertaa ole minkäänlaisia velkoja, vaan sensijaan rahallinen omaisuus vastaa noin puolen vuoden talousarviota.

Uudenmaan Sos.-dern. Piirijärjestön tulot ja menot
vv. 1936—38.

Tuloja:

Piiriveroja	48,318: 75	59,147 25	62,386: 25
Puolueveroja	42,312: 40	47,878 —	50,953: 75
Erikoisveroja	8,500	10,500 —	8,000:
Ylimääräisiä puolueveroja	15,304		23,545
Osuus Vappum. ja Kevätt. myyn	3,184:65	4,875:	6,450: 30
Arpajaisista	39,080: 95		33,112:35
Opastuskursseista	1,157:50	768	2,620: —
Toimintavälineistä	1,262:40	856 90	1,274: —
Sekalaisia tuloja	1,095: 80	4,082 40	5,336: 15
Vaaliavustukset ja vaalimerk.	15,621: 40	720:	
Piirikokouskustannuksia	8,988: —	10,314	10,555: —
mk	184,825:75	139,141:55	204,233:50

Menot:

Puolueveroja	41,238:	47,666: 75	50,937 25
Ylimääräisiä puolueveroja ..	14,450:		25,285
Palkkoja	56,400:	45,600	62,800
Päivärahaa ja matkakuluja	7,673 50	10,323 50	12,064
Kulunkitili	5,443 35	5,707 45	7,626 65
Vuokria	4,800	4,800	6,660
Sekalaisia menoja	3,804: 09	3,645	3,548: 15
Vaalimenoja	23,178: 65		
Arpajaiskuluja		1,512:	
Piirikokouskustannuksia ...	11,605:25	10,314 —	12,286: 70
mk	168,592:84	129,568 70	181,189:75

UUDENMAAN SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.

Aleksi Lehtonen.

Turun 1. etel. sos.-dem. piirijärjestön toiminta 1. 1. 1936—31. 12. 1938.

Yleiskatsaus.

Rinnan taloudellisen nousukauden kanssa on piirimme järjestötoiminta yhä voimakkaammin suuntautunut ulospäin, samalla kuin sisäinen lujittuminen puolue-elämässä on määrätietoisesti kehittynyt. Tämä ilmiö on ollut selvästi havaittavissa koko kertomuskauden ajan, jolloin koko puoluetoiminta maassamme on ollut tavallaan uusissa olosuhteissa. Välittömänä seurauksena siitä on näkyvissä jäsenmäärän jatkuva kohoaminen, järjestöjen taloudellisen aseman lujittuminen, uusien työväentalojen rakentaminen, yhteisten suurjuhlien onnistunut järjestely ja voitokkaat vaalitaistelut.

Kertomusvuosien aikana ovat fascistiset ainekset monin tavoin koettaneet häiritä järjestötoimintaamme, varsinkin piirimme pohjoisosissa. Räikeimpänä esimerkkinä mainittakoon Vehmaan työväntalon murhapolttio, jonka suorittajaksi todettiin ikkläinen. Myöskin Mynämäen työväentalo paloi olosuhteissa, jotka antavat aiheutta pitää todennäköisenä, että sekin poltettiin fascistien toimesta. Maininnan ansaitsee myöskin v. 1938 kesällä suoritettu ilkitö Ruisalon sähköverkostoa vastaan, jolla teolla estettiin äänenvahvistajan toiminta Ruotsin pääministeri Hanssonin pitäessä puhetta Pohjoismaisen Kansanvallanpäivän juhlassa, ja samanlainen ilkitö samana kesänä Naantalissa valtiovarainministeri Väinö Tannerin pitäessä puhetta piirimme maakuntajuhlissa. Näiden molempien ilkitöiden suorittajat olivat ilmeisesti ikl-piireistä lähtöisin. Vaikka fascistien tihutyöt luonnollisesti ovatkin joillakin paikoin häirinneet paikallista järjestötoimintaa, eivät ne kuitenkaan ole vähäisimmänsäkään määrässä pystyneet lannistamaan työväen mieliä, vaan ovat ne päinvastoin olleet omiaan nostattamaan taistelutahtoa. Niinpä m.m. molempien palaneiden työväentalojen tilalle on rakennettu nopeasti uudet ja entistä komeammat talot — kivistä,

Työmaaterroria on ollut edelleenkin havaittavissa, paikoin hyvinkin räikeänä, mutta aikaisempaan verrattuna on se kuitenkin suurinpiirtein vähenemään päin. Ilahduttavana seikkana on mainittava, että yksimielisyyys järjestöväen keskuudessa on entisestään parantunut, pieniä hankauksia lukuunottamatta, joten ainakin lähitulevaisuus näyttää piirimme kohdalta perin lupaavalta ja valoisalta.

Järjestöt ja jäsenistö.

Piirijärjestöön kuuluvien järjestöjen luku ja jäsenmäärä: Vuonna

1936 yhdistyksiä 66, joissa jäseniä **1,593**; v. **1937** yhd. **70**, jäseniä 1,832; v. 1938 yhd. 70, ja jäseniä —. (Lopulliset tiedot tätä kirjoitettaessa puuttuvat.)

Järjestöjen lukuun nähden on kuitenkin huomautettava, että niiden nimellinen määrä on hieman suurempi, sillä ylläolevassa laskelmassa ei ole otettu huomioon niitä järjestöjä, jotka eivät ole määräraikaan mennessä tilittäneet verosuorituksiaan ja jotka kuitenkin nimellisesti elävät. Tällaisia järjestöjä on piirissämme tällä kertaa 7, joiden toiminta kuitenkin lähitulevaisuudessa todennäköisesti saadaan piristymään.

Erikoisen merkillepantavana seikkana järjestöjen toiminnassa on ollut kertomuskauden loppupuolella suoritettut työväentalojen korjaukset, joita on tehty melkein jokaisessa piirimme talossa. Kokonaan uusia taloja on rakennettu Vehmaalle, Mynämäelle ja Auraan, sekä Laitilaan, joka kuitenkin tätä kirjoitettaessa on vielä kesken-eräinen. Lisäksi on uusia rakennussuunnitelmia laadittu runsaasti, joista osa on jo parhaillaan valmisteilla. Taloudellista asemaansa ovat järjestöt jatkuvasti parantaneet, toimeenpanemalla arpajaisia, joiden taloudellinen tulos on ollut poikkeuksetta harvinaisen hyvä. Mainittakoon, että vuonna 1936 oli puolueosastojen arpajaisia piirissä 27, v. 1937 28 ja v. 1938 38. Vuosi 1939 tulee varmasti olemaan tässä suhteessa ennätysmäinen, sillä arpajaislupia on piiritoimiston taholta anottu jo huomattavasti runsaammin kuin vastaavana aikana edellisinä vuosina. — Yleisenä ilmiönä on todettava, että kiinnostus järjestötoimintaa kohtaan on huomattavasti lisääntynyt viime aikoina, mistä on johtunut jäsenmäärän runsas kohoaminen ja koko toiminnan lujittuminen.

Valistustyö.

Valistustyö piirijärjestössä on ollut verraten tehokasta ja laajentunut vuosi vuodelta sitä mukaa kuin taloudellinen asema on lujittunut ja suonut siihen mahdollisuuksia. Erikoisia toimitsijoita, paitsi piirisihteeriä, ei piiritoimikunnan palveluksessa ole ollut, lukuunottamatta kahta järjestäjää viime vaalien edellä ja puolueen tilapäisiä luennoitsijoita, vaan ovat puheista ja esitelmistä huolehtineet pääasiassa piirin kansanedustajat ja piirisihteeri.

Huomattavan osan valistustyössä on muodostanut ohjelmakursien toimeenpano sekä erikoisten luento- ja neuvottelupäivien järjestäminen piirin eri järjestöihin ja joiden ohjelma on ollut melkein yksinomaan kunnallista- ja järjestöelämää koskevaa.

Naisten toiminnan tehostamisen kannalta on ollut huomattava

merkitys Sos.-dem. Työläisnaisliiton ja piiritoimikunnan naisjaoston yhteisesti järjestämällä kotitalouskurseilla, jotka joka paikassa ovat onnistuneet hyvin. Naisten suorittamasta valistustyöstä on lisäksi mainittava neuvottelu- ja retkeilypäivät, joita on vuosittain järjestetty useampia. Perusjärjestöt ovat myöskin omakohtaisesti voineet tänä aikana suorittaa entistä enemmän valistustyötä, järjestämällä onnistuneita juhla- ja iltamatilaisuuksia. Oma huomattava merkityksensä on laskettava myöskin yhteisille maakuntajuhlille, jotka poikkeuksetta ovat onnistuneet hyvin.

Opintokerhotyö on myöskin ollut elpymässä, varsinkin kertomuskauden viimeisenä vuotena, jolloin on perustettu useita uusia kerhoja TSL:n myötävaikutuksella, ollen niiden ohjelmassa etupäässä järjestötehtävien ja kunnallistiedon opiskelu. Kerhotyötä on suuresti edistänyt Turkuun perustettu Sivistystyöjärjestö, joka on kurssiy. m. toiminnalla kiinnittänyt järjestöjen huomiota opintotyöhön.

Vaalitoiminta.

Puolueemme äänimäärä lisääntyi v. 1936 suoritetuissa eduskunta-vaaleissa 5,861:llä, ollen koko äänimäärä **36,543**. Kuten edellisissäkin vaaleissa valtasi purimme työväestö nytkin yhden uuden edustajapaikan, saaden kaikkiaan 7 edustajaa. Vaalien tuloksia vertaillen voidaan selvästi havaita, että voimakkain äänimäärän nousu tapahtui kaupungeissa ja muilla teollisuusseuduilla, kun taas monilla maanviljelysseuduilla pysyi äänimäärä melkein ennallaan, jopa joillakin paikoilla laskikin hiukan, joskin taas muutamien paikoin oli nousua havaittavissa. Vaalijuhlia ja kokouksia pidettiin piirin alueella noin 250, joissa oli yhteensä yli neljäsataa puhetta.

Kunnallisvaalit suoritettiin samoin harvinaisen suotuisin tuloksin, sillä uusia valtuusmiespaikkoja vallattiin kaikkiaan 72 ja menetettiin 18, joten lopullinen lisäys oli **54** paikkaa. Vaalivoitosta johtui, että harrastus kunnalliselämää kohtaan lisääntyi huomattavasti, joskin toisaalta on myönnettävä, että puutteellisuusiakin vielä esiintyy.

Presidentin valitsijamiesvaaleissa todettiin taas aikaisemmissa samanlaisissa vaaleissa kautta maan tehty havainto, ettei vaaliuurnille saada sosialistista väestöä läheskään yhtä suuressa määrässä kuin eduskuntavaaleissa. Siitä huolimatta merkitsivät nämäkin vaalit vastaaviin edellisiin vaaleihin verrattuna suurta edistysaskelta, sillä sosialidemokraattien äänimäärä nousi lähes sadalla prosentilla ja uusia valitsijamiespaikkoja vallattiin 3 (koko maassa 5), joten kaikkiaan saatiin 8 paikkaa.

Kunnallinen toiminta.

Vuoden 1936 kunnallisvaalit antoivat aivänkuin uuden vireyden kunnalliseen toimintaan piirissämme. Sitä mukaa kuin järjestöissä on ruvettu kiinnittämään huomiota enemmän kunnallisiin kysymyksiin ja opintokerhoto on laajentunut, on tilanne kunnallistiedon syventämisessä muuttunut paljon edullisemmaksi kuin aikaisemmin. Tärkeänä neuvoa-antavana työmuotona kunnallisella alalla on ollut piiritoimikunnan taholta järjestetyt luento- ja neuvottelutilaisuudet, joita on pidetty jatkuvasti joka vuosi. Näiden tilaisuuksien ohjelma on ollut melkein kokonaisuudessaan kunnallista huoltotyötä ja kunnallisverotusta sekä yleistä työväen kunnallispolitiikkaa koskevaa.

Piirilehti Sosialisti on ollut suorastaan korvaamattomana apuna kunnallisenkin valistustyön suorittamisessa, sillä se on jatkuvasti huolehtinut varsinaisen vaalipropagandan lisäksi myöskin tärkeiden kunnallisten kysymysten selvittelystä ja erilaisista tiedoituksista. Suhteet porvarillisten kunnallisten luottamushenkilöiden kanssa ovat olleet tyydyttävät, ja samoin ryhmätoimintaan on ruvettu kiinnittämään enemmän huomiota. Tosin pienemmissä kunnissa on vielä jossain ryhmätoiminta hapuilevaa, mutta joka tapauksessa on kuitenkin kehitystä parempaan suuntaan havaittavissa.

Piiritoimikunta.

Piiritoimikuntaan ovat kuuluneet vuonna 1936 Urho Kulovaara puheenjohtajana ja jäsenenä Ano Airisto, Yrjö Helenius, Kustaa Perho, M. E. Lehtinen, Kalle Jokinen ja F. V. Suominen, sekä varajäsenenä Eino Lehtinen, Kustaa Rantanen ja Mia Salo. Vuonna 1937. Urho Kulovaara puheenjohtajana ja jäsenenä Ano Airisto, Yrjö Helenius, M. E. Lehtinen, Kustaa Perho, Yrjö Sinivirta, Kalle Jokinen ja F. V. Suominen, sekä samat varajäsenet kuin v. 1936. V. 1938 Urho Kulovaara puheenjohtajana ja jäsenenä Ano Airisto, Yrjö Helenius, Kustaa Perho, Kalle Jokinen, M. E. Lehtinen ja Saima Säilä, sekä varajäsenenä F. V. Suominen, Yrjö Sinivirta ja Onni Suikkanen. Piirisihteereinä ovat toimineet samana aikana Yrjö Helenius vuoden 1936 elokuun loppuun, Einari Saarinen vuoden 1938 helmikuun loppuun. Väliaikaisena hoiti piirisihteerin tointa toimistoapulainen Eino Jarkama saman vuoden toukokuun 1 päivään, mistä lähtien sihteerinä on ollut Enok Tuominen.

Raha-asiat.

Kertomuskauden alussa oli piirijärjestöllä vielä velkaa huomattava määrä ja siitä johtui, ettei kaikkia suunnitelmia voitu toteuttaa,

niinkuin olisi pitänyt. Taloudellinen asema on kuitenkin parantunut verrattain nopeasti, mikä johtuu onnistuneista maakuntajuhlista ja piirijärjestön arpajaisista, joita on joka vuosi toimeenpantu. Verorästejä ilmenee järjestöillä vielä jonkin verran, mutta mitään erikoista merkitystä ei niillä kuitenkaan ole.

Tiliasema 31. 12. —38.

Varat:

Varoja yhteensä.....	144,881: 35
	mk 144,881:35

Velat:

Velkaa.....	14,012:25
Puhdas omaisuus.....	130,869: 10
	mk 144,881: 35

Voitto- ja tappiotili.

Tulot:

Tuloja yhteensä.....	105,427:65
	mk 105,427:65

Menot:

Menoj	a	yhteensä.....	90,584: 65
Tilivuoden voitto.....			44,843: —
			mk 105,427:65

TURUN L. ETEL. VAALIPIIRIN SOS.-DEM. PIIRITOIMI-
KUNTA.

Enok Tuominen.

Satakunnan sos.-dem. piirijärjestön toiminta

1. 1. 1936—31. 12. 1938.

Kulunut 3-vuotiskausi on piirissämme ollut voimakasta eteenpäinmenon aikaa. Tämä on johtunut osaksi siitä rauhallisuudesta, mikä maassamme on vallinnut ja myöskin hyvästä taloudellisesta ajasta. Työtilaisuuksia on ollut runsaasti aina vuoden 1938 syksyyn saakka, jolloin alkoi olla havaittavissa, varsinkin maaseudulla, työn puutetta, kun metsätyöt olivat supistuneet kovin vähiin. Viranomaisten suhtautuminen järjestöihimme on muuttunut huomattavasti nykyisen hallituksen aikana, eikä myöskään iki. ole häirinnyt juhliamme, niin kuin oli asianlaita aikaisemmin. Näissä myönteisissä oloissa on uusia yhdistyksiä perustettu useita, jopa sellaisillekin paikkakunnille, joissa ei aikaisemmin ollut mitään mahdollisuuksia saada järjestötoimintaa käyntiin. Ja vanhojenkin yhdistysten jäsenmäärät ovat kasvaneet.

Samanlainen ilahduttava eteneminen, joka on ollut havaittavissa poliittisten järjestöjen piirissä, on ilmennyt myös muiden työväen järjestöjen toiminnassa. Erikoisesti voidaan ilolla panna merkille työläisnuoriso-osastojen voimakas lisääntyminen piirissämme. Amatilliset järjestötkin ovat voimistuneet, joskin nahkatehtailijoiden harjoittama työmaaterroiri on Friitalassa, Kiukaisissa ja Loimaalla aikaansaanut sen, että näiden alojen työläiset eivät ole uskaltaneet tulla mukaan osastoihinsa ja järjestöt ovat siten kuolleet. Kertomuskauden viimeisen vuoden aikana on Porissa ollut havaittavissa ammatillisten järjestöjen jäsenmäärässä laskua, johon lienevät vaikuttaneet monet eri tekijät, tietoisuuden puute y.m.

Työväenliikkeen eheytyminen piirissämme on jatkunut kertomuskauden aikana, eivätkä mitkään suuremmat erimielisyydet ole häirinneet järjestöjemme sisäistä toimintaa. Esim. juhlamme ovat saaneet kaikkien vähäväkisten jakamattoman suosion osakseen. Ja myös keskinäinen yhteistoiminta muiden työväenjärjestöjen, varsinkin nuorisojärjestöjen kanssa, on muodostunut eheäksi ja hedelmälliseksi.

Eduskuntavaalit v. 1936.

Vuoden 1936 eduskuntavaaleihin lähdettiin piirissämme siinä mielessä, että edellisten vuosien etenemistä on jatkettava ja vallattava uusia paikkoja porvareilta. Vaalitoiminta muodostui oletettua rauhallisemmaksi, eikä IKL:n taholta häiritty nyt tilaisuuksiamme niin kuin tapahtui v. 1933. Äänimäärämme kasvoikin vaaleissa 40,717 ääneen, mutta kun myöskin porvarillisten puolueiden äänimäärät nousivat ja kokoomus, maalaisliitto sekä edistys olivat vaaliliitossa

keskenään, emme saavuttaneet uusia edustajapaikkoja, vaan voima-suhteet säilyivät entisellään, ollen puolueellamme 8 edustajaa por-vareiden 7 vastaan.

Vaalityöskentelymme suoritettiin samoja menettelytapoja noudat-taen kuin edellisissäkin vaaleissa, jakaantuen se valmisteleviin neu-vottelukokouksiin ja varsinaiseen vaalipropagandaan puhetilaisuuks-illeen y.m. toimenpiteineen. Vaalineuvottelukokouksia pidettiin runsaimmin v. 1935 joulukuulla ja vuoden 1936 tammikuulla sekä li-lisäksi myös maaliskuulla. Tilaisuuksia oli 64 ja osanottajia 800 hen-keä. Vaalityöskentelyä varten oli piirin palveluksessa kahden kuukau-den ajan тов. Arvi Jovero ja тов. Valtter Kuusela kaksi viikkoa. Vaali-puheita pitivät 26 henkilöä kaikkiaan 357 puhetta noin 60,000 kuuli-jalle. Piiritoimikunnan toimesta valmistettiin vaalikirjallisuutta: edus-kuntaehdokkaiden esittelyvihkonen 6,000 kpl., kalastajille tarkoitettu lentolehtinen, jonka puoluetoimikunta kustansi, 4,000 kpl. sekä lisäksi monistettiin sodanvastaista lentolehtistä 3,000 kpl. Vaalityössä saatu kokemus osoitti, että kiinnittämällä entistä enemmän huomiota henki-lökohtaiseen vaalivalistukseen saavutetaan kaikkein varmimmin hyvä tulos.

Kunnallisvaalit v. 1936.

Kun kesällä v. 1936 suoritetuissa eduskuntavaaleissa piirimme työ-väki saavutti loistavan vaalivoiton, niin oli yleisesti vallalla se käsitys, että kunnallisissakin vaaleissa tulee käymään samalla tavalla.* Niin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan pikemminkin tuli tappio. Aikaisem-man enemmistönsä työväki menetti neljässä kunnassa ja saavutti enemmistön yhdessä kunnassa, joten työväellä on nyt enemmistö piirin kuudessa kunnassa aikaisemman yhdeksän asemasta. Työväellä oli kunnallisvaaleissa 308 ehdokaslistaa, jotka saivat ääniä yli 32,000 ja niiltä tuli valituksi 358 valtuutettua, joista 10 naista. Uusintavaa-leja ei jouduttu nyt suorittamaan niinkuin tapahtui edellisellä ker-ralla.

Presidentin valitsijamiesvaalit v. 1937.

Valmistelut presidentin valitsijamiesten vaaleihin suoritettiin jo vuoden 1936 lopussa, joskin varsinainen propaganda jäi tammikuun puolelle. Valistustilaisuuksia järjestettiin kaikkiaan 45, joissa puhujina esiintyi melkein jokaisessa kaksi puhujaa. Puhetilaisuudet sattuiivat ilmojen puolesta kovin huonoon aikaan, mutta siitä huolimatta niissä oli noin 6,000 kuulijaa. Puolueemme äänimäärä kasvoi edellisiin valitsijamiesvaaleihin verrattuna noin 9,000 äänellä, nousten yli

30,000, mutta kun samanaikaisesti porvareiden äänimäärät myös huomattavasti nousivat, emme saaneet kuin 9 valitsijamiestä 22 valittavasta.

Järjestöt ja jäsenistö.

Kertomuskautena on piirijärjestön jäsenmäärä ollut seuraava:

vuonna 1935	12 kunnallisjärj.	121 yhdist.	2,637 jäs.
» 1936	13 »	123 »	2,651 »
» 1937	13 »	124 »	3,064 »
»> 1938	13 " »	128 »	2,544 »

Vuoden 1938 jäsen määrä on pienempi senvuoksi, että kaikilta yhdistyksiltä eivät ole tilitykset saapuneet aikanaan.

Yhdistysrekisteristä on kertomusajalla poistettu 3 yhdistystä, mutta sen sijaan on perustettu uusia yhdistyksiä, joten järjestöjen lukumäärä, kuten edelläoleva taulukko osoittaa, on lisääntynyt.

Uusia työväentaloja on rakennettu 6 ja 3 yhdistystä ovat ostaneet itselleen tontit, joilla on asuinrakennukset, joita voidaan käyttää kokoustarkoituksiin. Riitalan työväentalo paloi v. 1938 joulupäivänä sangen hämäräperäisissä olosuhteissa ja sen johdosta suoritettavat tutkimukset ovat vielä keskeneräisiä.

Jäsenhankintatyöhön on jatkuvasti kiinnitetty huomiota ja piiri-toimikunta on vuosina 1936—37 järjestänyt toimintakilpailuja, joissa on erikoisesti painostettu jäsenhankintatyön merkitystä. Yhdistyksien taloudellinen asema on kertomuskauden aikana huomattavasti parantunut, juhla- ja iltamatoiminta on kannattanut hyvin ja samoin ovat järjestetyt yhdistyksien arpajaiset onnistuneet hyvin. Kertomuskauden aikana on arpajaisia ollut 41 yhdistyksellä, ja arvat ovat yleensä menneet kaikki kaupaksi.

Valistustyö.

Piirijärjestön suorittamassa valistustyössä on edelleenkin kiinnitetty päähuomio kurssityöhön, joskin samalla on muutakin valistus-toimintaa harjoitettu. Piirin palveluksessa on piirisihteerin lisäksi valistustyötä varten ollut v. 1937 keväällä tov. Niilo Pajunen ja v. 1937 syksyllä sekä vuoden 1938 huhtikuun 1 p:stä lokak. 15 p:än tov. Juho Mäkelä. Järjestäjän palkkaukseen ovat osallistuneet Oy. Kehitys ja Porin piirin sos.-dem. Nuorisopiirijärjestö. Puheita on kertomuskauden aikana pidetty seuraavasti:

v. 1936	742	puhetta	noin	120,000	kuulijalle.
» 1937	492	»	»	100,000	»
» 1938	590	»	»	117,000	»

Lukuihin sisältyvät kaikki sekä vaalitulaisuuksissa että myös kursseilla pidetyt luennot ja esitelmät.

Kursseja on kertomuskauden aikana pidetty 22, joilla esitelmien ja opastuksen kuulijoita on ollut yhteensä 10,803.

Piirijärjestön juhlia on pidetty v. 1936 Kepolassa ja Tyrvään Rai-viossa ja v. 1937 Nakkilassa ja Hinnerjoella. Mainittuna vuonna toi-meenpantiin sitäpaitsi arpajaisjuhlia 11 paikkakunnalla. V. 1938 piiri juhlia pidettiin Paneliassa ja Kyläsaarella. Juhlat ovat onnistuneet kaikki kohtalaisen hyvin. Maakuntajuhlia on piirissämme järjestetty v. 1932 alkaen joka vuosi. Porissa pidettiin maakuntajuhlat v. 1936 kesäkuussa ennen vaalia, jolloin se muodostui mainioksi vaali-propagandajuhlaksi. Ikaalisissa pidettiin juhlat v. 1937 ja Kokemäellä v. 1938. Viimemainitut juhlat elokuvattiin. — Maakuntajuhlamme ovat muodostuneet vuosi vuodelta yhä suuremmiksi ja antoisemmiksi, ollen ne jokavuotisia piirimme työväenluokan katselmustilaisuuksina saaneet itselleen pysyvän arvon ja merkityksen.

Raittiustilanteessa on kehitys suurin piirtein pysynyt ennallaan. Ilahduttavana seikkana tulkoon kuitenkin mainituksi, että yhä useammat työväenyhdistykset ovat ilmoittautuneet Sos.-dem. Raittiusliiton jäseniksi ja raittiustoiminnan piiri on siten alueellamme laajentunut ja lujittunut. Erikoisesti voimme todeta myös sen seikan, että yhdessäkään piirimme työväentalossa ei ole väkijuomatarjoilua.

Kunnallinen toiminta.

Taloudellisten olojen parantuessa on työväen mielenkiinto kunnalli-siin samoin kuin kaikkiin muihinkin julkisiin asioihin kasvanut. Tästä johtuen on kunnallinen toiminta työväen keskuudessa kehittynyt edullisempaan suuntaan kuin aikaisemmin, joskin sitä monin paikoin haittaa vielä kunnollisten ja pystyvien voimien puute. Tulevaisuuteen nähden on lupaavana seikkana havaittavissa se, että yhä useammissa opintokerhoissa, joita työväenyhdistyksien parissa on, opiskel-laan kunnallistietoa ja niissä on mukana nuoria tovereita. Vain harvoissa paikoissa tapaa enää sellaisia kunnallismiehiä, jotka ajavat vain n.s. kunnan etua, välittämättä työväen järjestötoiminnasta. — Kun-nallisen tietoisuuden kohottamiseksi on piirikokousten päätösten mu-kaisesti järjestetty useita kunnallisia neuvottelukokouksia. Näiden lisäksi on järjestetty yhdessä piirilehti Uuden Ajan kanssa neuvottelu-kokouksia. Kunnallisen toiminnan tehostamiseksi päätti piirikokous

v. 1938 valita piirille erikoisen kunnallisasiainjaoston, jonka toimesta on sitten v. 1938 järjestetty neuvottelutilaisuuksia.

Piiritoimikunta.

Piiritoimikunnan puheenjohtajana oli v. 1938 joulukuuhun saakka tov. Hugo Varjola ja hänen muutettuaan pois paikkakunnalta, tov. Vihtori Fallila. Piirisihteerinä on koko kertomuskauden ollut Arvi Kontula ja samoin toimistonhoitajana Hilma Laine. Piiritoimikunta on pitänyt 33 kokousta.

Raha-asiat.

Kertomuskauden aikana on piirin taloudellinen asema huomattavasti parantunut. Tähän on luonnollisesti vaikuttanut se taloudellinen nousukausi, jossa on eletty. Kertomuskauden aikana on järjestetty kolmet arpajaiset, joiden tulos oli vuonna 1936 12,238: 50; v. 1937 noin 20,000: — ja v. 1938 noin 29,000: —.

Tiliasema joulukuun 31 p:nä 1938.

Varat:

Rahaa kassassa.....	2,310:35
» talletustilillä.....	28,470: 44
Osakkeita eri yhtymissä.....	1,510: —
Kalustoa luettelon mukaan.....	7,000: —
Saatavia eri yhdistyksiltä.....	10,234: 35
	mk 49,525: 14

Velat:

Eri yhdistyksille.....	22,605: 15
Puhdas omaisuus.....	<u>26,919:99</u>
	mk 49,525: 14

SATAKUNNAN SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.

Arvi Kontula.

Hämeen etel. vaalipiirin sos.-dem. piirijärjestön toiminta

1. 1. 1936—31. 12. 1938.

Yleiskatsaus.

Poliittisessa tilanteessa on kertomuskauden aikana tapahtunut huomattavasti muutosta parempaan päin. Taantumuksellisten työväestöön kohdistama hyökkäyspolitiikka on tuntuvasti heikentynyt, kun sitävastoin työväen poliittinen, niinkuin muukin toiminta, on samanaikaisesti reipastunut ja laajentunut. Ensimmäisenä kertomusvuonna toimitetuissa eduskuntavaaleissa sosialidemokraattien saavuttama vaalivoitto oli omiansa rohkaisemaan järjestöväkeä ja antamaan toiminnalle uutta virikettä. Kun lisäksi talouselämä p.o. aikana on niinikään ollut kaikkialla vilkasta, josta johtuen työttömyys-tilanne työtilaisuuksien lisääntyessä, suuresti helpoitui ja aktiivisella ammattiyhdistystoiminnalla on saatu myös palkkataso kohoamaan, ovat kaikki nämä seikat olleet omiansa lisäämään poliittisen toiminnan edellytyksiä. Niinpä työväenjärjestöjen toimeenpanemissa juhlissa y. m. tilaisuuksissa yleisömenestys on ollut poikkeuksellisen runsas ja niiden taloudellisetkin tulokset erittäin hyvät.

Työväenliikkeen eri toimihaaroja edustavien järjestöjen väliset suhteet ovat kertomusaikana olleet hyvät. Varsinkin puolueosastot ja työläisnuoriso-osastot ovat monin paikoin järjestäneet yhteistoimin onnistuneita juhla- y.m. tilaisuuksia.

Eduskuntavaalit v. 1936.

Vaalivalmistelut aloitettiin jo vaalivuoden alusta, panemalla toimeen järjestöväen ja vaalitoimitsijain opastus- ja neuvottelukoukkuja, joita järjestettiin 22 kunnallisjärjestön alueella. Lisäksi annettiin vaalitoimintaa koskevia ohjeita ja neuvoja kiertokirjeillä y. m. tavalla. Vaalivalistustyössä kiinnitettiin yleensä suuri huomio kotiaagitatiotyöhön. Sos.-dem. työläisnuoriso-osastolaiset ottivat osaa näissäkin vaaleissa erittäin aktiivisesti vaalitoimintaan, osallistumalla vaalijuhlien ohjelman suoritukseen, kirjallisuuden levittämiseen j.n.e.

Vaalikirjasia ja lentolehtisiä levitettiin piirimme alueella puolue-toimikunnan kustantamia 71,300 kpl. Oy. Hämeen Kansan kustantamia 120,000 kpl. ja piiritoimikunnan kustantamia 7,000 kpl. Lisäksi levitettiin vielä muiden työväenjärjestöjen kustantamiakin, joiden lukumäärästä ei piiritoimikunnalla ole täsmällistä tietoa. Vaalien edellä levitettiin Hämeen Kansaa 2-viikon ajan Piirijärjestön, kunnallisjärjestöjen ja puolueosastojen kustannuksella 4,000 kpl., jotka lehteä kustantava yhtiö antoi vaalitarkoituksiin puolella

hinnalla. Vaalijuhlia ja -kokouksia järjestettiin runsaammin kuin pitkiin aikoihin on järjestetty ja niissä pidettiin 369 puhetta 46,841 kuulijalle. Sos.-dem. työläisten ja pienviljelijäin vaaliliitto sai yhteensä 34,860ääntä, jossa lisäystä edellisiin vaaleihin verraten 1,216 ääntä.

Kunnallisvaalit.

Heti eduskuntavaalien mentyä ryhdyttiin välittömästi kunnallisvaalivalmisteluihin. Sos.-dem. työväki ja pienviljelijät kävivät kaikkialla vaaleihin omin listoin. Tosin useissa kunnissa on sosialidemokraattien listoilla henkilöitä, jotka eivät kuulu puolueeseen, mutta tiettävästi omaavat sosialidemokraattiset mielipiteet. Vaaliagitatiota harjoitettiin pääasiassa samoissa puitteissa kuin edustajavaalienkin edellä. Vaalitulaisuuksien järjestämisestä huolehtivat yleensä kunnallisjärjestöt ja puolueosastot. Puheita näissä tilaisuuksissa pitivät sos.-dem. kansanedustajat, piirisihteeri ja Hämeen Kansan Forssan toimiston hoitaja, sekä useissa kunnissa myöskin valtuusmiesehdokkaat.

Puolueen kustantamia kirjasia levitettiin 26,000 kpl. ja plakaatteja 2,500 kpl. Niinikään levitettiin piirin kustannuksella Tampereen kunnallismieskokouksen julkilausumaa 10,000 kpl. Piirilehti Hämeen Kansaa julkaistiin 2-viikon ajan eri kunnille omistettuina paikallismuutoksina, joita kunnallisjärjestöjen kustannuksella jaettiin työläisvalitsijoille ilmaiseksi. Edelleen kustansivat useat kunnallisjärjestöt omia vaalijulisteitaan.

Edustajia eri kuntien valtuustoissa on sos.-dem. työväellä ja pienviljelijöillä yhteensä 297 ja porvareilla yhteensä 339. Valtuustoenemmistö on sosialidemokraateilla 11 kunnassa.

Presidentin valitsijamiesvaalit.

Presidentin valitsijamiesvaaleihin kiinnitettiin tällä kerralla enemmän huomiota kuin aikaisemmin. Niinpä perusjärjestöjen mielenkiinnon herättämiseksi vaaleja kohtaan m. m. piirikokous päätti, että toimitetaan erikseen puolueäänestys valitsijamiesehdokkaista, kun sensijaan aikaisemmin on listoille aseteltu toimitettu edustajavaaleista toimitetun puolueäänestyksen perusteella. Valistustyötä näidenkin vaalien edellä tehtiin samoissa puitteissa kuin eduskuntaja kunnallisvaaleissa. Puolueemme saama äänimäärä lisääntyi 2,741 äänellä edellisiin valitsijamiesvaaleihin verrattuna, mutta emme kuitenkaan pystyneet valtaamaan lisäpaikkaa. Vaajipiirimme 16 valitsijamiespaikasta sai sos.-dem. työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto 7 paikkaa.

Järjestöt ja jäsenistö.

Piirijärjestömme kunnallisjärjestöjen ja puolueosastojen määrä on kuluneena kertomuskautena ollut seuraava:

V. 1936.....	kunnallisj.	23	puolueos.	136	jäseniä	2,711
» 1937.....	»	22	»	134	»	3,016
» 1938.....	»	22	»	132	»	—

Vuoden 1938 tilastoa ei ole voitu saada täydelliseksi, kun useilta yhdistyksiltä on vielä IV nelj. verot suorittamatta.

Jäsenhankinnan tehostamiseksi toimeenpantiin v. 1937 Hämeen läänin sos.-dem. nuorisopiirijärjestöjen ja molempien vaalipiirijärjestöjen kanssa yhteisesti toimeen syysk. 18 ja lokak. 17 päivien välisenä aikana valistus- ja jäsenhankintakuukausi, jonka tuloksena olikin huomattava jäsenmäärän lisääntyminen. Muinakin aikoina on piiritoimikunta niinkään kiinnittänyt huomiota heikompien yhdistysten toiminnan vilkastuttamiseen ja jäsenmäärän kohottamiseen. • Kertomuskautena ovat useat järjestöt tehneet huomattavia korjauksia ja laajennuksia toimitiloillaan sekä hankkineet uusia toimintavälineitä.

P. o. aikana järjestöjen toimeenpanemien arpajaisten määrä on ollut varsin suuri ja niistä saadut taloudelliset tulokset erittäin hyvät.

Valistustyö.

Valistustyötä harjoitettiin poliittisten juhlien, kertapuhematkojen ja luento- ja opastuskurssien muodossa. Puheita ja opastuskursseja pidettiin eri vuosina seuraavasti:

Vuosi	puheita	kuulij.	kurss.	osanott.	luent.	harj.tunt.
1936.....	650	84,214	7	187	71	184
1937.....	396	53,084	9	215	98	196
1938.....	355	50,172	10	230	76	252

Valistus- ja jäsenhankintakuukauden aikana 18. 9.—17. 10. 1937 piirin ja asianomaisten yhdistysten kanssa järjestettiin kaikkiaan 90 juhla- ja puhetilaisuutta.

Kunnallisen valistustyön suorittamiseksi on piirimme jaettu 9 alueeseen, joissa kussakin ainakin kerran vuodessa toimeenpannaan sos.-dem. kunnallisiväen neuvottelukokous, Tällaisia järjestö- ja kunnallisiväen neuvottelukokouksia, joissa yleensä on käsitelty kun-

nallispoliittisia kysymyksiä, ori järjestetty kaikkiaan 14 kokousta joihin osallistui yhteensä 1,066 osanottajaa.

Maakuntajuhlat toimittiin Lahdessa kesäk. 20—21 p:nä, ollen ne piirissämme järjestyksessään kolmannet. Juhlan järjestäjinä olivat nuorisopiirijärjestö ja vaalipiirijärjestö sekä paikallisjärjestelyistä huolehtien myöskin Lahden sos.-dem. työväenjärjestöt.

Piiritoimikunta.

Piiritoimikunnan puheenjohtajina ovat toimineet Kalle Niemi ja 29. 4. 1936 alkaen Väinö Kivisalo, ollen edelleenkin. Varapuheenjohtajana toimii Kalle Niemi ja muina jäseninä ovat Oma Palkonen, Aino Malkamäki, Matti Alanko, Akseli Kanerva ja Martta Toivonen, sekä varajäseninä Väinö Salovaara, A. Hyvönen ja Jalmari Rinne. Piirisihteerinä toimi 28. 2. 1938 saakka Toivo Aaltonen ja siitä lähtien Einari Saarinen. Toimistoapulaisena on koko ajan ollut Ellen Mattila. Tilapäisjärjestäjinä ovat olleet eri aikoina Eino Raunio, Einari Saarinen ja Aleksii Tupala, ollen viimeksi mainittu edelleenkin.

Piirin raha-asiat.

Kertomuskauden aikana ovat piirin raha-asiat tuntuvasti parantuneet, joka johtuu puoluearpajaisten tuottamasta voitosta ja Oy. Hämeen Kansan tekemästä 8,000 mk lahjoituksesta sekä piirin arpajaisten tuottamasta voitosta. Verorästejä kuitenkin joiltakin yhdistyksiltä on saamatta. Piirijärjestön tulot ja menot eri vuosilta sekä talouselämä käyvät selville seuraavasta:

<i>Tulot:</i>			
	V. 1936.	V. 1937.	V. 1938.
Puolueveroja	21,356:50	23,891:50	27,095:25
Piiriveroja	27,768:50	27,686:50	35,566:10
Ylimääräisiä veroja	20,985:25	20,399:50	30,981:—
Kirjali. ja toimintavälineistä	3,195:60	—	2,124:65
Lahjoituksia	8,740:—	8,000:—	—
Voitto-osuuksia	—	2,536:30	3,109:75
Kurssijuhlista	2,533:95	2,656:25	3,368:25
Arpajaisista	—	18,075:60	47,587:20
Muita tuloja	2,430:69	5,310:10	2,396:97
	mk 87,011:49	108,545:75	152,229:17
Tappio	18,281:81	—	—
	mk 105,293: 30	108,545: 75	152,229: 17